

HÁBORÚS ALBUM

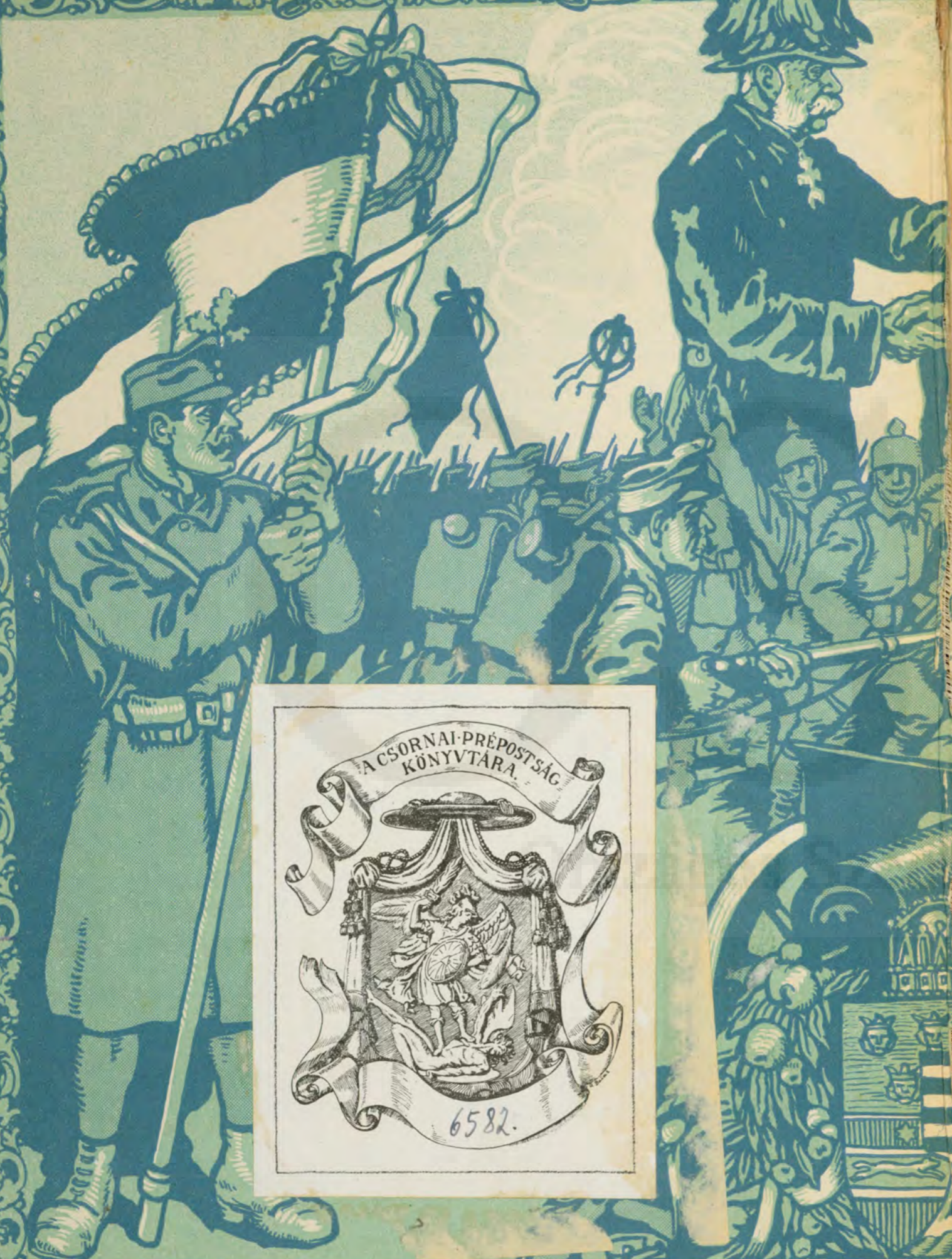
270004

PESTI NAPLÓ KIADÁSA

1914

1915

PESTI NAPLÓ

-földes

HÁBORÚS ALBUM

— A VILÁGHÁBORÚ TÖRTÉNELME KÉPEKBEN. —

SZERKESZTETTE

TÁBORI KORNÉL

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

Dr. Tábori Kornél

A PESTI NAPLÓ KIADÁSA

Kérjük régi hiveinket,

mutassák meg albumunkat ösmerőseiknek és barátaiknak is, minél szélesebb körben. Minden újonnan belépő előfizető is megkapja **ingyen** háborus albumunkat a kiadóhivatalban meg tudható föltételek mellett.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

270004

Albumunk képanyagát a lehető legszélesebb körökből igyekeztünk összegyűjteni, hogy minél változatosabbá tehesük, de mindig főképpen a magyar vonatkozásokat tartottuk szem előtt. Rendes harctéri tudósítóinkon kívül érdekes fölvételeket kaptunk a következőktől:

Kobek Kornél országgy. képviselő, aki a háboru kitörése óta automobilján végez katonai szolgálatot, a déli harctérről küldött fotografiákat. Ugyanonnan szép anyagot: **Mátyássy** Zoltán százados.

Dr. **Matkovich** Béla ujjvidéki főispán ugyancsak déli képeket bocsátott rendelkezésünkre.

W. Zs.-né urhölgy férjének érdekes galíciai fölvételeit engedte át.

Del Medico huszár hadnagytól oroszországi és galíciai képeket kaptunk.

Szöllösy Boldizsár őrmester is az északi harctérről juttatott hozzánk több jó képet.

Dr. **Dobay** István, a Társaság szerkesztője egész csomó érdekes fotografiát engedett át, nagy összeköttetéseiivel szerzett anyagából. Különösen figyelemre méltók Balogh Rudolf képei.

Bella Zoltán református tanító főképp jó kórházi fölvételekkel gazdagította az anyagot.

Baumgarten Pál szép déli harctéri képeket küldött.

Révész és **Biró** hivatalos haditudósító-fotografusok úgy délen, mint északon sok fölvételt készítettek.

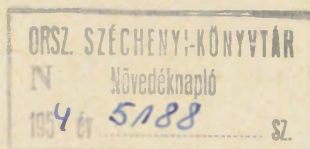
Bálint János fényképész is számos jó képet hozott nekünk.

Szőnyi Lajos fényképész kivált szép budapesti fotografiát készített.

Erdélyi cs. és kir. udvari fényképész szintén érdekes helyi vonatkozású képeket engedett át.

A külföldiek közül legkiválóbbnak bizonyult a **Kilophot-vállalat**, amelynek több megbízottja jár-kél állandóan a harctereken és szenzációs képekkel megrakodva tér vissza Budapestre és Bécsbe (l. Wollzeile 19.)

Jellemző, hogy a legnagyobb német lapok is mennyi szimpátiával örökítik meg a magyar hőstetteket. Ennek a karakterizálására néhány érdekfeszítő képet reprodukálunk a legelőkelőbb német folyóiratból, a **Leipziger Illustrirte Zeitung**-ból.

A VILÁGHÁBORU KRÓNIKÁJA.

A kezdet: az osztrák-magyar ultimátum napja, — hogy mikor lehet pontot tenni a krónika végére: ezt a dátumot még nem ismerjük. S hogy mit fognak hozni még a következő napok? Erre a nagy kérdésre, amelyre mindnyájunk lelke egybeforrva várja a választ, talán emberfölötti jóstehetséggel meg lehetne adni a választ. De ha a mi gyarló tehetségünk rendelkezésére álló eszközei mellett maradunk, akkor sem állunk felelet nélkül. Csak el kell sorakoztatni lelkünk előtt az eddigi eseményeket: a háboru vérrel tarkázott sötét képeit s azokat a ragyogó napokat, amelyekre a legszebb emberi erények ontották a sugarakat s megtaláljuk a bizakodó lelkek számára az igazolást, a remegők részére a megnyugtató szert.

Csodálatos napok valóban... Semmiféle képzelet nem tudta előre megrajzolni a történetüket. Minden fantáziát elhomályosítottak, minden mértéken túlnőttek.

JULIUS

23 Giesl osztrák és magyar követ a szerb kormánynak ultimátumot nyújt át, amely a trónörökös-pár gyilkosai ellen indított vizsgálat eredményére való utalással magyarázatot és elégtételt kér Szerbiától.

24 Oroszország kijelenti egy kommünikében, hogy Ausztria - Magyarország és Szerbia konfliktusa esetén ő sem lehet semleges.

25 Délután 3 órakor a szerb hadsereg elrendeli a mozgósítást. Hat óra előtt pár perccel Pasic miniszterelnök ki nem elégitő feleletet ad követünknek. Gieslfélhétkor elhagyja Belgrádot. Nálunk is elrendelik a részleges mozgósítást.

26 Joanovics bécsi szerb követnek kiadják az utlevelet.

27 Temeskubinnál megtörténik az első tüzelés. Szerb csapatok dunai hajókról rálőnek csapatainkra, de a mieink hamar elhallgattatják őket. A külügyminiszterium memorandumot küld a nagyhatalmakhoz, amelyben leleplezi a szerb összeesküvők bünszövetkezetét.

28 Ausztria és Magyarország megüzeni a háborút Szerbiának. A király manifesztumot intéz népeihöz. — Vilmos császár visszatér északi utjáról.

29 A szerbek föl akarják robbantani a zimony—belgrádi hidat; ebben

I. FERENC JÓZSEF

megakadályozzuk őket s a hidnak csak egy pillérét tudják szétrombolni.

30 A király visszatér Ischlből. — Progaránál szerb bandák megkísérlik a Száván való átkelést, de nem sikerül.

31 Az általános mozgósításnak és a népfölkelés behívásának elrendelése nálunk, mert Oroszország

Embertömegekben, anyagi lehetőségekben, az egyes emberek testi és lelki teherbíró képességében, eszközökben, ötletekben új lehetőségek álomvilága valósult meg előttünk. Legendák keltek életre s a hős kor megcsodált époszait a mi embereink, nem egyszer ismerőseink a szürke polgári életben, csinálták végig szemünk láttára.

A história legnagyobb eseményeinek vagyunk közvetlen szemlélői, vagy részesei s amint a krónika naponkinti változatain végigszalad a szemünk, talán kissé belekábulunk és szinte várjuk, hogy valaki felköltson ebből az álmodásból. Véres álom, de nem kétségbeejtő. Az események, amint így csoportosítva, plasztikusan élénk állítják, ami eddig történt, jogos következtetést nyújtanak a továbbiakra is és reméljük, hogy amikor az álom véres felhője elvonult fejünk felől: — ismét fényesen fog sütni a nap.

mozgósította hadseregét és haditengerészetét. Németország ultimátumot küld Oroszországhoz és kérdést intéz Franciaországhoz.

AUGUSZTUS

1 A német császár elrendeli az általános mozgósítást. — Az orosz határon összeütköznek a határőrök. — Franciaország, Svájc mozgósít.

2 Németország megüzeni a háborút Oroszországnak. — Az „Augsburg“ német cirkáló bombázza Libaut. — Németország megszállja Luxemburgot. — Olaszország semlegességi nyilatkozatot tesz.

3 A franciák hadüzenet nélkül átlépik a német határt és megszállnak Elzászban több helységet. — Németország szabad átvonulást követel Belgiumtól. — Német csapatok megszállják Kalist, Censztóhóvót és Bendzint. — Nikolajevics Miklós nagyherceget kinevezik az orosz hadsereg főparancsnokává. — Svédország mozgósít.

4 Angolország hadat üzen Németországnak. — Német csapatok bevonulnak Belgiumba. — A szerb kormány Úszkúbbe teszi át székhelyét. — Svájc, Hollandia és Dánia kijelentik semlegességüket.

5 Ausztria és Magyarország megüzeni a háborút Oroszországnak. — Törökország elzárja a Dardenellákat és a Boszporust. — A „Goeben“ és

Károly Ferenc József trónörökös

„Breslau“ német cirkálók szétrombolják a francia csapatok behajózási helyét Algirban. — Wilson elnök kijelenti, hogy az Egyesült-Államok semlegesek maradnak. — A németek Soldau-nál megsemmisítenek egy orosz lovasdandárt.

6 A Kelet-Poroszországba nyomuló oroszokat Svidernél és Neidenburgnál megverik.

7 Az osztrák és magyar csapatok behatolnak Orosz-Lengyelországba és hatalmukba kerítik Olkuszt és Volbrom-ot. — A belga Lüttich várat a németek hatalmas ostrom után meghódítják, 4000 belgát elfognak.

8 A novoszielici és podvolociskai harcok az oroszok visszaverésével végződnek. — A német „Königin Luise“ aknákat rak a Themsébe. — Az „Amphion“ angol cirkáló aknára

Jenő főherceg, a déli haderő főparancsnoka

fut s elsülyed. — A „Königin Luise“-t angol hajók elsülyeszti.

9 Az oroszok felrobbantják Hangó kikötőjüket és elzárják a Finn-öblöt. — A németek Bialánál visszavertek egy orosz lovasdandárt és nyolc ágyut zsákmányolnak. — Az angolok megszállják Lome-t, Togót fővárosát, német délnyugati Afrikában.

10 A németek legyőzik a franciákat Mühlhausennél és kiűzik őket a városból, ahol két napig tartózkodtak.

11 A diplomáciai viszony megszakad Ausztria-Magyarország és Franciaország között. — Flottánk blokálja a montenegrói partokat.

12 Csapataink hetven kilométerre nyomulnak előre Krakótól északkeletre Orosz-Lengyelországban.

13 Anglia és Franciaország megüzenik a háborút Ausztria-Magyarországnak.

14 Csapataink átlélik a Szávát és a Drinát. Szabácsot elfoglalják. A Visztula mentén nyugatra és keletre előnyomulnak.

15 Németországban behívják a népfelkelőket.

16 Csapataink átkelnek a Drinán, megszállják Losnicát és a szerbeket Valjevó felé vetik vissza.

17 Németország ismét követeli a szabad átvonulást Belgiumon. Belgium elutasítja.

18 A „Zenta“ cirkáló négy francia hajót megrongál, azután elsülyed. — A németek Stellupönen-nél 3000 oroszot foglyul ejtenek.

19 Japán ultimátuma Németországhoz. — A németek megverik a franciákat Elzászban és Belgiumban, Perveznél.

20 A németek megszállják Brüsszelt; győznek Tirlemontnál, Belgiumban. — Az első német hadtest a Gumbinnen felnyomuló ellenséget visszaveti, 8000 foglyot ejt és nyolc ágyut zsákmányol.

21 Nagy német győzelem Metz és a Vogézek között.

22 Csapataink a német Skutari-különítmény részvételével Visegrádnál visszavernek több szerb zászlóaljot. — A novibazári szandzsákban levő Plevljét megszállják. — Turynkánál egy orosz dandárt megsemmisítenek. — Kamionka-Stumilovánál egy másik orosz brigád megteszedelnek.

Frigyes főherceg, a hadsereg főparancsnoka

23 Csapataink Turynkánál két tábornokot és husz tisztet elfogtak. — Württembergi Albert hercegnek két oldalon előnyomuló serege a Semois-n át nyomuló francia sereget tönkrevéri és üldözi. Számos ágyu és fogoly. Ezek közt több generális.

24 Krasznik és Lublin között a mieink két orosz hadtestet visszavetnek és ezer foglyot ejtenek.

25 Csapataink Kraszniknál és Hucvánál 18.000 oroszot elfognak, 200 ágyut, 3 zászlót, 7 gépfegyvert és sok egyéb hadiszert zsákmányolnak. — Namur belga erősség kilenc erődjének összelövéldözése után megadta magát, épügy Longvy is.

26 A kraszniki csata diadalmasan befejeződik. Dankl hadserege négy orosz hadtestet ver meg; az oroszok Lublin felé vonulnak vissza.

József főherceg hadtestparancsnok

— Az angol sereget Maubeuge-nél megverik.

27 Franciaországban miniszterváltozás. Joffre tábornokot visszahívták.

28 A Visztula—Dnyeszter vonalon folyó óriási csatában hadseregünk előre nyomul. A harc vonal 400 kilométer hosszú. — A franciák kiűrik Lillet. — A Manonviller, az első francia záróerőd a belga határon esik. — A németek büntetésből összelövöldözik Loeven városát. — Zeppelinnek bombákat dobnak Antwerpenre és 300 épületet megrongálnak.

29 Dankl tábornok Lublin előtt megver tiz orosz divíziót. — Helgolandnál a német flottát nagy ködben megtámadták az angolok. —

Báró Burián István külügyminiszter

Az Ariadne-hajó, a Köln- és Mainz kis cirkáló s egy torpedóhajó elsüllyed.

30 Ortelsburgnál, Kelet-Poroszországban, a németek megverik az oroszokat, 70 ezer orosz elfognak és 516 ágyut zsákmányolnak.

31 Német aviatikusok bombákat hajítanak Párisra. — Givet vára esik.

SZEPTEMBER

1 A németek Mechelnt bombázzák. — Albert belga király megsebesül. — A németek St.-Quentinél győznek. — Montmedy vára esik; a württembergi hadsereg előnyomul az Aisne mentén.

2 A francia kormány Bordeauxba helyezi át székhelyét. — A belga királynő gyermekeivel Angliába me-

Báró Hötzendorfi Conrad Ferenc vezérkari főnök

nekül. — Az északi harctéren csapataink Lublin—Krasznoszláv—Grubiescov vonaltól délre állanak. Lemberg nehéz helyzetben van. — Auffenberg és Dankl tábornok hadseregei nyolc napig tartó küzdelemben három erős csatát vívnak. — A német trónörökös Rheims és Verdun között megver tiz francia hadtestet. — Wied herceg elhagyja Durazzót. — Az angolok megszállják Ostendét.

3 A németek elfoglalják Hirson, Ayvelles, Condé, La Fère és Laon francia záróerődöket. — Csapataink stratégiai okokból kiűrik Lembergét.

4 A franciák kiűrik Rheimst. — Belgautászcapatok vizzelárasztják el Mechelnt.

5 Maubeuge két erődje esik. — A franciák kiűrik Rouent.

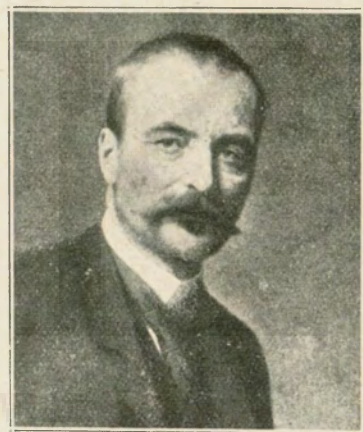

Krobotin Sándor lovag közös hadügyminiszter

6 Az angol, francia és orosz kormányok kölcsönösen kötelezik magukat, hogy külön békét nem kötnek. — A belgák kiűrik Termondet. — A Varrior angol cirkáló az Adrián elsüllyed.

7 Grodeknél csata kezdődik. — Mitrovicánál csapataink megsemmisítik a Timok-hadosztályt és ötezer szerbet elfognak. — A Pathfinder angol cirkáló Tynenél elsüllyed. — Maubeuge vára esik és negyven ezer fogoly jut a németek kezébe.

8 A németek megszállják Gentet. — A Revigó és Imperialist angol hajók aknán elpusztulnak. — Vilmos császár Wilson elnöknel tiltakozik a franciák és angolok barbár hadviselése ellen.

Gróf Tisza István magyar miniszterelnök

9 A szerbek benyomulnak a Szerémségbe. — A japánok Csingtaut bombázzák. — Páristól keletre csata kezdődik. — A németek körülfoglalják Antwerpent. — A porta megszünteti a kapitulációkat.

10 Az Oceána és Oltava angol segédcirkálók elsüllyednek. — Páris és Beaux között a németek több ezer franciát elfognak és 50 ágyut zsákmányolnak. — A német lovasság bevonul Troyesbe. — Német-Kamerunban a németek és angolok harcba keverednek. — Az Emden német cirkáló a Bengáli-öbölben elfog hat angol hajót és ötöt elsüllyeszt.

11 Az ötnapos grodeki csata csapatainknak új vonalon való gyülekezése céljából félbeszakad. — Hindenburg tábornok Lycknél meg-

veri a 22-ik finn hadtestet. — A németek elfoglalják Arras várát. — Percin tábornokot a haditörvényszék agyonlövöti, mert későn jött segítségére French tábornoknak. — Páris katonai kormányzóját diktátorra nevezik ki.

12 Anglia megakadályozza, hogy a kedve Konstantinápolyból visszatérhessen Egyiptomba.

13 Hindenburg hadserege Kelet-Poroszországban többnapos harc után megsemmisíti az orosz hadsereget.

14 Csapatunk új állásokba gyűlekeznek Galiciában.

15 A Száván keresztül betört szerb csapatokat mindenütt visszaverjük. — Csapatunk átkelnek a Drinán. — A Páris előtti harc vonal Verdunig terjed. — Delcassét Bordeauxban egy kődobással megsebesítik.

16 Delarey bur generális elesik. — A németek Noyontól délre megverik a 13-ik és 4-ik francia hadtestet.

17 A francia csapatoknak a Marne-nál megkísérelt áttörését meg-hiusítják. — Az angolok elkoboznak öt épülő chilei hadihajót.

18 A németek folytatják előnyomuló hadműveleteiket a szuvalkii kormányzóságban.

19 A németek Sennheim mellett Elzászban több napi csata után megverik a belgákat és franciákat.

20 A németek az angol-francia hadsereget az egész harc vonalon védekezésre szorítják. — Az angolok megszállják Rabault, Német Új-Guinea székhelyét.

21 A németek a középső Vogézekben a francia támadást visszaverik.

Dankl Viktor hadseregarancsnok

22 Rheims lángban áll. A németek elfoglalják Bethenyét. Ostromolják Verdunt. — Hindenburg tábornok 750.000 emberével orosz földön áll. — Az oroszok behívják az 1914-iki korosztályt.

23 A német „U9” tengeralattjáró elsüllyeszti az Aboukir, Hogue és Cressy angol páncélos cirkálókat, 1700 ember a hullámokban lelte sirját. — A német nyugati sereg elfoglalja az Argonneoktól keletre levő Varennest. — Visszaveri a Verdunból a Maason át és Toulból intézett ellentámadásokat és sok zsákmányt ejt.

24 A franciák nyíltan beismerik, hogy az Aisne melletti hadiállás a németekre kedvező.

25 A német hadikölcsön jegyzése 4 460,728,900 márkával zárult. — A németek elfoglalják Camp de Romains-záróerődöt (St.-Mihiel mellett).

26 Az oroszok első kárpáti betörése. — A német nyugati hadsereg szélső jobb szárnyán új ütközetek fejlődnek.

27 A porta teljesen elzárja a Dardanellákat. — Török jelentés a perzsiai lázadásokról és Afganisztán oroszellenes katonai készülődéséről.

28 Az uzsoki szoros újra birtokunkban van. — A német tüzérség megkezdi Antwerpen déli frontjának bombázását. — Ossoviec ellen a német nehéz tüzérség megkezdi az ostromot.

29 Körösmezőnél csata fejlődik. — Erős orosz lovasságot Biennél szétszórunk. — Asquith miniszterelnök jelenti, hogy az indiai csapatkontingens Marseillebe érkezett és

Nagybritániában 500.000 ember állt fegyverbe.

30 Az Emden német cirkáló az Indiai oceánon több angol gőzöst elsüllyeszt. — A franciák támadásait a középső Vogézekben visszaverik.

OKTÓBER

1 A Boszniába betört szerb csapatokat kiverik. Egy teljes szerb zászlóalj fogságba esik.

2 A 3-ik szibériai és részben a 22-ik orosz hadtest Augusztovnál kétnapos ütközetben vereséget szenvednek, 3000 hadifogoly és 18 üteg. — A német jobbszárny ellen intézett francia átkarolási műveletek meg-hiusulnak. — Kalkuttában véres összeütközés hinduk és angol csapatok között.

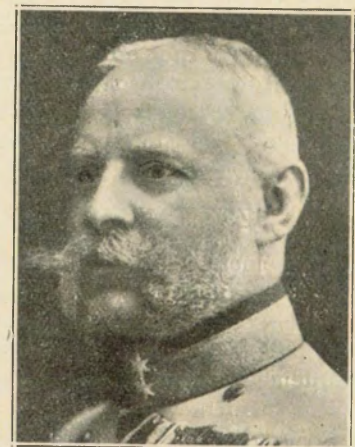
3 Jelentik, hogy a Karlsruhe német cirkáló hét angol gőzöst süllyesztett el az Oceánon.

4 Az uzsoki szorosnál megverjük az oroszokat. Halottjuk több mint 8000 ember. — Magyar-osztrák csapatok visszavetik az oroszokat Opatov—Klimontov környékéről a Visztula felé. — Havreban kanadai csapatok szállanak partra. — Anglia aknákkal zárja el az Északi-tenger déli részét és ezzel ismét flagránssal megsérti a népjogokat.

5 Sandomierz orosz hídőt elfoglaljuk és Tarnobrzeg mellett visszavetünk egy orosz hadosztályt. — A volt német hadihajók: Goeben (most Javus Sultan) és Breslau (most Midilli) már a Fekete tengeren cirkálnak és megfutamtják az orosz torpedónaszádokat.

Boroevics Szvetozár hadseregarancsnok

Krauss Alfréd altábornagy, a déli haderő vezérkari főnöke.

6 Máramaroszigetnél megverjük az oroszokat.

7 Az oroszok támadása Suvalkinál megtörik. Vesztességük 2700 hadifogoly. — Antwerpennél a németek elfoglalják Broechem erődöt és a belső erődövhöz közelednek. Egy angol dandárt és a belgákat visszaüzik Antwerpenbe, négy nehéz üteget, 25 tábori ágyut és sok gépfegyvert zsákmányolnak. — Csapatunk a Visztula—San szögletében sok foglyot és hadieszközt zsákmányolnak.

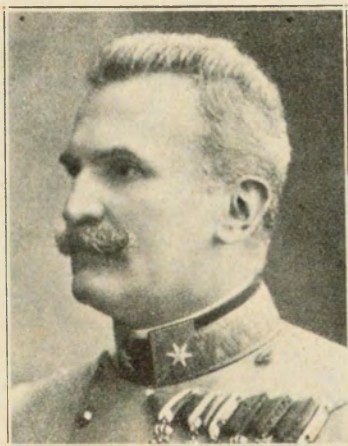
8 Rozvadoból menekül az ellenség. — A Scharnhorst és Gneisenau német cirkálók Papeetét (Francia-óceán) bombázzák és elsüllyeszti a Zelee ágyunaszádot.

9 Antwerpen eleste. — Przemysl felszabadul az ellenség körülzárásától. Csapatunk bevonulnak az erődbe. — Az oroszok Sieniava és Lezajsk felé menekülnek. Számos foglyot ejtünk.

10 A cár főkeresi Brest-Litovsk, Bjeloszok, Vilna városokat és Ossoviec erődöt, de a program ellenére hirtelen visszatér Petrográdba.

11 Győzelmes offenzívánk eljutott a Sanig. Jaroslau és Lezajsk birtokunkban. — A Pallada orosz páncélos cirkálót egy német tengeralattjáró elsüllyeszti.

12 Przemysl északi frontján vereség éri a körülzáró orosz csapatokat. — Schirwindtnél újabb orosz átkarolási kísérletek kudarcra végződnek, miközben 1500 orosz foglyul és 20 ágyu zsákmányul esik. — Lille elfoglalják a németek.

Höfer altábornagy, a vezérkar főnökének helyettese.

Kuzmanek Herman gyalogsági tábornok, Przemysl volt parancsnoka

13 Moltke vezérkari főnök átadja a vaskereszt rendjelt azoknak az osztrák-magyar tiszteknek és altiszteknek, akik a motoros üteg körül Antwerpen ostrománál nagy érdemet szereztek. — Varsónál az orosz előőrs 8000 emberét fogják el a németek és 25 ágyut zsákmányolnak. — Csapatunk megtámadják az oroszok megerősített hadállásait Medyka és Sary-Sambor között.

14 Brüggét a németek megszállják. — A belga hadsereg maradványát Ostendéből Franciaországba és Angliába viszik. — A Hawke angol cirkálót torpedólövés elsüllyeszti.

15 Máramarosban visszafoglalunk több községet. — A németek megszállják Ostendét. — Délafrikában a németbarát Maritz ezerekes bur csapatai összeütköznek a kormányhű csapatokkal.

16 Csapatunk Viszkovnál megverik az ellenséget. — Német repülő a francia főhadiszállásra bombát vet, mely Poincaré és Joffre közelében hull le.

17 Megállapítják, hogy Przemyslnél kb. 40.000 embert vesztek az oroszok. — „S 115”, „S 117”, „S 118” és „S 119” német torpedónaszádok, miután az Undated angol cirkálóval és négy torpedórombolóval dicsőségesen megküzdöttek, a holland part közelében elsüllyednek.

18 Közép Galiciában elfoglalják csapatunk a Magiera-magaslatot, Przemysltől keletre pedig Medyka magasságáig viszik előre támadásukat. — Az „E 3” angol tengeralattjárót

az Északi tengerben elpusztítják a németek.

19 Stryj, Körösmező és Szereth birtokunkba kerül. — Harc az Adrián a francia hajórajjal. — Torpedóhajóink lövöldözik Antivárit s jelentős kárt okoznak.

20 Közép-Galiciában erődharc jelleget ölti a háború. — A Kárpátokban elfoglaljuk a Jablonica-szorost: magyar földön nincs ellenség.

21 Az Yser-csatornáért folytatott harcokba angol hadihajók is beleszólnak. — Előcsapatunk bevonulnak Csernovicba.

22 Hadseregünk egyes részei váratlanul Ivangorodnál teremnek; erős csata után 3600 orosz elfognak. — Az Emden cirkáló elsüllyeszti a Komasa Buru értékes rakományt a japán hajót. Az Emden közlik az angolok — eddig negyven milliónyi kárt okozott.

23 A németek Kelet-Poroszországban előnyomulnak. Az utolsó három héten 13.500 foglyot ejtettek, 30 ágyut és 39 gépfegyvert zsákmányoltak.

24 A cár meglátogatja Lemberget. — A Manchester nevű nagy angol hajó Irország északi partjánál aknába ütközik és elsüllyed.

25 Kétszáz kilométeres harcvonalon folyik az oroszokkal a küzdelem. — Közép-Galiciában Niskotól délre szenvednek az oroszok legnagyobb veszteséget. — Ivangorodnál 8000 orosz fogoly.

26 Moltke német vezérkari főnök nagy beteg; utóda Falkenhayn hadügyminiszter. — Egy Zeppelin

Schemua Balázs volt hadseregfelügyelő

Auffenberg Mórffy lovag
volt hadseregseregszemély

megjelenik Páris fölött és nyolc bombát dob le, amelyek nagy kárt okoznak.

27 Az angol tengerészet első admirálisa, Battenberg Lajos herceg a saját támadásai folytán, melyek német származása miatt érték, lemond. — A német tengeralattjáróktól való félelem miatt a Themse torkolatát Anglia aknákkal zárja el. — Ostendétől Arrasig nyomulnak elő a németek.

28 A szerbeket kiverik Boszniából. — Az Emden a Pulo Pinang révben (Hátsó India) a Zemzug orosz cirkálót és a Mosquet francia torpedózúzó elsülyeszti.

29 Az orosz flotta megtámadja a Fekete tengeren a törököket. Ezzel az orosz-török háború ténylegesen megkezdődik. — A török flotta elsülyeszti a Prut nevű aknakerakó hajót, amelynek az lett volna

Báró Giesl Artúr hadtestparancsnok

a feladata, hogy a Bosporust aknákkal zárja el. — Elsülyeszti az orosz Kubanez ágyunaszádót és egy torpedórombolót is. — Sebastopol kikötőjét egy török hajóraj, Kovorosijsik városát a Hamidie cirkáló, egy másik cirkáló pedig Theodosia város kikötőjét sikerrel bombázza.

30 Közép-Galiciában seregeink visszaverik Niskó, Stary-Sambor, Turka és Skole mellett az orosz támadásokat. — Olaszország megszállja Sasseno szigetét a korfui csatorna északi kijárójánál.

31 Csernovicót az oroszok erősen támadják. — Borzalmas harcok Nieuportnál. — Az angol Hermes cirkálót Dover előtt egy német tengeralattjáró elsülyeszti. — Lord Fischert nevezik ki Angliában a flotta első admirálisává.

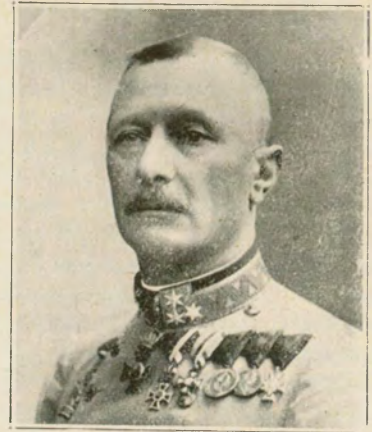
Hauss Antal tengerészeti parancsnok

NOVEMBER

1 A szerb Macsva területén „diadalmosan” megyünk előre. — Szabácsot rohammal elfoglaljuk.

2 Orosz-Lengyelországban, Lysagoránál seregeink megszakítják az érintkezést az ellenséggel, hogy a német hadsereggel együttesen új hadállást foglaljunk el. — Nieuportnál a hadműveleteket be kellett szüntetni, mert a belgák víz alá borították a területeket. — Ypernnél 2500 — többnyire angol — katona jut német hadifogságba.

3 A Karlsruhe cirkáló a Csendes Óceánon két angol és egy belga gőzöst elsülyeszt. — Számtottvő török

Potiorek Oszkár, a déli haderő volt parancsnoka

csapatok vonulnak Egyiptom felé. — Angol-francia hajóraj bombázza a Dardanellák bejáratát. — Egy török torpedóhajó egy angol páncélost súlyosan megrongál.

4 A törökök visszaverik az Erzerum felé vezető úton a határt átlépő orosz haderőt. — A San alsó folyásánál, továbbá a Stryj völgyében seregeink megverik az oroszokat.

5 Nieuportnál az egyesült belga-francia-angol hadsereg kirohantását a németek visszaverik. — A németek elsülyeszti a „D 5” angol tengeralatti hajót, két gőzbarkát és súlyos sérüléseket ejtenek a Halycon cirkálón. — A Yorck német cirkáló sűrű ködben aknára fut és elsülyed.

6 A chilei partoknál a német és angol hajóraj összeütkezik. A Monmouth angol cirkáló

Kövess Herman hadtestparancsnok

elsülyed, a Good Hope súlyosan megsérül, állítólag szintén elsülyedt, a Glasgow súlyos sérülésekkel egy chilei kikötőbe fut, ahol internálják. A német hajók az ütközetből sértetlenül kerülnek ki. — A Leipzig páncélos a chilei partoknál elsülyeszt egy nagy angol kereskedelmi gőzöst.

7 Csingtau hősi védelem után elesik. — Egy török sereg átlépi Egyiptom határát. Akaba mellett angol csapatok elpusztulnak. — A török hajóraj bombázza Potit, a kaukázusi partvidék legfontosabb kikötőjét.

8 Losnica-Krupanj-Ljubovijavonálán megverjük az 1. és 3. szerb hadsereget.

9 Német repülőgépek bombázzák Varsót. Számos embert megölnek s nagy károkat okoznak. — A belga hadsereg maradványait a párisi védőseregbe osztják be. — A japán hajóraj állítólag a chilei vizeken tartózkodó német hajóraj üldözésére indul. — A német Karlsruhe cirkáló elsülyeszt egy hajót, amely gabonát szállított Kanadából Irországba.

10 Galiciában csapataink új helyezkedése befejeződik. — Przemysl megint körül van véve. — Sabác—Czerplanina között győzelmesen vonulunk előre. Foglyul ejtünk 4300 szerbet, zsákmányolunk 16 gépfegyvert, 28 ágyut, nagyszámu eleséget és lőszert. — A németek ostrommal beveszik Dixmuident.

11 Az Emden cirkálót, amely a háboru megkezdése óta az angol hajózásnak annyi kárt okozott, az ausztráliai Sidney nagy cirkáló elsülyeszt a Kokos-szigetekenél.

12 A szerbek Valjevó-felé menekülnek.

13 Az oroszok bevonulnak Tarnov, Jaslo és Krosno városokba. — Kelet-Poroszországban új csatározások kezdődnek. — A németek újabb sikereket érnek el Nieuport és Ypern mellett. Néhány ezer fogoly. — Az angol Nigertorpedó ágyunaszádot Dover magasságában egy német tengeralatti hajó elsülyeszt.

14 A németek Vloclavek mellett megvernek egy orosz hadtestet, elfognak 1500 orosz és 12 gépfegyvert. — Az angolok vesztesége a francia harctéren hivatalos kimutatás szerint október 31-ig 57.000 ember. — Przemysl védőserege kirohanást intéz és az

oroszokat Rokietnicáig visszaüzi. — Szerbiában csapataink Obrenovac—Ub—Kamenica—Stubico vonaláig mindent elfoglalnak.

15 A németek főképp Kutno mellett legyőzik az oroszokat, 23.000 fogoly, 70 gépfegyver. Lipnotól az oroszokat Plock-ig visszaüzik, 5000 orosz fogoly, 10 gépfegyver.

16 Krakó környékén seregeink sikeres kirohanásokat végeznek. — Varsó kormányzóját, báró Korffot, vezérkarával a német dragonosok elfogják.

17 Lodztólészakra nagyarányu csata fejlődik.

18 Devett, a bur felkelők vezére foglyul ejti Hertzog angol tábornokot. Az angolelleses fölkelés terjed. — Haderőnk Orosz-Lengyelországban

II. VILMOS CSÁSZÁR

előrehalad; eredmény: 7000 orosz fogoly, 18 gépfegyver.

19 Tengeri ütközet Sebastopol előtt; egy orosz páncélos súlyosan megsérül.

20 Kirohanás Przemyslből; az orosz csapatokat a nyugati és déli oldalon visszaverik, súlyos veszteségeket okozva nekik.

21 Folytatjuk lengyelországi offenzívánkat; eredmény: több mint 15.000 fogoly. — A Kolubarat átlépjük; november 6-ika óta: 13.000 szerb fogoly. — A törökök elérik a Suez-csatornát. — Kantaránál megverik az angolokat.

22 A lengyelországi nagy ütközetben újabb orosz erők mutatkoznak. Krakótól észak-keletre támadá-

sainkat folytatjuk. Pilica elfoglalásánál 2400 foglyot ejtünk.

23 Az Audacious nevű óriás-dreadnought (27.000 tonna) Irország északi partjánál aknára fut és elsülyed. — Az „U 18” német tengeralattjárót Skócia északi partvidékén elsülyesztik.

24 Az északi Lengyelországban megkezdett orosz ellentámadás megtörik. A Krakótól északkeletre lefolyt ütközetekben 29.000 az orosz foglyok száma.

25 Lodz és Lowic mellett a Mackensen tábornok hadserege 40.000 orosz katonát ejt foglyul, 70 ágyut, 160 lőszerkocsit, 156 gépfegyvert zsákmányol és 30 ágyut hasznavehetlenné tesz. A délről és keletről felvonuló erős orosz erőket visszaverik. — Csingtau védőseregéből elfogott magyar-osztrák és német katonaság számát 4240 főre becsülik. — A Kaiserin Elisabeth cirkálónkról egy tiszt és nyolc tengerész megsebesült, nyolc meghalt.

26 Csernovicot csapataink kiürítik. — A 15.250 tonnás Bulwark nevű angol csatahajó 700 tengerészszel (állítólag löporkamrájában történt robbanás folytán) elsülyed.

27 Szerbiában előrehaladás; Uzicet elfoglaljuk.

28 Homonnánál megverjük az oroszokat. — A franciák az északnyugat Afrikában levő Togó német gyarmatot megszállják.

29 A Lodz mellett megkezdett német ellentámadás eredménye: 18 ágyu és 4500 hadifogoly.

30 Lodz mellett a németek újabb 9500 foglyot ejtenek.

DECEMBER

1 A szerb sereg visszavonul. — Csapataink a legutóbbi offenzíva kezdete óta több mint 19.000 foglyot ejtettek. 47 gépfegyvert, 46 ágyut és sok más hadianyagot zsákmányoltak.

2 Csapataink bevonulnak Belgrádba.

3 A német császár Boroszlóban tanácskozik Frigyes főherceggel.

4 A szerbek Arangyelovácánál gyülekeznek. — A Mazuri-tavaknál visszaverik az oroszokat, akik nagy veszteséget szenvedtek.

5 Arangyelovácánál szívós és véres harcok folynak.

6 A németek és osztrák-magyarok elfoglalják Lodzot. — A szerbek Arangyelovácánál és Grn-Mihalovácánál folytatják támadásaikat.

7 Souainnél, Varennesnél és Vaugnoisnál visszaverik a nagy francia támadásokat.

8 Rennenkamp tábornokon kívüli még hat orosz tábornokot megfosztanak a hadvezérségtől.

9 A hadikölcsön lezárása; az eredmény Ruzsriában 2·15, Magyarországon 1·8 milliárd.

10 Nagy tengeri csata a szövetséges és a német flotta között. A német Scharnhorst, Gneisenau és Leipzig cirkálók elsüllyednek. Több angol hajó is megsérül; két angol torpedóromboló elsüllyed.

11 A nyugat-galiciai harcokban csapataink 10.000 oroszot elfognak. — Frigyes főherceget tábornaggyá nevezik ki.

12 A limanovai győzelem. — Az orosz sereg déli szárnya visszavonul.

13 Ujszandec ismét a miénk; épp úgy Grybov, Gorlice és Zmigrod. — Északon a németek megtámadják Lovicot, 11.000 foglyot ejtenek.

14 Dukla ismét a miénk. A Kárpátokban előnyomult csapataink naponta száz meg száz oroszot fognak el.

15 Csapataink kiüritik Belgrádot. — Yperntől dél-keletre a franciák nagy veszteséget szenvednek. — A svéd, norvég és dán király találkozása. A legszigorubb semlegességet határozzák el és intézkedéseket tesznek országaik gazdasági védelmére.

16 A német flotta Anglia előtt: lövöldözi Hartlepool, Scarborough és Whitby erődített helyeket és nagy kárt okoz.

17 Az oroszokat lodzi és limanovai vereségük után a Bzuránál is megverik; főerejük ellenállása megmegtörik. — Csapataink elérik a Kroszno—Zaklicyn vonalat.

18 Kivonulás Szerbiából egy hét óta. — Anglia kihirdeti a protekturátust Egyiptom fölött.

19 A Kroszno—Zaklicyn vonalon csapataink erős ellenállásra találhatnak. Az alsó Dunajecnél heves harcok. Andrejevénél csapataink elérik a Nidát.

20 Az oroszok újból nagy haderőket vonultatnak föl Galiciában.

21 Kiderül, hogy Joffre nagy offenzívára adott ki parancsot december 17-ikén, de a franciákat mindenütt visszaverik.

22 Jenő főherceget nevezik ki a déli haderő főparancsnokává. Potiorek tábornaggyá fölmennik. Sarkotic István altábornaggyat nevezik ki Bosznia tartományi főnökévé.

23 A németek ötnapos harc után megverik az oroszokat. Mlavát visszafoglalják.

24 A Latorca völgyben az oroszok nagy veszteséget szenvednek. — Az uszoki-szoros újra a miénk.

25 Angol hajóhad támad a német partokon. Két kisebb hajó elpusztul. — Az 1887—1890. évfolyamból való, be nem vált hadköteleseket január 16-ára behívják Magyarországon.

Hindenburg Pál tábornagy,
a keleti német haderő főparancsnoka

26 Az oroszok — több helyről érkező és egyező jelentés szerint — karácsony estéjén is hevesen támadtak. — Az olaszok megszállják Valonát.

27 Az alsó Dunajecnél és Nidánál meghiusul az orosz támadás. — A német Prinz Wilhelm segéd-cirkáló négy angol kereskedelmi hajót elsüllyeszt.

28 Zaklicynnél csapataink visszaverik az orosz támadást. — A szerbek ismét robbantják a zimonyi hidat.

29 A nyolcadik megerősített orosz sereg offenzívába lép a Kárpátoktól jövő seregünk ellen, amely Gorlice körül foglal állást. — Inovlodztól délre a németek visszaverik az orosz támadást. — Husszein Kemalt

az egyiptomi kormány in effigie halálra ítéli.

30 Az uszoki és lupkovi szorosról északra, Gorlicetől északra és az alsó Nidánál összeomlik az oroszok támadása. — Karácsonytól 30-ikáig az Északi tengeren nyolc angol gőzös futott aknára.

31 Flandriában és Észak-Franciaországban a németek támadása előbbrehaladt. — A keleti hadszíntéren a nagy köd akadályozza a hadműveleteket. — Hivatalosan közlést tesznek, hogy az év végén Németországban a hadifoglyok száma 580.000, a monarhiában pedig 200.000 ember.

JANUÁR

1 A Lengyelországban harcoló német csapatok Lodz és Lovic körül lefolyó harcok után az üldözés során 56.000-nél több foglyot ejtettek és számos ágyút zsákmányoltak. A lengyelországi offenzíva egész zsákmánya 136.000 fogoly, több mint 100 ágyú és több mint 300 gépfegyver. — A Bzura mentén és attól keletre folyik a harc. — A Kárpátokban a lupkovi szorosnál csapataink megállítják az orosz támadást.

2 Frank Liboriusz gyalogsági tábornokot nyugdíjazták. — A németek Varsó-felé előnyomulnak. — Az angol Formidable sorhajó elsüllyed.

3 A németek a Visztulától nyugatra elfoglalják Borzymovot, az orosz főhadállás jól megerősített támaszpontját. — Anglia eddig több mint két milliárd kárt szenvedett a tengeren. — Az oroszok áttörése Gorlicénél meghiusul.

4 A karácsonyi ünnepek alatt lefolyt harcokban az északi hadszíntéren 37 tisztet és 12.698 főnyi legénységet fogtak el csapataink. — A törökök sikere a Kaukázusban; elfoglalják Ardapant.

5 Az oroszok a szepes—sáros—zempléni vonalon kénytelenek visszavonulni. — A pápa és Wilson elnök akciója a békéért.

6 A német csapatok az oroszok több támaszpontjának elfoglalása után a Sucha-magaslatig törnek előre. — Sinopénál, a Fekete tengeren, ütközet az orosz és török flotta között.

7 A Dunajecnél és Orosz-Lengyelországban tüzérségi harcok. —

III. Lajos bajor király

Az angolok és franciák halomra lövik a németek frontja mögött levő francia és belga falvakat.

8 A keleti Beszkidekben csapataink erős orosz támadást visszavernek.

9 Kemény harcok Délafrikában. — Az Emden II. hőstettei. — Megváltoztatják a román véderőtörvényt; jelentékenyen emelik a létszámot.

10 A franciák támadását Soissons-nál visszaverik. — Az oroszoknak a Nidán való átkelési kísérletét megghiúsítják.

11 Perthesnél súlyos veszteséget szenvednek a franciák. — A hadvezetőség megállapítja, hogy orosz katonák osztrák és magyar ruhát használnak. A hadvezetőség bejelenti, hogy az ilyen katonákkal nem mint hadviselő felekkel bánnak el.

Rupprecht bajor trónörökös

12 A németek Varsótól 25 kilométernyire jutnak.

13 Gróf Berchtold Lipót külügyminiszter lemondott, báró Burián István az új külügyminiszter.

14 Soissons-nál a franciák nagy veszteséget szenvednek. A két napos harcok zsákmánya 31.000 hadifogoly, 35 nehéz üteg. — Gumbinnen-nél visszaverik az oroszok támadását.

15 Amerika közvétségi flottaépítési programját. — A magyar kormány rendeletileg intézkedett, hogy a buza, rozs és zab készlete a szükséghez képest átengedtesse az Országos Gazdasági Bizottság részére.

16 A Kárpátokban sok orosz fogoly. — Az oroszok néhány ponton visszavonulnak.

Frigyes Vilmos német trónörökös

17 A Dunajec mentén és Tarnovnál erős ágyuharc.

18 Tüzérségünk visszazoritja Zalkycinnél az oroszokat. Visszaverik őket Radzonovnál is.

19 Jakobeninél, déli Bukovinában, visszaverünk egy jelentékeny orosz támadást.

20 A németek Zeppelinekkel megtámadják az angol partokat. Egy Zeppelin Yarmouth fölött öt bombát dobott le, a második Kingslynt bombázta, a harmadik Sandringhamet. Számos halott, sok ház romban, a kár igen nagy.

21 A németek Borzymovtól már északkeletre támadnak. — Soissons-ból a franciák eltávolítják a lakosságot. — A törökök az egész kaukázusi fronton föltartóztatják az oroszok támadását.

Vilmos württembergi király

22 Súlyos francia veszteségek Croix des Carmesnél és a Vogézekben. Német tengeralattjáró elsülyeszti a Derward angol gőzöst.

23 Nagy német—angol tengeri ütközet Helgolandtól északnyugati irányban. A tulerőben levő angol hajóhad hagyta abba a harcot. A Blücher német hajó elsülyed. A Lion angol csatahajó és a Meteor torpedózúzó súlyosan megsérül.

24 Súlyos veszteséggel visszavert orosz támadás Gumbinnentől északkeletre. — Havreban 100.000 angol katona száll partra s indul a flandriai harctérre. — Portugáliában a royalista fölkelés komoly mértéket ölt.

25 A Kárpátokban magyar sikerek A Felső-Üng. Latorca és Nagyág völgyében az ellenség több fontos magaslatot elhagy. — Német támadás

Ernö Ágost braunschweigi herceg, a német császár veje

Gróf Haeseler, a legöregebb német tábornok

a la-basséi csatona mellett angol hadállások ellen.

26 Az uzsoki hágót visszafoglaljuk. — Az argonnei harc német győzelemre vezet; a franciákat magaslati állásaikból kiverik.

27 Forradalom Portugáliában. — Castro tábornok az új diktátor.

28 Nagyobb csata Felső-Elszászban; német győzelem.

29 A Tiger angol páncélost az „U. 5” elsüllyesztette, ami most derül ki. — Manuel az ex- király Portugáliába érkezik. — Francia-angol tanácskozás új haditervről, György király elnökletével.

30 A Kárpátokban egy hét alatt 10.000 fogoly. — Nieuportnál rendkívül heves harc, különösen sok marokkói és algieri halottal.

31 Az „U. 21” két angol gőzöst elsüllyeszt az Irtengerben.

Gróf Zeppelin

FEBRUÁR

1 A német tengerészeti vezérkar főnöke bejelenti, hogy az angol csapatszállításokat minden eszközzel megakadályozza. — Megkezdődik az új német offenzíva Oroszországban.

2 Az első hivatalos jelentés arról, hogy a Kárpátokban német csapatok is küzdenek. — Orosz vereségek több helyen.

3 A németek haditérnek nyilvánítják a Nagybritánia és Írország körüli vizeket s az egész angol csatornát.

4 Csapataink Bukovinában megtörik az orosz ellenállást, benyomulnak a Moldova völgyébe. 4000 fogoly. — Bolinkovnál a németek győznek. 6000 fogoly. Japán tüzérsztek érkeznek Marseilleba.

Kluck Sándor hadseregpáncsnok

5 Anglia súlyos intézkedéseket hirdet a német kereskedelem ellen. A „kiéheztetés” tervének hivatalos hire.

6 A német kancellár felel az angol tengerészeti miniszter beszédére; a németek nem mondanak le a védekezésről, még ha az sértené is a semlegesek érdekeit.

7 Föltűnik az első angol gőzös amerikai lobogó alatt (Lusitania).

8 Angol-francia hajóraj lövöldözi a Dardanellákat. — Tengeri harc Patagóniánál.

9 Az oroszok menekülnek Bukovinában, amelyet a Szucsaváig megtisztítottunk. — Heves küzdelem a belga tengerpartért, hogy a német tengeraltjárók hadibázisát elfoglalják.

Hausen hadseregpáncsnok

10 Orosz torpedónaszádok elsüllyesztik a Washington amerikai hajót. — Az oroszok elkeseredett harca a jaszló—krasznói völgyért. — Elérjük a Szereth-vonalat Bukovinában.

11 Sikeres harc a Dukla-szoros és az Erdős Kárpátok területén.

12 Kínai jelentés: nem teljesítik a japáni követeléseket. — Török-görög konfliktus. — Galiciában elfoglaljuk Nadvornát.

13 Nagy harc Kelet-Poroszországban. Taurrogen-felé üldözik az oroszokat.

14 Megsemmisítő orosz vereség a Mazuri-tavaknál; a 10-ik orosz hadsereg pusztulása.

15 Üldözik az oroszokat; a császár jelen volt a döntő küzdelemnél. — Kolomeánál erősebb harc fejlődik.

Emmich tábornok, „a lüttichi győző”

16 Kolomeát elfoglaljuk. A kárpáti szakaszon 4040 fogoly. — Angol vereség Flandriában.

17 Angol légi támadás 40 aeroplánnal a belga tengerpart ellen. — Reimsnél francia vereség. — Csapatunk Csernovicban.

18 Az angol blokád hivatalos kezdőnapja. — A németek 64,000 hadifoglyot, 71 ágyut és tömérdek hadizsákmányt jelentenek a keletporoszországi harcokból.

19 A Kárpátokban makacs küzdelmek. — A szerbek Zimonyt és Mitrovicát bombázzák; a mieink nehéz ágyukkal válaszolnak Belgrádba.

20 Az oroszok Sztaniszlau irányába vonulnak vissza. — A németek az angol csatornában elsüllyesztenek egy gőzöst, amely 2000 katonát szállított.

Falkenhayn, a német vezérkar főnöke

21 A németek már Prasznisznál verik az oroszokat. — Sztaniszlauért elkecsereedett harc folyik.

22 Jelentés a mazuri téli csatáról 100.000 fogoly, hét táborbornok, 300 ágyú. Sievers tábornok hadserege teljesen megsemmisül. — A Kárpátokban január végétől: 40.806 fogoly.

23 Lomzánál erős harcok. Egy némettengeralttjáró BeachyHeadnél elsüllyeszti a 192-es angol csapatszállító gőzöst.

24 Közhírré teszik, hogy Ausztria-Magyarország és Németország hadifoglyaik száma 1,643.000. Ebből 692.000 orosz, 237.000 francia, 37.000 belga, 19.000 angol és 50.000 szerb.

Mackensen keleti német hadseregparancsnok, „a lodzi győző”

25 Az oroszok nagy ellentámadása Sztaniszlauánál. — Megint elsüllyesztenek két angol gőzöst a németek.

26 Az angolok két új páncélos hajórajt állítanak szolgálatba. — Indiában fellázadnak a színes csapatok. Japáni hadihajó megy segítségül.

27 Angol hivatalos közlés: németek 7 hajót süllyesztettek el; a múlt héten 673 hajó hagyta el Angliát: a február 24-ikét megelőző héten: 5507.

28 A Kárpátokban megsemmisül egy orosz lövészezred. — Erős küzdelem Prasznisznál; az oroszok 250.000 új katonát vonultatnak föl ott.

MÁRCIUS

1 Új nagy orosz erők mutatkoznak Grodnónál és Prasznisznál. A mi hadseregfőparancsnokságunk

Ludendorff, Hindenburg vezérkari főnöke

jelenti az orosz harcmód jellemzésére, hogy áruhában, sőt nőknek öltözve tüzelnek csapatainkra.

2 2000 orosz fogoly a Kárpátokban. — Az entente flottája ostromolja a Dardanellákat és ismét több hadihajója megsérül. — Az osztrák-magyar közigazgatást Orosz-Lengyelországban kiterjesztik Piotrkov, Novoradomszk és Censtohovo városokra.

3 A felső Dnyeszternél és Staniszlau körül leghevesebb a küzdelem. — Az új német-amerikai jegyzékváltás; mind a két jegyzék hangja sokkal barátságosabb az elsőkénel. — A németek visszaverik az oroszokat a Bobr-folyónál.

4 A Gallipoli-félszigeten angol csapatok szállnak partra; a törökök visszaverik. — Baligródnál az oroszok

Heeringen Józsiás hadseregparancsnok

sűrű hóföregtetben nagy erőkkel támadnak.

5 A washingtoni kongresszus mindkét háza eltiltotta a külföldre való munició szállítást. — A Kárpátokban az óriási havazás miatt beszüntetik az egész haditevékenységet. — Nyugaton, Cellesnél borzalmasan összeomlik a francia támadás, a halottak nagy halmokban fekszenek a német akadályok előtt.

6 Az oroszok támadása úgy Pietrkovnál, mint Prasznisznál összeomlik. — Szárazföldi harc a Dardanelláknál. — Hadihajóink Antivarit ostromolják és nagy károkat okoznak.

7 A németek Ravánál megverik az oroszokat, 5400 foglyot ejte-

Weddigen, az „U 9” parancsnoka

nek. — Amerikai jelentés arról, hogy az Unió megvédelmezi Kína integritását.

8 Nyugat-Galiciában, Gorlicénél át-török az orosz frontot; a Kárpátokban nagy rohamokat visszavernek és összesen 2200 foglyot ejtenek.

9 Prasznisznál a németek 3000 foglyot ejtenek. — Lomzánál 800-at, Rávánál 1700-at. — Görögország semlegességét deklarálják.

10 A champagnei téli csata beszámolója. A franciák vesztesége a németek háromszorosára, azaz 45.000 emberre becsülhető.

11 Osztrolenkától nyugatra megverik az oroszokat. — A törökök megsemmisítenek 1800 főnyi angol-francia csapatot, amely a kisázsiai oldalon szállt partra.

12 A Kárpátokban elkeseredett harcok. — Prasznisznál 3200 hadi-

Báró Goltz Colmar volt belgiumi kormányzó, a szultán főhadsegéde

fogly; a Grodnóból kiinduló orosz támadás megheiusult. — A Visztula és az Orzic közt 11.400 foglyot ejtenek a németek.

13 Augusztovnál visszavonulnak az oroszok. — A Prinz Eitel Friedrich német segédcirkáló 7 hajót sülyeszt el és aztán javítás céljából egy amerikai kikötőbe fut be. — A törökök két kisebb hajót elsülyesztenek.

14 A Dnyesztertől délre új harcok fejlődnek; néhány orosz támadás összeomlik. — Nagy éjszakai ütközet a Dardanelláknál; több angol hajó megsérül. A belső erődök sérülnek.

15 Március idusa. A harctereken is sokféle megünneplik. — Je-

Tirpitz, a német flotta főparancsnoka

lentés az angol hajóvesztésegekről: 54 angol kereskedelmi hajót zsákmányoltak vagy elsülyesztettek; 11 aknáttól, 29 pedig tengeralattjárótól pusztult el.

16 Przemyslnél állandó a nagy tűzvérségi harc. — A Kárpátokban egyre hatalmasabb arányú ütközetek folynak. — Német győzelem Augusztovónál 5000 foglylyal. — Proklamálják a németellenes angol blokádot.

17 Csernovictól keletre orosz előretörést visszavernek. — Az Amethyst angol és a Bouvet francia cirkáló pusztulása a Dardanelláknál.

18 Orosz rablócsapatok pusztítanak Kelet-Poroszországban. — Kemény csaták a Pruth és Dnyesztier közt.

19 Erős orosz támadások Délkelet-Galiciában. — Az oroszok elfoglalják Memelt. — Az Irresistible és

Müller fregattkapitány, az „Emden” parancsnoka

Afrika angol sorhajók elsülyednek a Dardanelláknál.

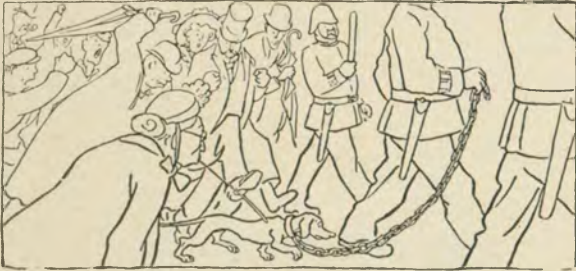
20 Przemysl védőserege kirohanást intéz keleti irányban s több órai nagy harc után vonul vissza. — Francia offenzíva Elzászban és Verdunnél. — Jelentés a nagy török sikerről, több hajó megsérüléséről s az Ocean cirkáló elsülyedéséről.

21 Przemysl végküzdelme. — Heves harc az uzsoki szorosnál és a San mellett. — Az új német hadikölcsönre kilenc milliárd a jegyzés. — Zeppelinek támadása Páris erőssége és Compiègne vasúti gócpont ellen. — A háboru kitörése óta angol lapjelentés szerint 186 angol hajó pusztult el.

22 Przemysl az oroszoké. — Növekedő terjedelmű harcok a Kárpátokban.

Enver pasa, a török haderő főparancsnoka

Német kém Londonban.

„Jelt adott egy Zeppelinnek a farkával. Letartóztatják és kivégzik.“
(„Simplicissimus“.)

„Mit? Már petroleum sincs? De miért?“ — „A háboru miatt, ténsasszony.“ — „Hát muszáj nekik mindéig világítás mellett harcolni?“
(„Lustige Blaetter“.)

A muszka a lövés; árokban: „Fogjatok el, mert lövök!“ („Uik“.)

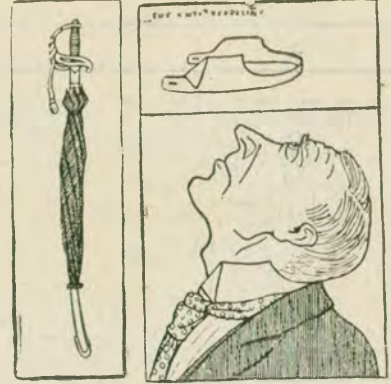
„Lord Kitchener wants you!“ — „Jöjjön, kérem, lord Kitchenernek ujonc kell!“
(„Simplicissimus“.)

Lord Kitchener az angol sereg kannibál katonái közt szétoszt egy szakácskönyvet. Címe: „Hogyan lehet ízletesen elkészíteni a németet“.

Angliának már buvár-hadserege is van. („Simplicissimus“.)

Két praktikus új divatcikk: 1. Az esernyő-kard. 2. Az anti-Zeppelin-gallér.

ÚJ HADI HIREK.

Angolok és franciák.

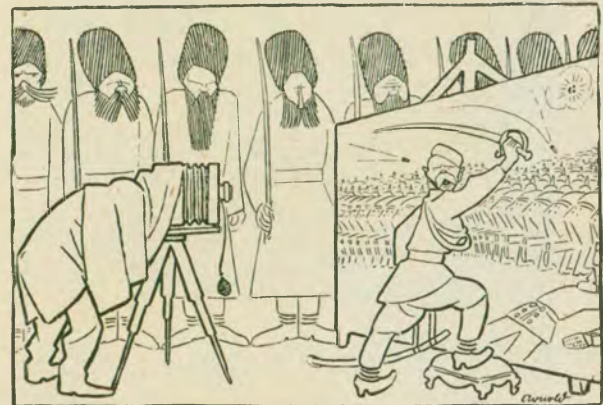
— Halt, halt! Abbahagyni a csatát! A szótárt kilőtték a kezemből! („Punch“.)

Új kedvencek az öleb-divat helyett, — tekintettel az élelmiszer-drágaságra. („Rire“.)

— Ha még egyszer a kelet angolainak neveznek bennünket, én harakirit követek el. („Asino“.)

„A cár üldözi a fronton a németeket...“
A petrogradi udvari fényképész hiteles felvétele.

Amikor a háboru kitört...

— Budapesti képek —

Az első tüntetés

A mozgósítási plakát

Bevonulás

Akik már részben beöltöztek

Kaszárnya az iskolában

Az utca képe nyolc nap múlva

Indulnak az első honvédek

A lelkes pesti nők

A mi jó öreg népfelkelőink

Búcsúzás egy hadbavonuló ezredtől

»Nem is olyan nehéz az a puska...«

Mult és jövő...

Még egy csókot...

Vig indulás a harctérre

„Elment az apjuk...”

... és lőn Európa egén napfogyatkozás

— 1914 augusztus 21. —

A trónörökös-pár Budapesten

»Életünket és vérünket!...«

Akik itthon maradtak...

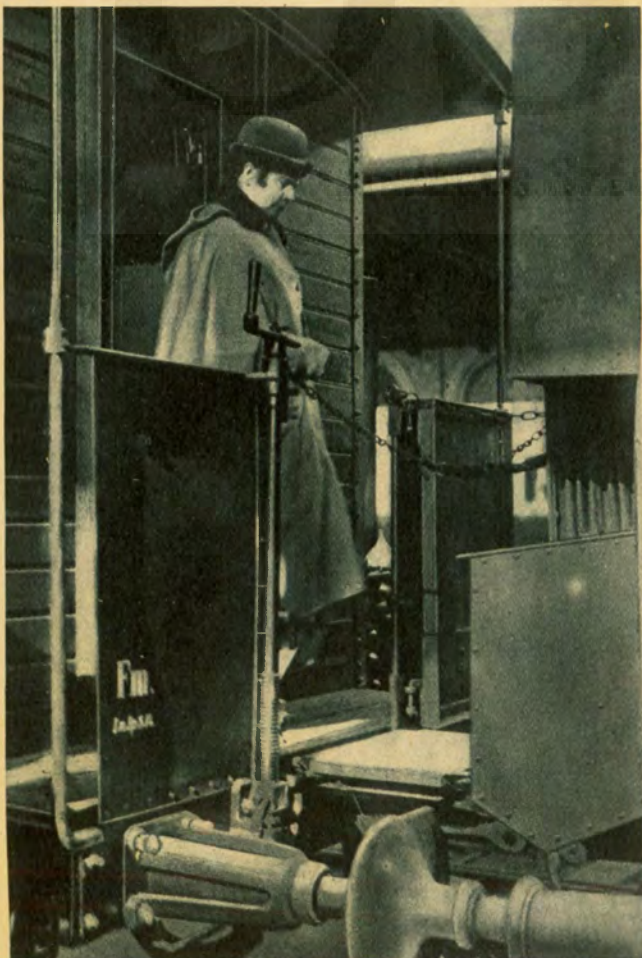
Fehérneműt a harcoló katonáknak

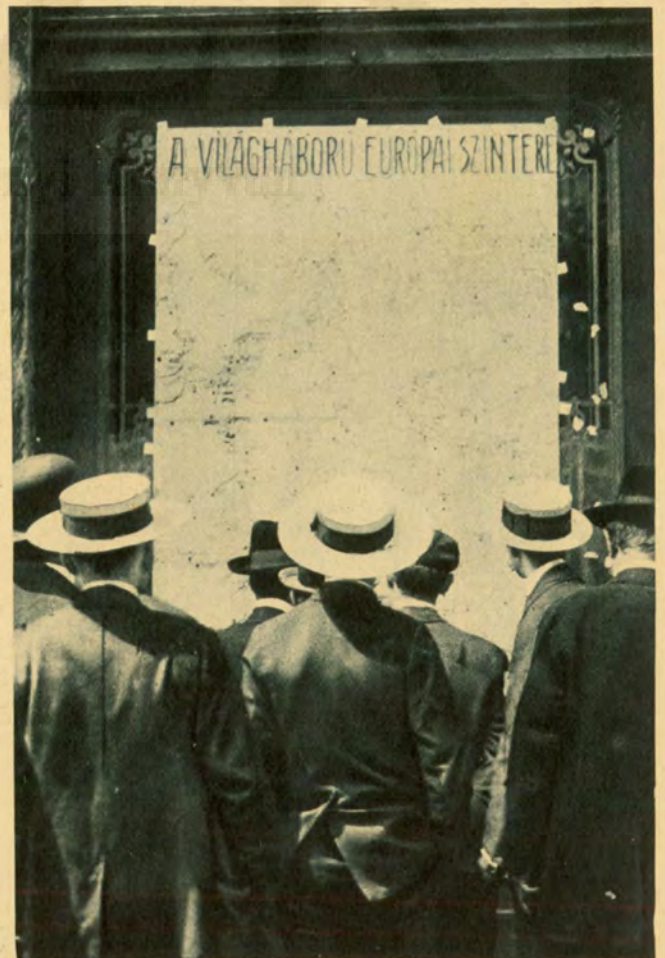
A katonák gyermekei ruhát kapnak

Augusztai főhercegnő és Lónyay Sándorné
az Augusztai-alap nagy jótékony irodájának vezetője

Augusztai főhercegnő végigjár egy kórházvonalat

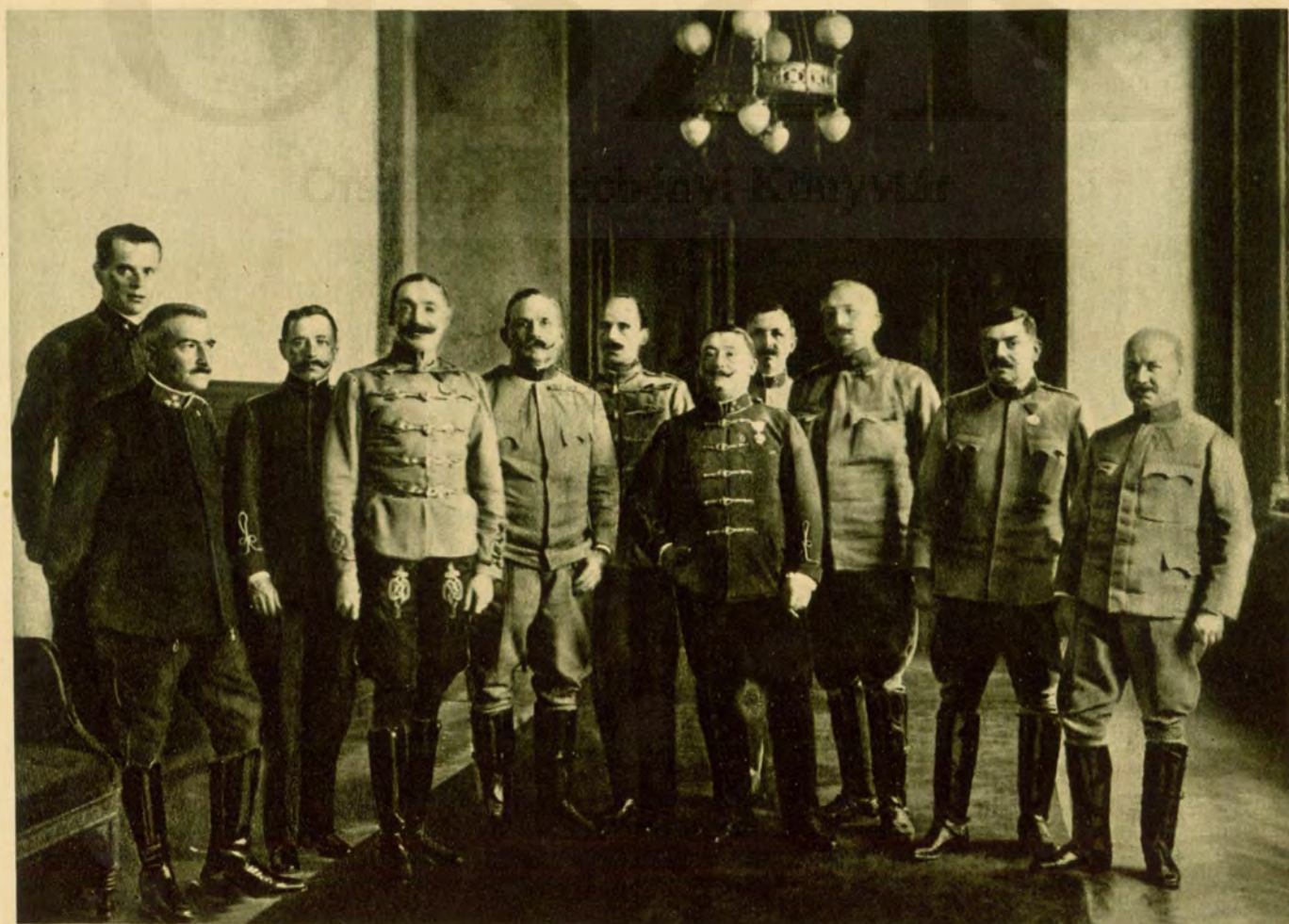

Mindenki a térképet nézi...

A politika és a háború

A magyar parlament háborus ülése

A képviselőház katona-tagjai

Az első déli harcok színhelyei

A montenegrói hegyek közt

Délszlovéniai életkép

— Bileki kávéházban várják a friss hadihíreket —

Muzulmán nők
akik elmenekültek a szerb betörés elől

Csarszia (vásárnegyed) Tuzlán
a Narodna Obrana boszniai főfészkeben

Hidverés a Drinán
— Bosznia alsó részén —

Gépfegyver munkában
— A montenegrói hegyek közt —

Átkelés a ponton-hidon

Pihenő trén

Csendőreink komitácsi-vadászaton

Az első foglyok (Montenegró)

Hadihajók az Adrián

Cattarói részlet

— A leginkább ostromolt erődök egyike —

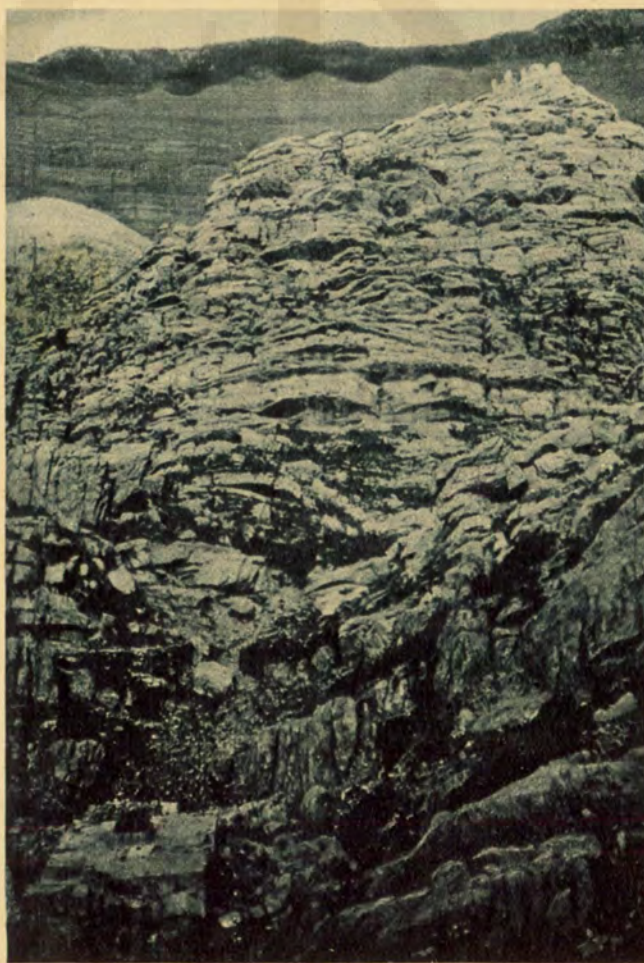
Hidroplán fölemelkedőben

Reflektorok éjszakai munkában

A cattarói öböl
aeroplánról nézve

Ilyen sziklaerődöket kellett a mi katonáinknak
megostromolni

A szerbiai harcok

Belgrád a Kalimegdánról

Éjszakai átkelés a Száván

Magyar földözék

A Cigánysziget Belgrád előtt

A szétlőtt belgrádi várfalak

A belgrádi Szávapart

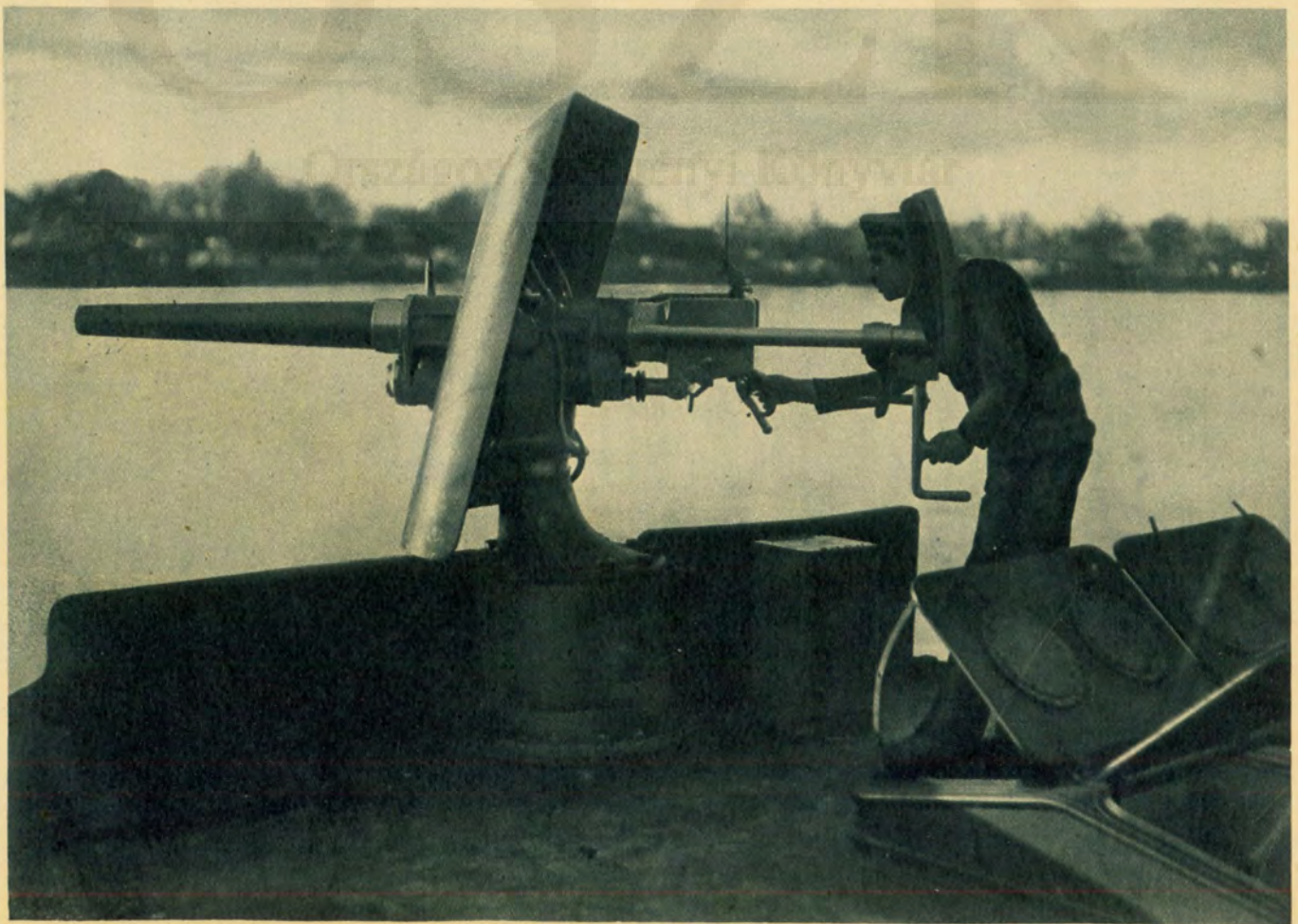
Elfogott komitácsik

A belgrádi Dunapart

Hadi „patrouille-boot“

Gyorstüzelő egy monitoron

„Kifüstölt“ földőzék a noesaji csatatéren

Dolni Zejavica
— Egy teljesen kihalt szerb falu —

Elhagyott ház a Macsóban

A granát hatása egy szerb házon

„Tiszti kaszinó“ a ravnjei határban

Magyar katonák sirja Raesán

Est borul a macsvai csatatérre

Szerb foglyok
Stepanovics tábornok seregéből

Amikor a Timok-divíziót elfogták

Klenák

A klenáki szerb templom részlete

Csendőreink „vadászaton“

Elfogott komitácsikat kísérnek

A szabácsi járásbiróság

A szabácsi postaépület

Szabács főutcája

A szabácsi templom

A szabácsi templom belseje

A szabácsi templom oltára

Vezérkari tisztek egy ház romjain

Szerb vámház
— Monitoraink lőtték össze —

A rommálott templom köveiből
csinálják az utat

Katonáink eltakarítják a romokat

Szétlőtt szerb fődőzékek Lozsnicán

A furfangosan épített glucsii földvárak

Sirok a decsi csatatéren
— A mező teli van ilyen sirokkal —

Szerb tisztok temetője
— A valjevoi országun —

Kunyhóból-palotába

Földalatti katonalakások Obrenovac mellett

Magyar bakák a belgrádi skupstina tróntermében

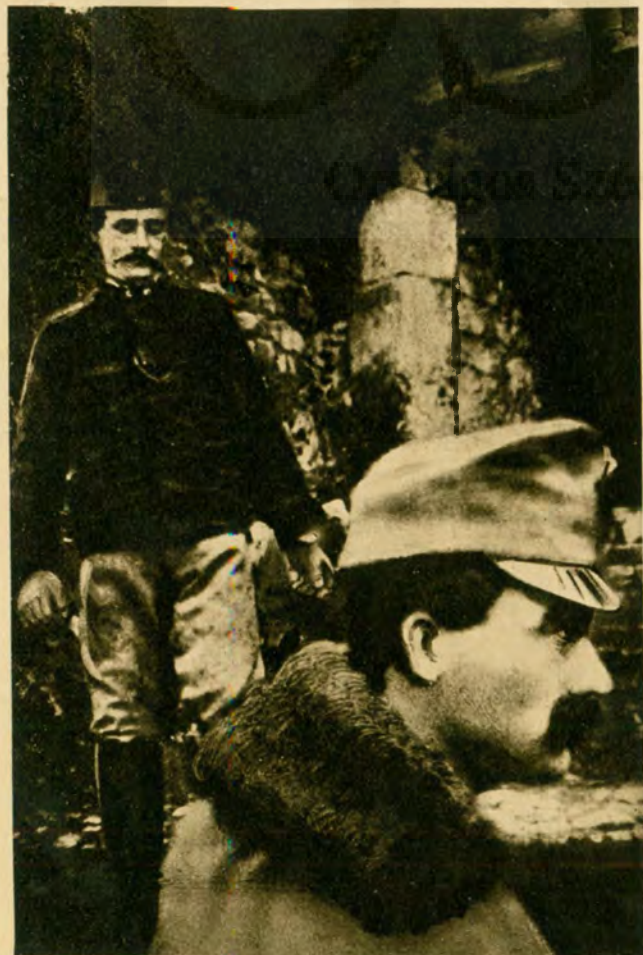
Viktorovics gyógyszerész háza
— Egy monitor-lövés —

Az új szerb konak
— Belgrad elfoglalása után —

A Kalimegdán megfigyelő tornya

Titkos lejárati Kalimegdánból a Szávapartra

Uteai részlet a Kosmajka-uticában

Elhagyott szerb fődözékek
— Kalimegdánou vastraverzekkel építették —

Visszatért szerb lakosok
— A belgrádi főutcán —

Futóárkos földözék Arangyelovác előtt

Tábori konyha az obrenováci határban

Szerb foglyok

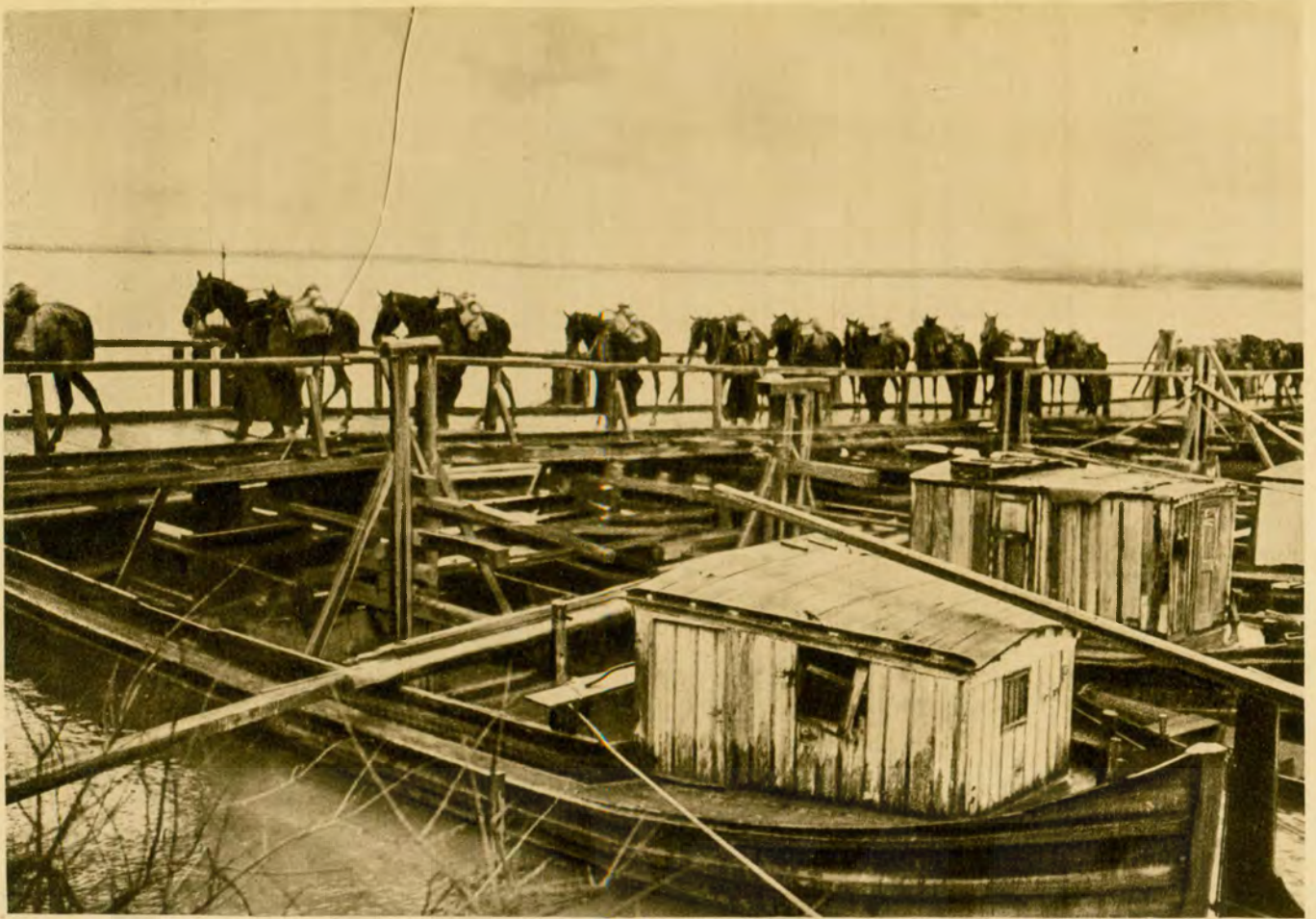
A Macsvában bolyongó szerb lakosok

Hazatérő szerbek

Valjevonál ejtett foglyokat magyar kocsikba »vagoniroznak«

Huszárok átkelése a hadihidon Klenák és Szabács közt

Rommálított szerb vasuti kocsik, amelyek teljesen „kiégtek“

Bevonulás Lazarovácba

Honvédek tábori konyhája
Esőben-sárban megy a csapatok után Arangyelovácba

Gulyást főznek a szerb foglyoknak

Táborozás egy rommálott községben

Egy földalatti „lakosztály”
Kragujevac előtt

A földalatti kaszárnya őre

Egy „korzó”, elhagyott lövészárkokkal

A szerb vezérkar házának tetejét Loznicán lesöpörte egy gránát

A Dúnán lefoglalt francia hajók

Tábori esendőreink szerb földön

Az arangyelováci csatatéren
— A gránátövedéket betöltik az ágyúcsőbe —

Elhagyott szerb ágyúpozíciók

Táborozás az erdőben

Pihenő a csata után...

A szanitécek kocsitábora a front mögött

„Keresztet az elesett jó pajtásnak“

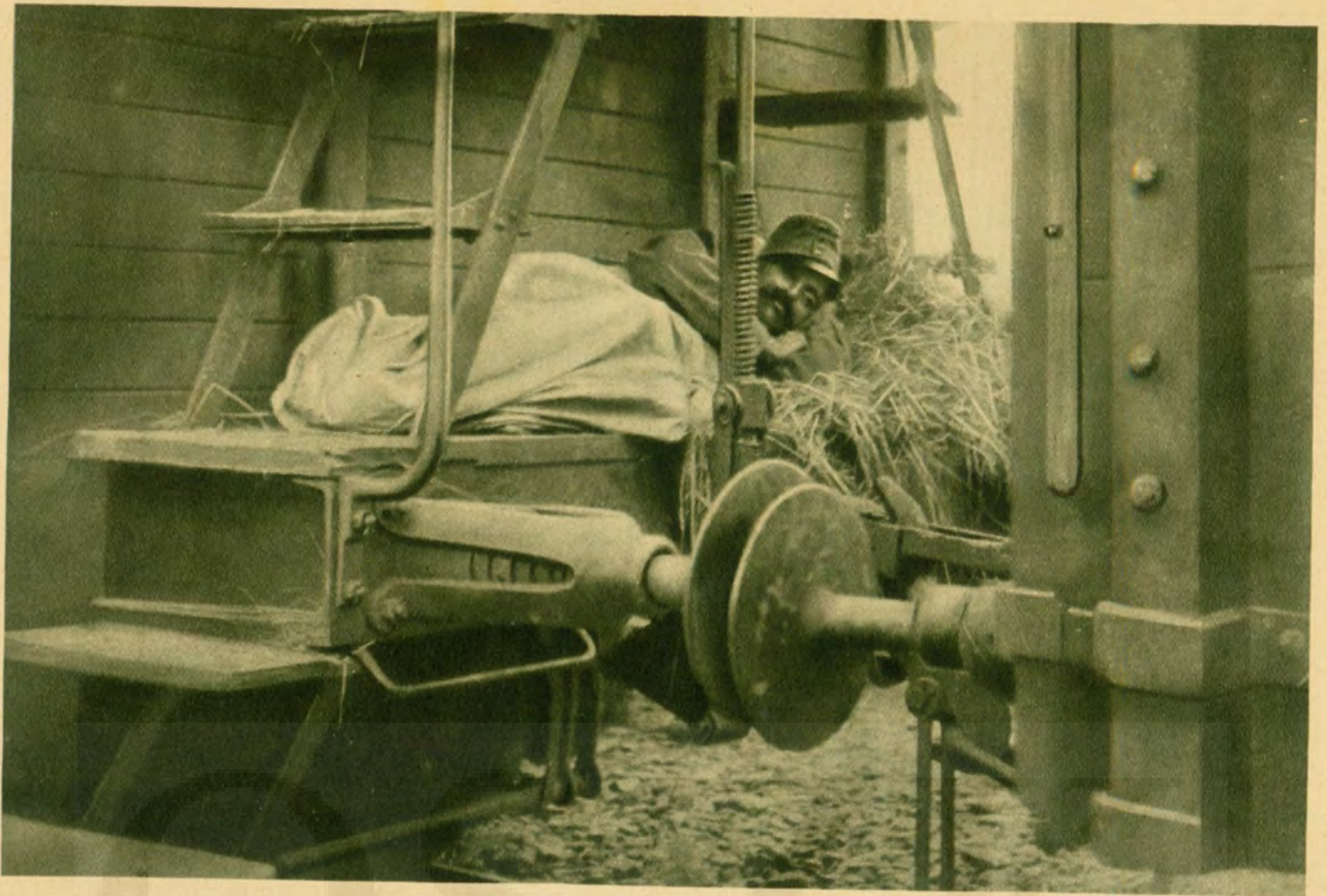
Kragujevácnál ejtett szerb foglyok

Egy öreg komitácsi-sebesült
— Ápolónőjével az újvidéki kórházban —

Sebesülve — de haza!...

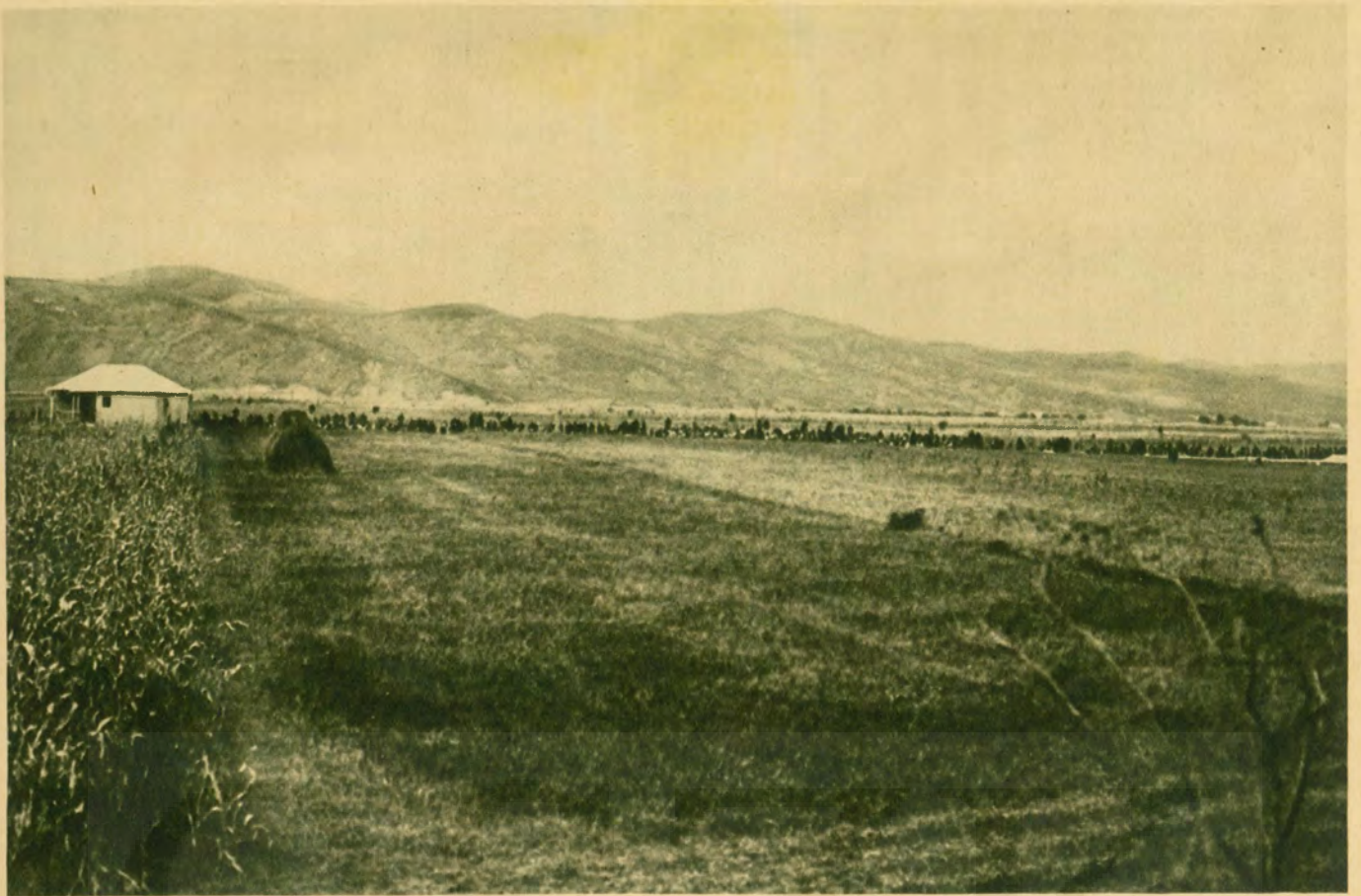

Hazafelé — így is jó...

Itthon — karácsony ünnepén

Az északi harcterekről

A modern háboru látképe
Rajvonal Nagyboeskónál

Ágyú-sortűz
Az erdőben rejtőző oroszokra, Toronyánál

Frigyes főherceg
leányával a főhadiszálláson

Károly Ferenc József trónörökös
gróf Hunyady kíséretében a főhadiszállás előtt

Hötzenhofi Conrad vezérkari főnök
a főhadiszállásra megy

Krobatin közös hadügyminiszter
csapatszemlére indul

Tisztek a tábortűz mellett
Satanovnál

Egy orosz ágyút kiásnak
a rejtett lőállásból Tomasovnál

Idill a táborban
Egy cigánykém

Ebéd a csatamezőn
Rohatyn mellett

Szétlőtt orosz ágyú
Ravaruszkánál

Orosz muníciós kocsik
Stryj közelében

Képek a grodeki zsinagógából
ahol a zsidókat megkínózták

Zavada vára
az orosz pusztítás után

Ennyi maradt meg
egy elpusztított ruthén faluból

A Vár fölrobbantott hidja
Hovo-Miasztónál

Bakak húzzák az autót
amely elakadt a nagy sarban

Bivouak Kelet-Galiciában .

Kötözőhely a kovnói esatátér mögött

Ulánusok harcba vonulnak

Tűzelő ágyúüteg
Hermanovic-Drozdovice országútján

Ha a huszár leszáll a lóról...
Tábortűz egy erdei fődőzék mögött

Ágyútűzben az egész völgykatlan

A Sau folyó elpusztult hidja
amelynél hatezer orosz halt meg

A bajtárs sirjánál
a lemergi esata után

Egy kép a sok száz közül...
Elpusztított ruthén falu

Magyar katonasírok
egy galíciai faluban

Telefon a lövészárokban
a novo-miasztói csatatéren

Találkozás Kraszniknál
A trén és az ulánusok

Foglyok az orosz Frigyes-gárdaezredből
Krasznik előtt

Tettenért russzofil tolvajok
Nyugat-Galiciában

Elfogott muszkák
Elöl egy kém

Átvizsgálják az orosz zsákmányt

Oroszfogyók gépfegyverekkel

Ágyúvontatás
az opatovi csata után

Orosz holttestek és lőszerkocsik
Przemysl közelében

Előőrsök orosz területen

Mise a szabad ég alatt egy csata előtt

Ágyúink a medyka-sambori vonalon
ahol kilenc napig folyt az ütközet

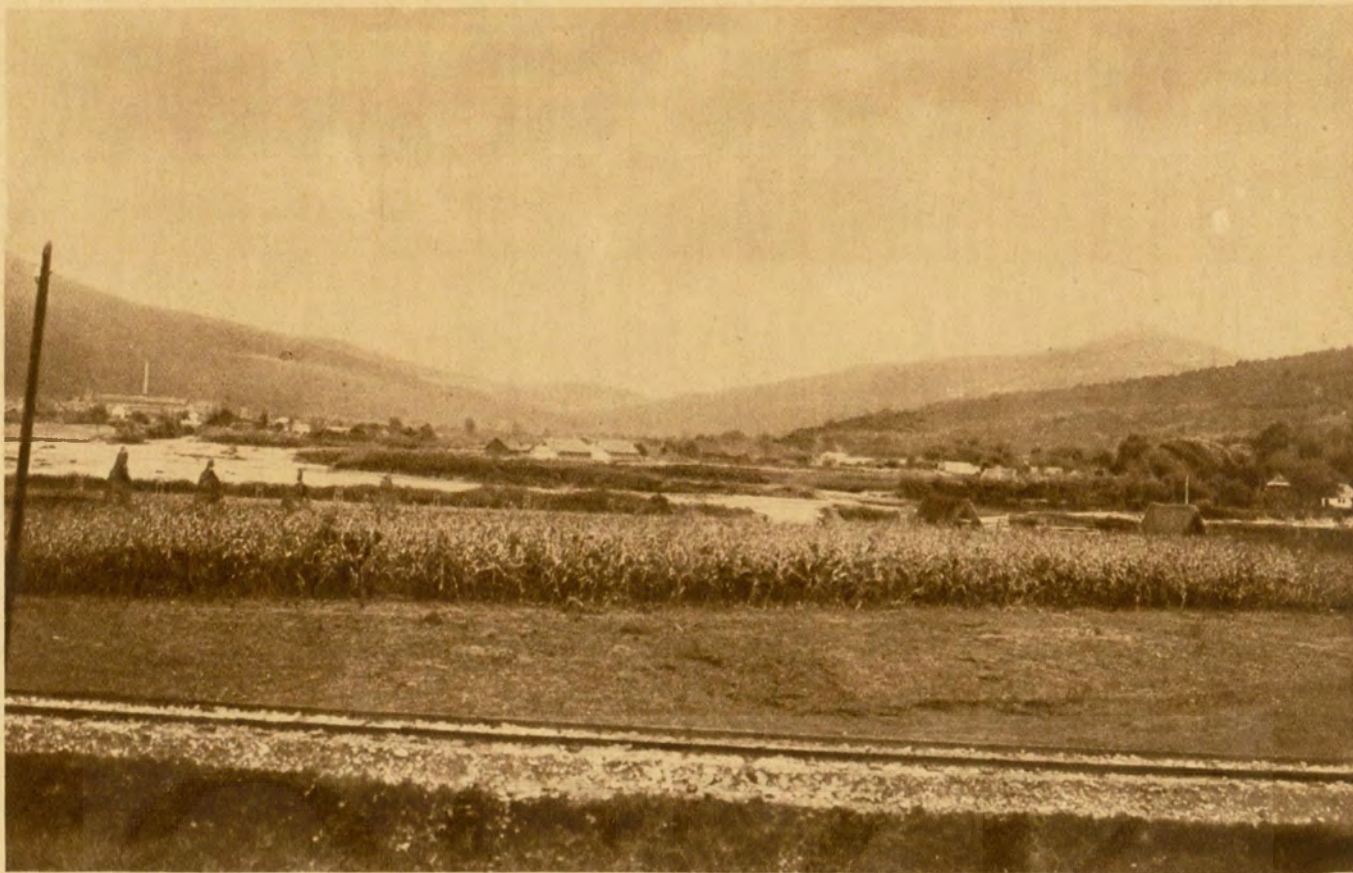
A tábori lelkész sebesülteket gyóntat

Elhagyott fődőzések

A USA az oroszok új pozíciót nyert

A kárpáti harcok

Ahol az oroszok először hazánkba törtek
A Tatárhágó

Nagyboeskö a Tiszahiddal
amelyről az oroszokat ágyúztuk

A bocskói fölperzselt állomás

Egy menekülő vonat katasztrófája

Ahol kozákllovak háltak minden páholyban
A máramrosszigeti színház

Országos Széchényi Könyvtár

Fölgyujtott és elégett vasuti kocsik

Összelőtt kémmozdony
amelyről az oroszok lelőtték Hirschler huszti osztálymérnököt
a mozdonyvezetőt és egy csendőrt

Egy sértetlen ház
Jeladó keresztet pingáltak rá
Ezért nem bántották az oroszok

Menekülők egy határszéli állomáson

Gróf Andrássy Sándor homonnai kastélya
amely mögött az oroszok ágyúikat fölállították

Menekülők egy fölvidéki állomáson

Készül az első ebéd
A visszafoglalt Máramaros-Sziget főterén

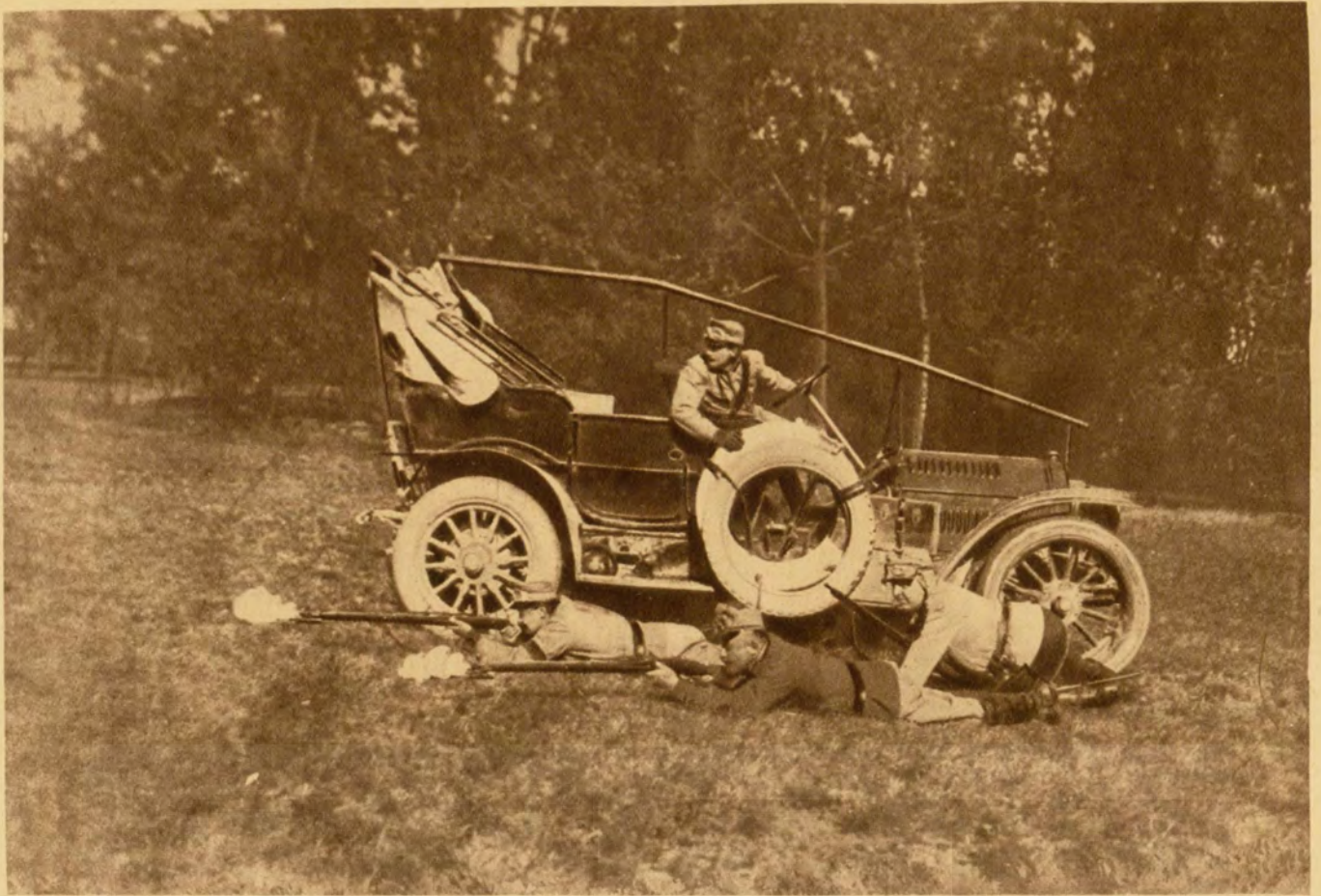
Orosz foglyok a menázsira várnak

Huszárok pihenője Bártfán

Tábortűz mellett Tartarovnál

A Dukla-szorosnál
Tűz „niederból“ kozák-előrsre

A Magiera tővében...

Przemyslben

A trónörökös a vezérkari főnökkel
megtekinti az erőműveket

Sebesült tiszteket visznek Przemysl főutcáján

A limonovai csataterőről

A harc „hulladékai“

„Mi mindent hagytak itt az oroszok“...

Óriási tömegsirokba temetik az oroszokat

Nádasdy-huszárok sirja

„Imádkozunk a halott hősökért!...“

A lengyel légió

*Fönt: a lengyel vadászlégió ebéd után „mosogat“
Középen: Stadnicky László gróf, a magyarországi légió szervezője
Lent: A lengyel légionisták Galiciában*

Kunyhóból kórház
Kötözőhely és koleraház a csatatér mögött

A lodzi pályaudvar
amelynek elfoglalásakor négyezer orosz halt meg

Skin-futó katonák a Kárpátokban

Frigyes főherceg szemléje
a ski-katonák fölött

Őrjáraton a havas Kárpátokban

A vezérkar a gorlicei csatatéren

Municiós trén
Táborozás Hermanovicénél

Levél — haza...
Honvédszázók a front mögött
97

Csöndélet . . .

Egy tipikus tréncoksi a „landesübliche fuhrwerké“-ből

Sátortanya az erdőben

Szalvátor-huszárok

Jó ebéd előtt
A huszár marhát vág

„Modern közlekedés...”

Szalonnát süt a huszár...

„Nehéz terepen...”

Pihenés a harcmezőn

A 3-ik vartüzérezred „Haubitzenbatterie“-ja nagy munkára készül
Néhány óra múlva ezernyolcszáz halottat szedtek össze a falu végén

Tűzbe vonul a tartalék...

Elöl a tábori ágyuk — működésben

A Poprád hidját fölrobbantották
a menekülő oroszok

A Dunajec hidját is fölrobbantották Neu-Sandetznél
A mieink kijavítják

Erdei mise — nagy csata előtt

Przemysl határán
ahol az oroszok második főtámadását visszaverték

A parkosovicei csatamezón

A honvéd-gyalogság előrenyomul Skaręcénél

A hadizsákmány egyik gyűjtőhelyén

Elesett a jó pajtás...

Csőnd a roham után

Sirt ásnak

Orosz lövészárkok
Honvédeink rohammal foglalták el

Viszik a halottakat a tömegsírokba

A mi katonáink sirjai

Orosz katonák tömegsírja

A déli harctér képei

— Második sorozat —

A „magyar végvár“
Pétevár az ujvidéki partról

Megint át a Száván...

Hírszerző lovas-járőr

Boszniai muzulmán határőrök

Páncélvonat a haretér felé...

Öszvérek és szamarak
viszik a gépfegyvereket

Mise a főhadiszálláson

Égy hadvezér lakása a harctéren

Tisztjeink komitácsi-szürben

„Krausz apánk“

Katonai őrház a Duna partján

Lesőhelyek a domboldalon
Gépfegyver-csapattal

Kidöntenek épp egy fát
mert elállja a kilátást és „kilővést“

Magyar vasut a Macsvában
A katonák hamarjában ilyen vasutat csinálnak a járhatatlan országuton és a mezón is

Sárban-vizben előre

Jelző ballon az ágyuk részére

Pihenő — ahogy lehet

Lakás — ahol lehet

75 éves komitácsi

Egy kedves kis komitácsi

Komitácsik tábora Szemendriánál

Jókedvű foglyok

Törökfogta szerbek

Szerbek orosz gépfegyverrel

Erődítés a Bitva-mocsárban

Ágyuzás a Bodrog-monitoron

Ekrazit-robbantás
Kifüstölik a szerb lövészárkot

Szerb lövész-futó-árkok a Drinánál

Sátortábor Gat-nál

Hadtápezred tábora Avtovácnál

Hegyiágyuk harcban a montenegrói határon

„Örömtűz“ a montenegrói Kulán

Foglyok Szerbia belsejéből

Komitácsik — már Ujvidéken

Egy halálra ítéltet a vesztőhelyre kísérnek

Orosz-lengyelországi képek

Őrszem az éjszakában

Megérkezik a lovasság egy orosz városba

A hadipénztár német és magyar-osztrák kísérettel

Az ivangorodi vasutvonal

Fontos alagutját már háromszor robbantották föl az orosz és a magyar-osztrák-német csapatok is
Most hozzák rendbe harmadszor

Fehér kőönveaes őrszem

A megfigyelő-ballon

Összeütközött vonat roncsai a hóban

Német katonák orosz teásbolt előtt

Az orosz menekülés után...
Tehetetlen dühükben összetörték javítás alatt állt fegyvereinket

Hotel a harctéren

Kávéház a harctéren

Rajvonban előre!

Vissza a tűzvonalból...
Hátul még javában folyik az ütközet

Könnyű sebesültek a tűzvonalból a kórházvonatig gyalogolnak

Robban a gránát...

.Orosz gránát fölgyújt egy szalmakazlat

Csata után a havas erdőben

„Diszes sírok“

Elhagyott huszársir az országút mentén

Német őrség a municiósraktár előtt

Lovas őrjárat a hóban

A nagy mozsárágyuk lövedéke

Lengyel iskolaterem

Orosz tisztek laktak benne, ablakán becsapott egy granát és sok tisztet megölt

Nagy mozsárágyunk körülbelül 30 méter átmérőjű és 10—12 méter mély lyukat fúr a földbe

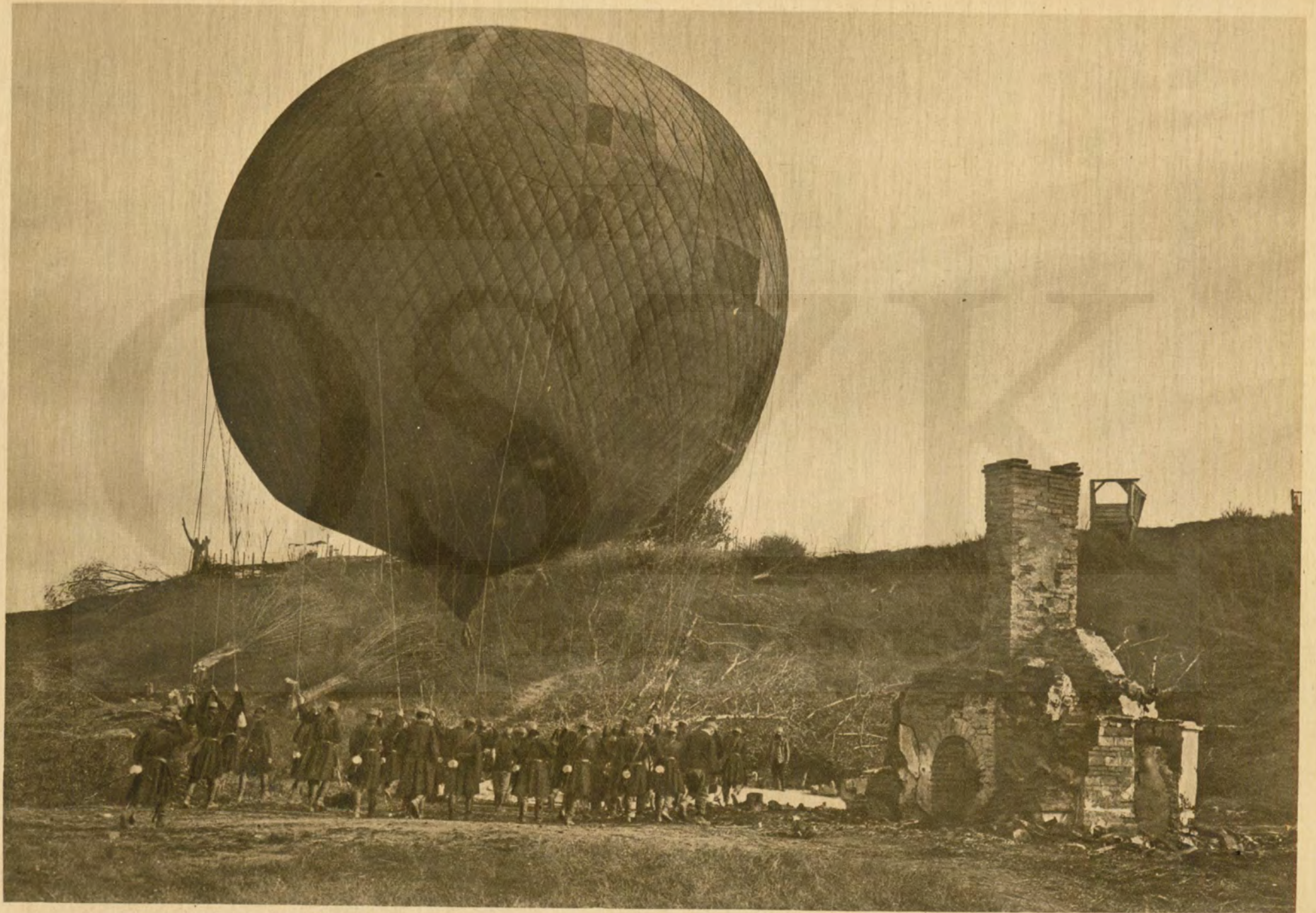
Magyar népfölkelők tábora Lodz előtt

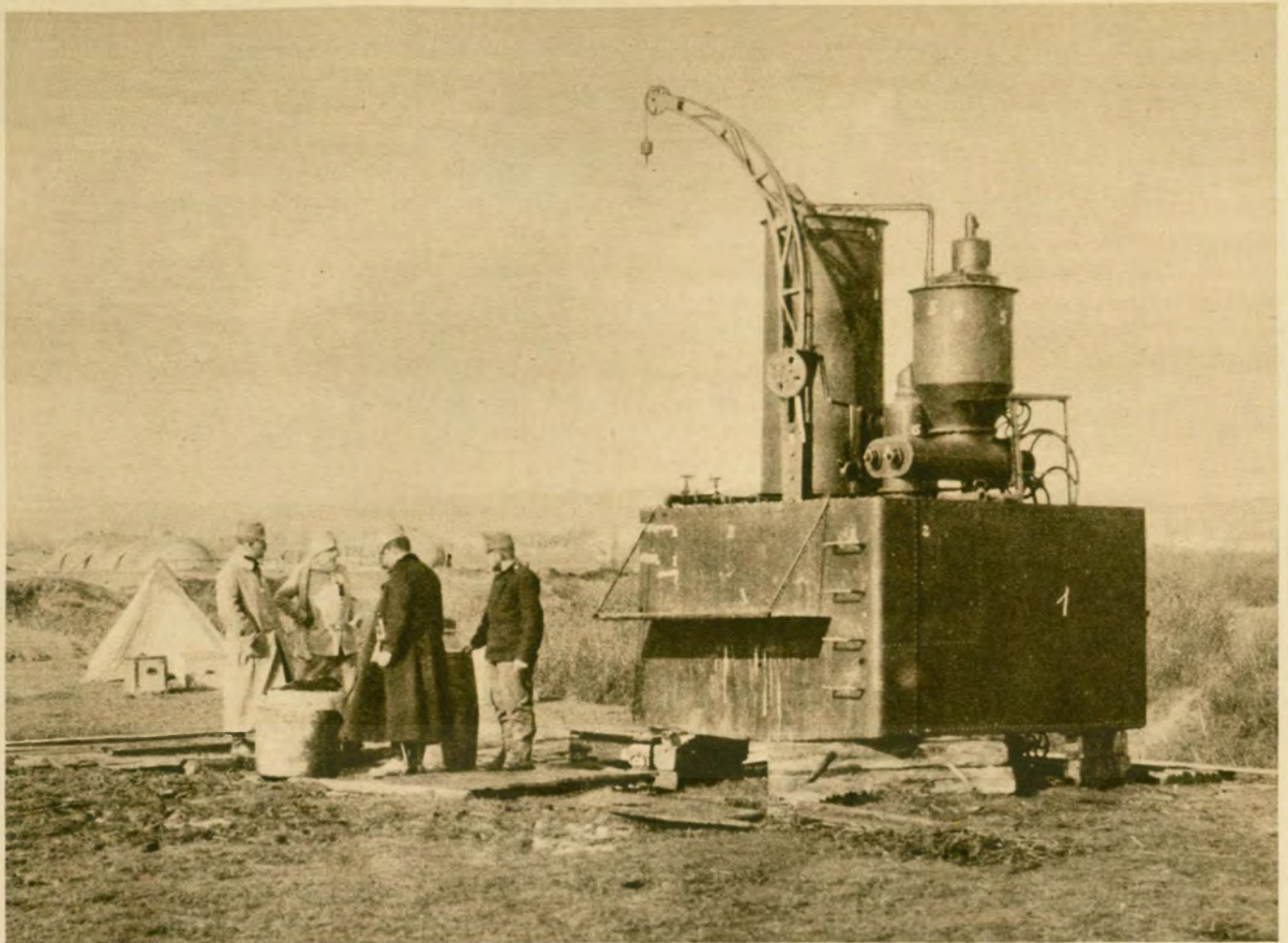
A varsói országuton
Vasutas ezred — vasut nélkül

A fölrobbantott hidat uiraépítik

A figyelő gömböt utjára bocsátják

A ballontöltéshez való masina

Jelzőkészülékes lovasőrjárat

Ulánusok egy orosz városkában

Tüzérségi figyelőhely a fák közt

Nehéz ágyuink a visztulamenti nagy csatában

A főtartalék-tábor a Vár partján

Indulás az orosz harctérre — vasuton
Hádtudósítók, akiknek karrikatúráját egy magyar piktor rajzolta

Indulás kémszemlére — a levegőben

Indulás földerítésre — lóháton
Tiszi járőr a varsói országuton

Indulás kémszemlére — a mocsárban

Indulás csata után a Tatárhágóra

Indulás — az oroszok elől
Menekülésre készen

Visszatérő menekülők Neu-Sandetzben

A földönfutó
Akinek mindene elpusztult..

A föld színéig ...
Orosz-járás után Galiciában

Egy hónap múlva ...
A lakosok visszatérnek Magyarországból — orosz foglyok mennek Magyarországra

Az orosz Frigyes-gárdaezred tisztjeit viszik

Budapest felé — de fegyvertelenül

Orosz táborozás — magyar fogságban

Lengyel vadászlégiósok
a Kárpátok között

Egy legionista leány
Kitüntették a kárpáti harcokban

Egy kis derű...

Négylábu foglyok: a sikertült rekvirálás

A huszár menázsit szerez

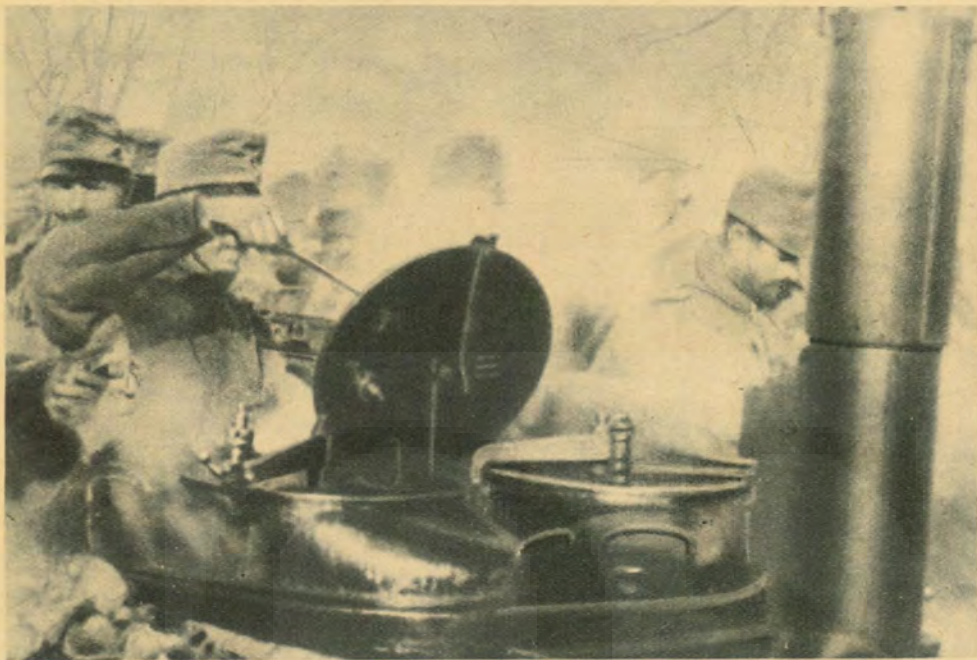

Üzlet az utcán

Egy orosz városban így árusították a kenyeret

Az elfoglalt város főterén
Néha egy kis csirke is jut hadiebédre

Fő a menázi — „a gulyás-ágyu“-ban

Fő — a jó étvágy

Egy kis malacpecsenye

Vidámak a földbeásva is

Vezérkar az istállóban
Az uzsoki főhadiszállás

Főhercegi lakás az ólban

A vakondok-város
Négyezer ilyen földalatti lakás épült dupla sorban

Legnagyobb és legkisebb foglyunk

Az esztergomi fogolytáborban

A legkisebb légionista

Orosz ágyú az Országháza előtt

A harctértől — vissza hazáig

Akinek már csak a levele ér haza...

A tábori posta vonul magyar földre

Orosz zsákmányolt trénnel hazafelé

Sebesültek kocsin — haza

Fölvidéki menekülők hazatérnek

Repülőgépen viszik hazafelé Przemyslből — a leveleket

A tűzvonal mögött: este a kötözőhelyen

Első segítség

A súlyos sebesült

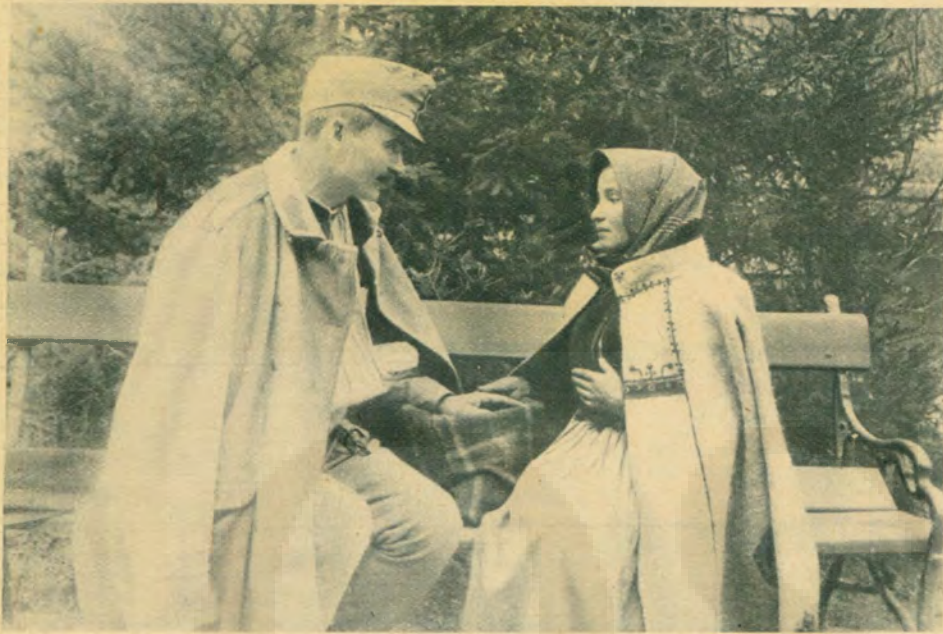
Hazafelé a pályaudvaron

A főhercegnő és a közkatona
Mária Josefa mint „kedves testvér“ egy hadikórházban

A harctér — már csak a térképen
„Tetszik látni: itt sebesültem meg“

Hogy vagy, édes uram?

Lelki vigasz...

Dr. Gerstl főorzsorvos egy súlyos beteghez vezeti a XVI-os helyőrségi kórházban Bjelik tábori püspököt

Mikor már kosarat fonnak

Ha már ki szabad menni...

Látogatás hazuról

Fáj-e bácsi ?

A sebesülteket még az utcán is becézik

Túl a veszedelmen
Hat golyó furta át a kadét kabátját

A legboldogabb vizontlátás

Országos Széchényi Könyvtár

Hazai katonatemetőben...

Együtt a németekkel...

Ágyú-ütegek egy várrom alatt, a Lysa-Gora vidékén

„Sturm!“

Ortelsburgot visszafoglalják a németek

A tannenbergi csata részlete
Utcai harc Hohensteinben

Kozáktámadás a lövészárók ellen

Magyar huszárok üldözik a kozákokat

Petrikovo ostroma

Varsó felé!...

Éjszakai roham egy falura, Varsó közelében

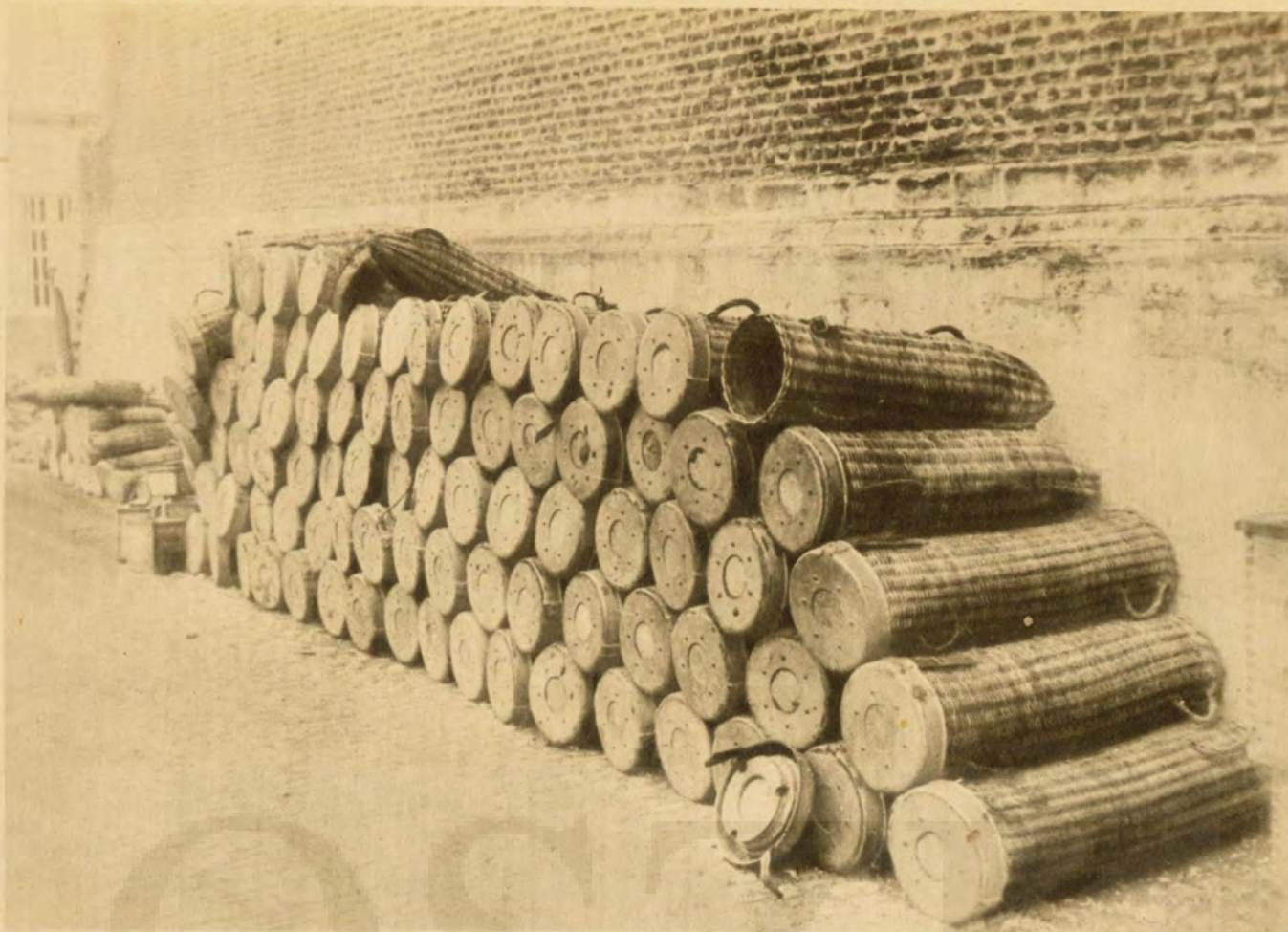
A nyugati harcterekről

A „végzetes Adolphe-hid“ Luxembourgban
amelyen át először léptek a németek ellenséges földre

Belga menekülők

42 cm.-es lővédek

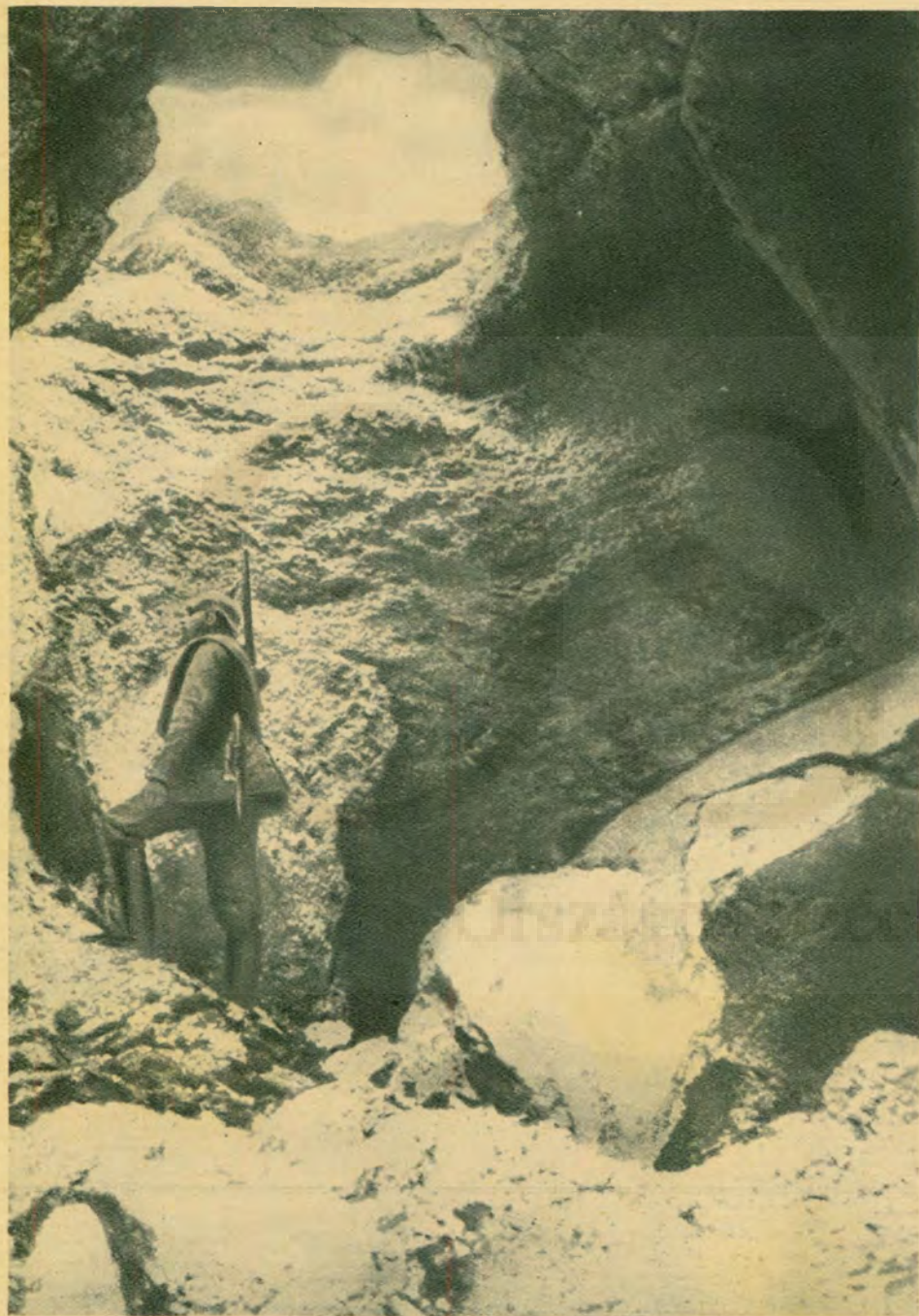
A büntetésből összelőtt Löwen

A mi mótoros ágyúink Belgiumban

Ágyúink hatása Antwerpenben

A 42-esek hatása Namurben

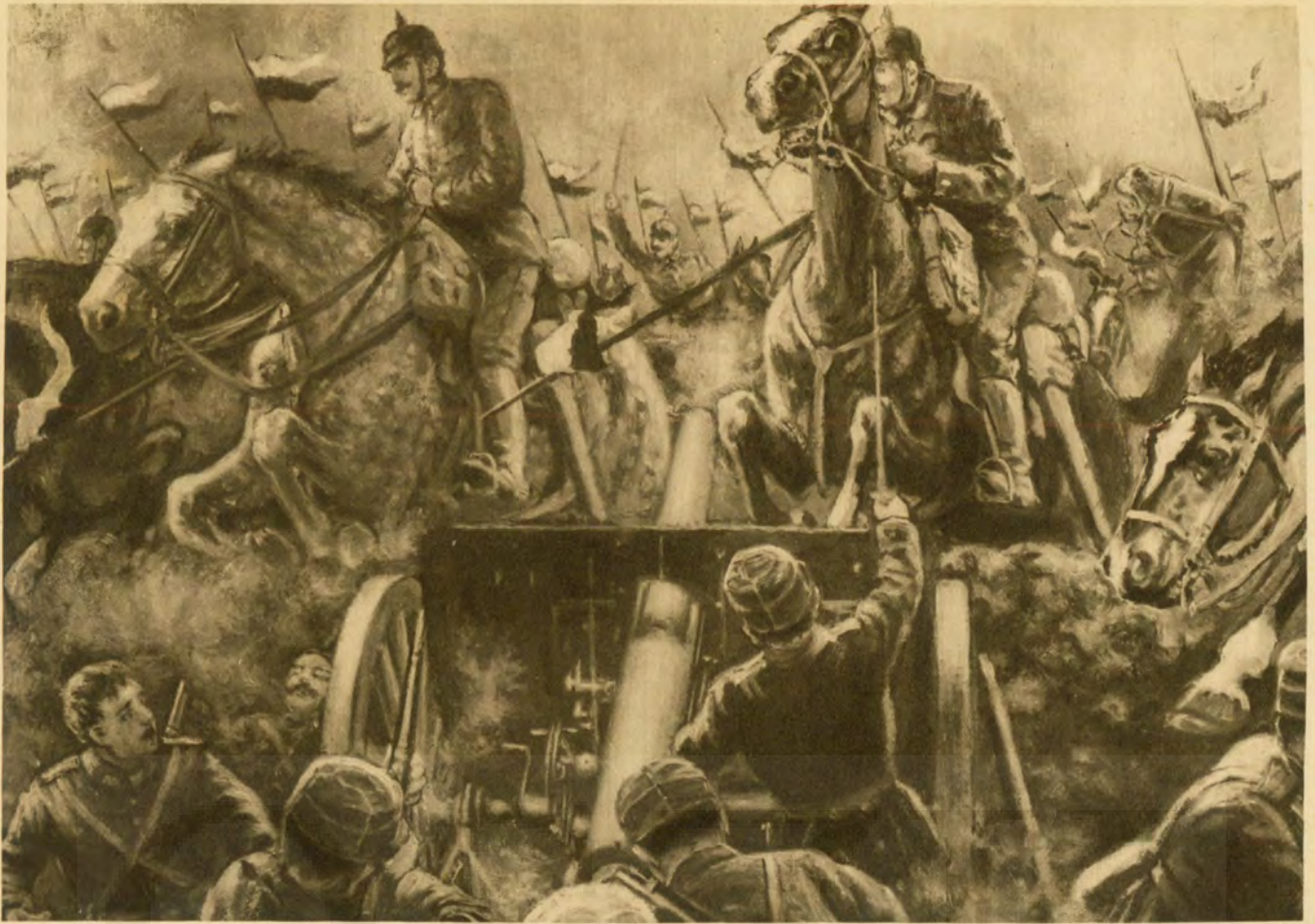
A nieuporti zárda csodája
falán átütött a granát, anélkül, hogy a feszület megsérült volna

Részlet Antwerpen ostromából
Egy német százados rajza

Roham egy francia falu ellen

Német lovasság francia ágyukat „sturmol“

Egy lövészárk meghódítása

Utcai harc Lilleben

Egy meghódított francia faluban...

A karácsonyfáért is harcolni kell...

Karácsonyest a lövészárókban

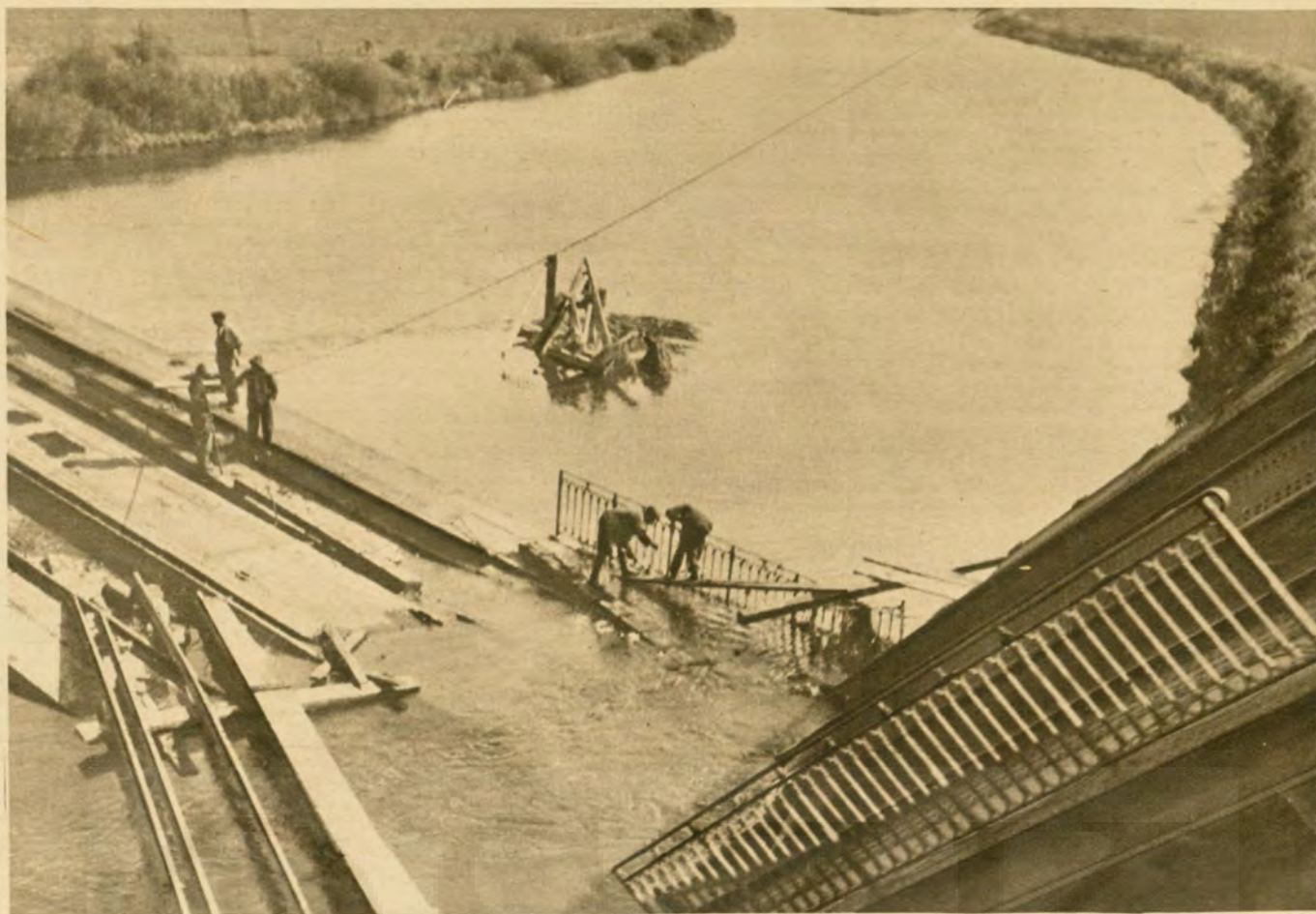
Reggel a csata után...

Gyalogság a Vogézek lejtőjén

Alpesi vadászok az Argonnokban

A németek kijavítják a szétlőtt Maas-hidat Sedánnál

Egy rommálott város (Aubry az Aisne partján)

A Marne hidja a robbantás után

A gyerek még a romok közt is játszik...

A német trónörökös tábori ebédnél

Egy „piou-piou“ ebédje

A dinanti csata

Menekülő lakósok

A soissoni bíró lakása és hivatala — pincében

A rommálótt Hasebrouck

A soissonsai csatatér

Az elárasztott Ipern

Téli sírok

Német tengerészek Ostende közelében

Német aviatikusok Páris fölött

Német ski-patrouille a Vogézekben

A nyugatflandriai ártéren vonulnak át a németek

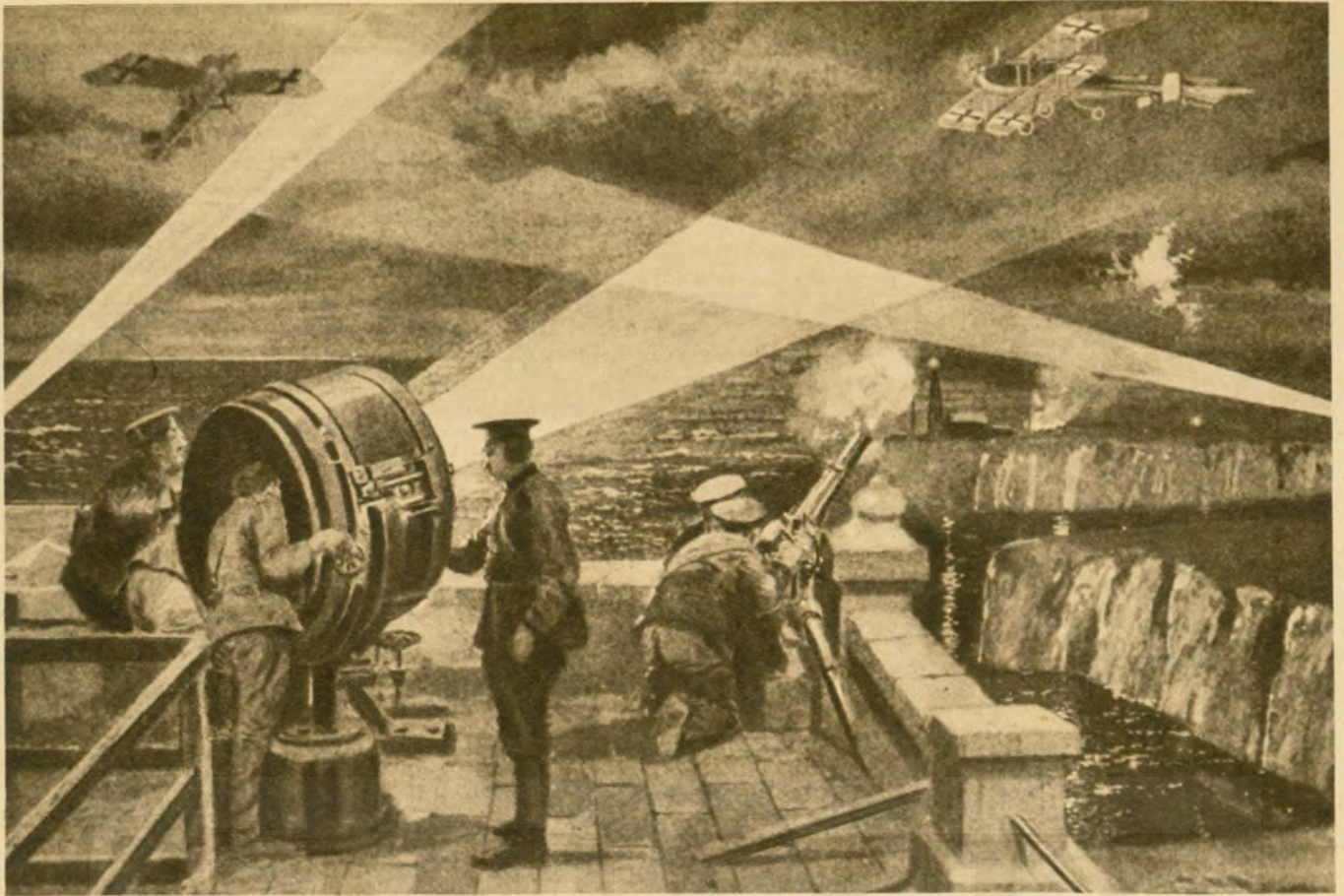
Angolok a lövészárokban

Éjszaka kézi granátokat dobnak

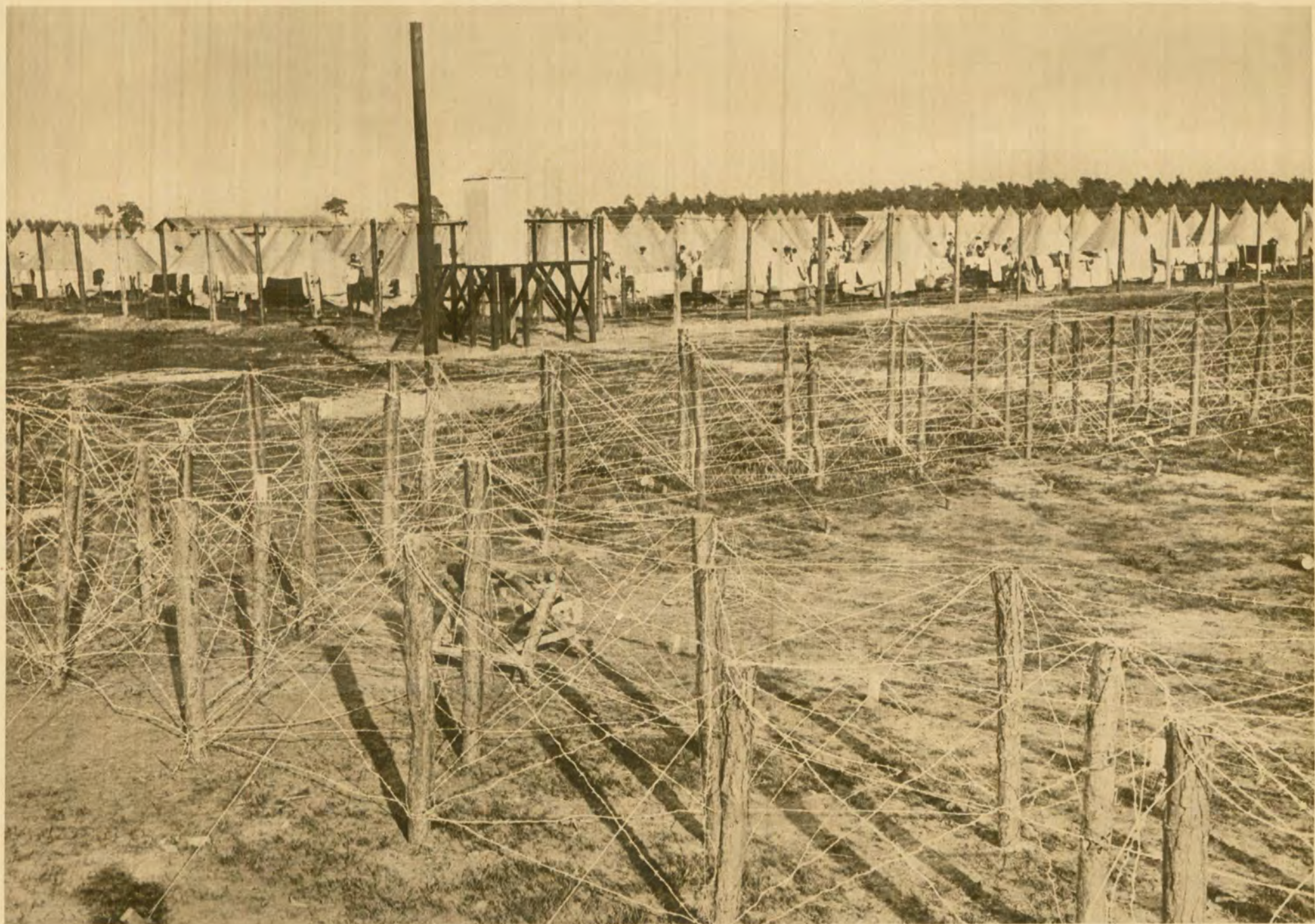
A Zeppelinek bombáinak hatása Hartlepoolban

Dovernél éjjel tüzelnek a német aeroplánokra

Angol katonák egy hajó fődéltén

Angol fogolytábor

Csak egy ágyú maradt még...

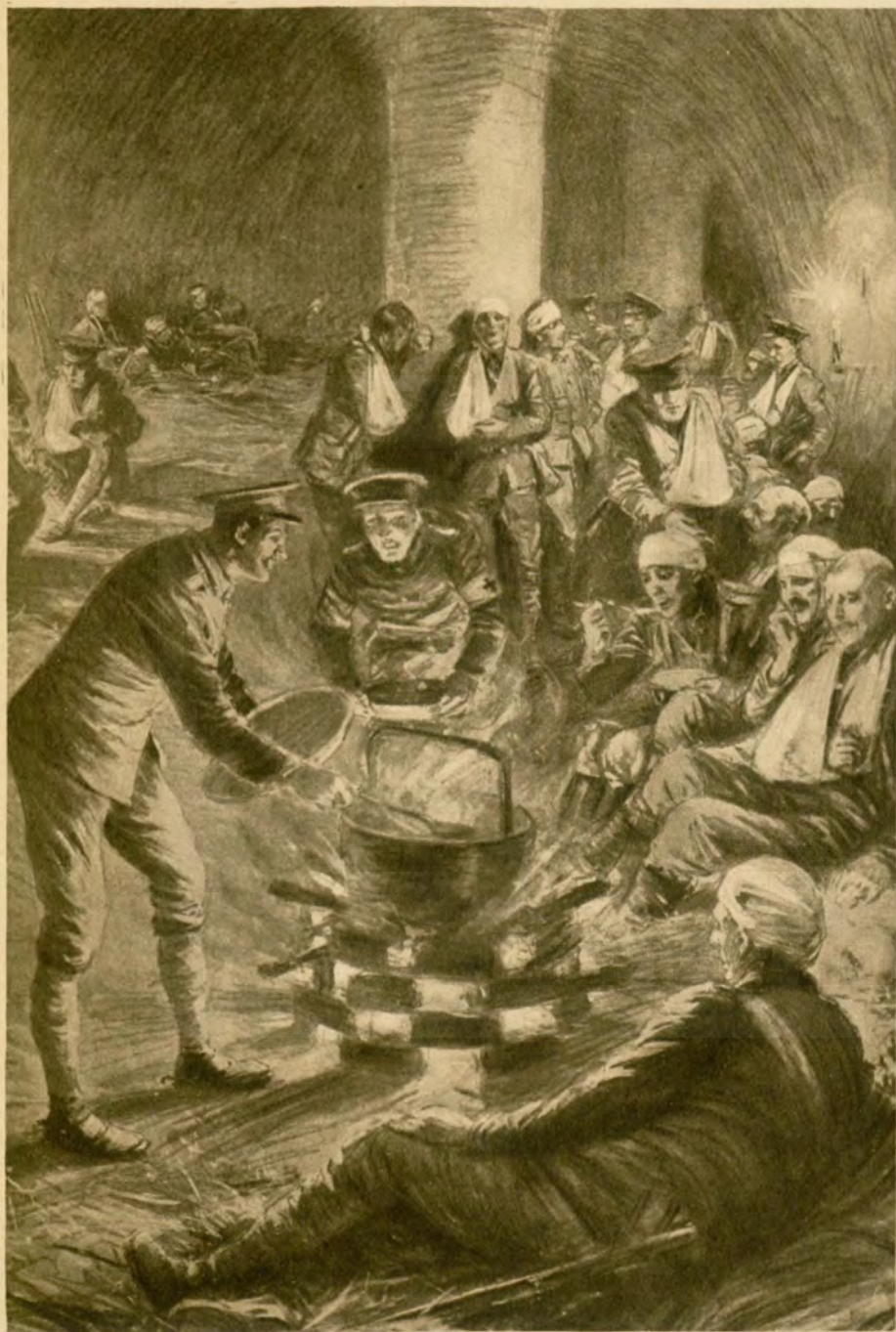
„Angol tüzerek a köd felszállása után arra eszmélnek, hogy már csak egy ágyújuk van és a német hadállástól csak 600–800 yardra vannak“

Indiai katonák az angol tábori kórházban

Zuávok a kórházba vánszorognak

Angol sebesült katonák
német gránátok elől egy Aisne-parti pincébe menekültek

Angol lovasok visszavonulása Flandriában

A 30¹/₂-es lövedékek elől menekülnek angol katonák egy francia templomból
Az eredeti rajtot a párisi „L'illustration” közölte

Elhagyott lövészárók
Soisy-aux-Boisban, a Marne-menti csata után

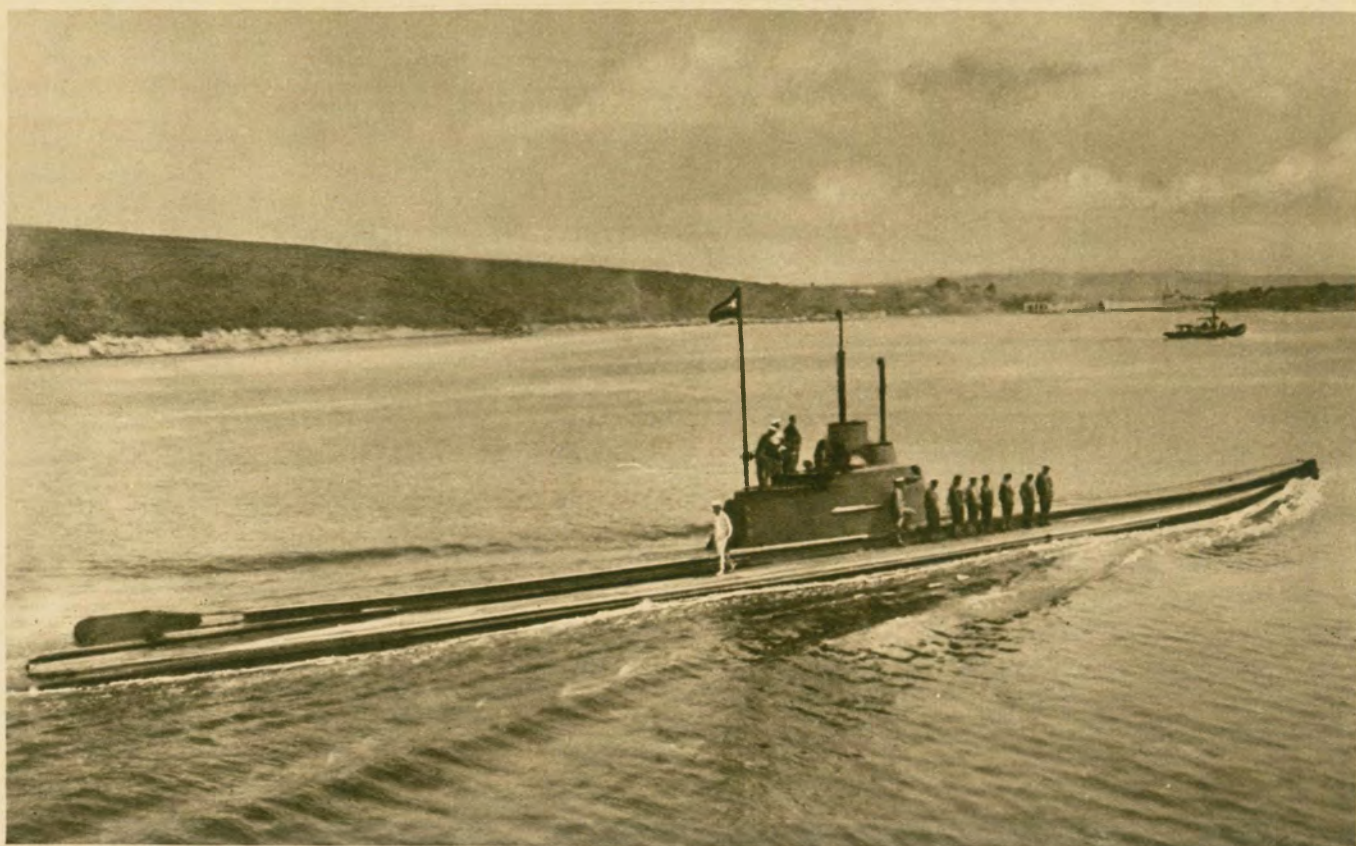
Menekülés a Zeppelin elől

Foglyok elvonulása Maubeuge kapitulációja után

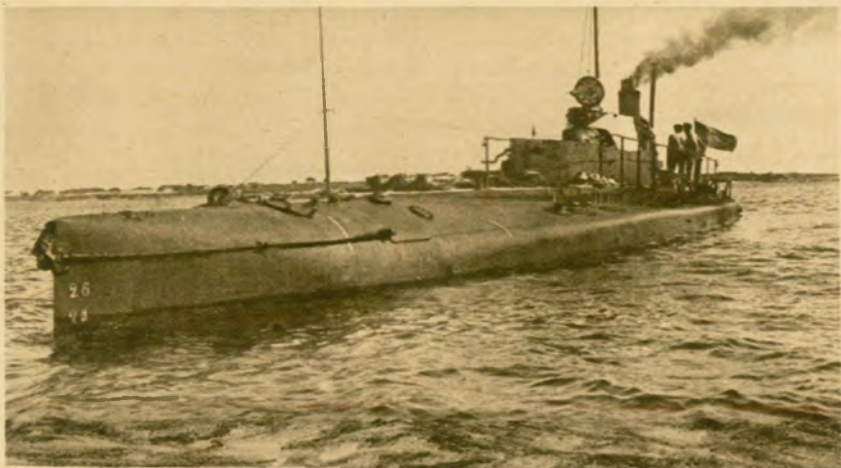
A németek kiverik egy lövészárokból a franciákat
Akik közt Zuávok is küzdenek

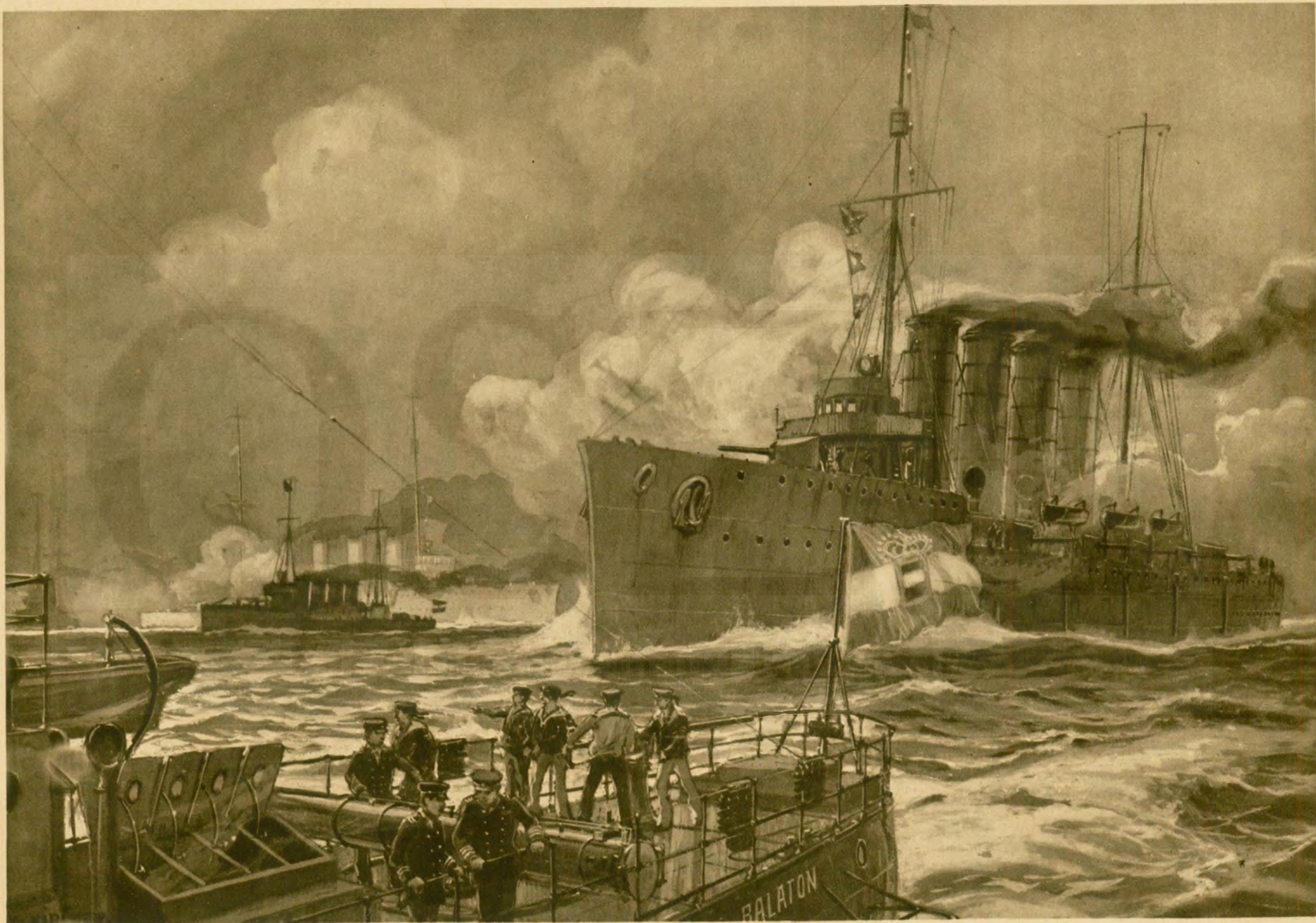
A mi egyik tengeralattjárónk, amely az Adrián több hajót megtorpedózott

Az Adrián lezuhant angol hidroplán

»XII-es« tengeralattjárónk az Adrián megtámadja a 16 egységből álló francia hajórajt
A zászlóshajó súlyosan megsérült, a „Curie“ tengeralattjáró elsüllyedt (a képen balról fönt). A mi XII-esünk parancsnoka
Lerch Egon volt (a képen jobbról fönt)

Flottánk az Adrián

Az új gyorscirkálók: Saida, Helgoland és Schwarzenberg, a kisebb Balatonnal

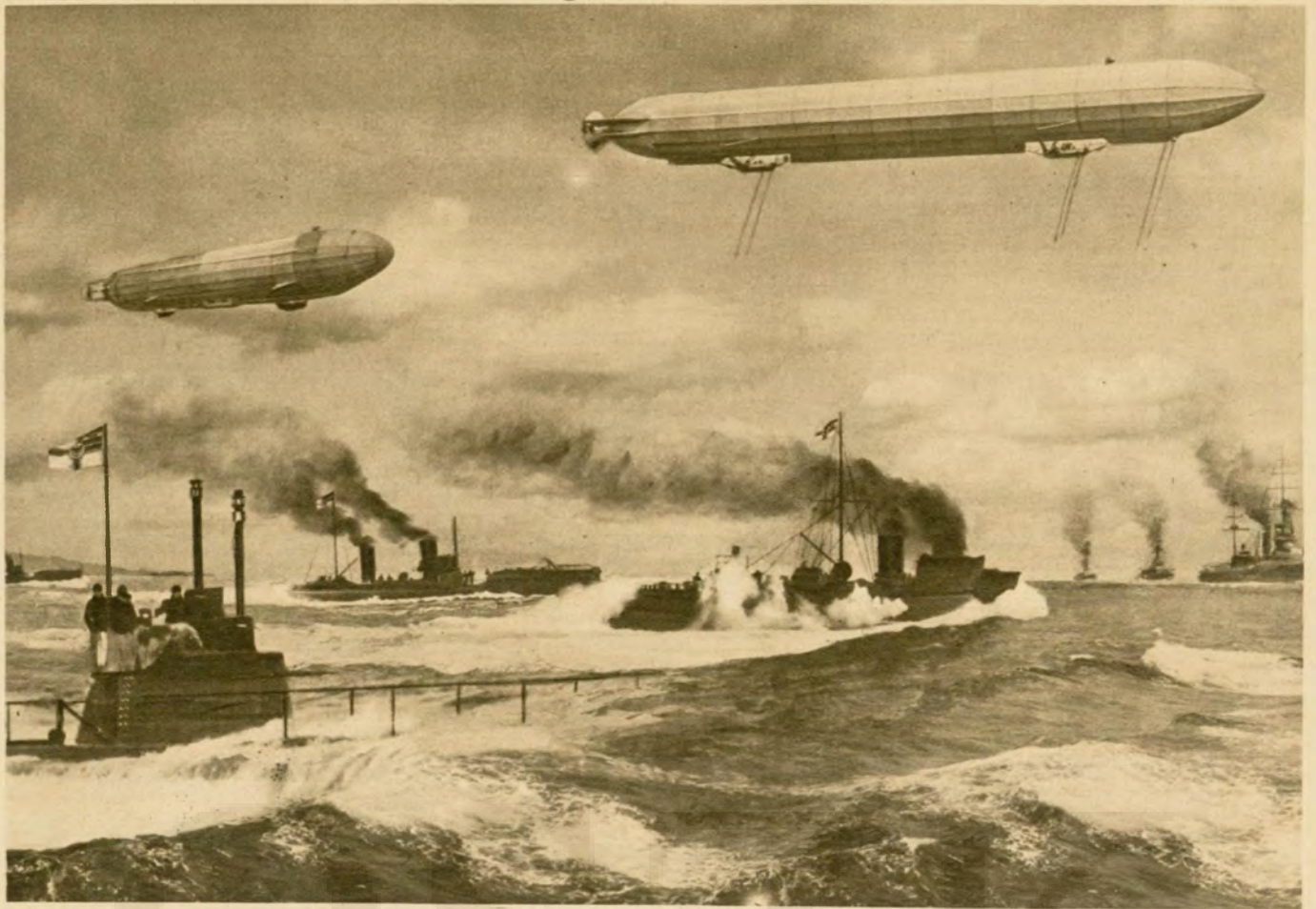
Matrózok az árbóctetőn

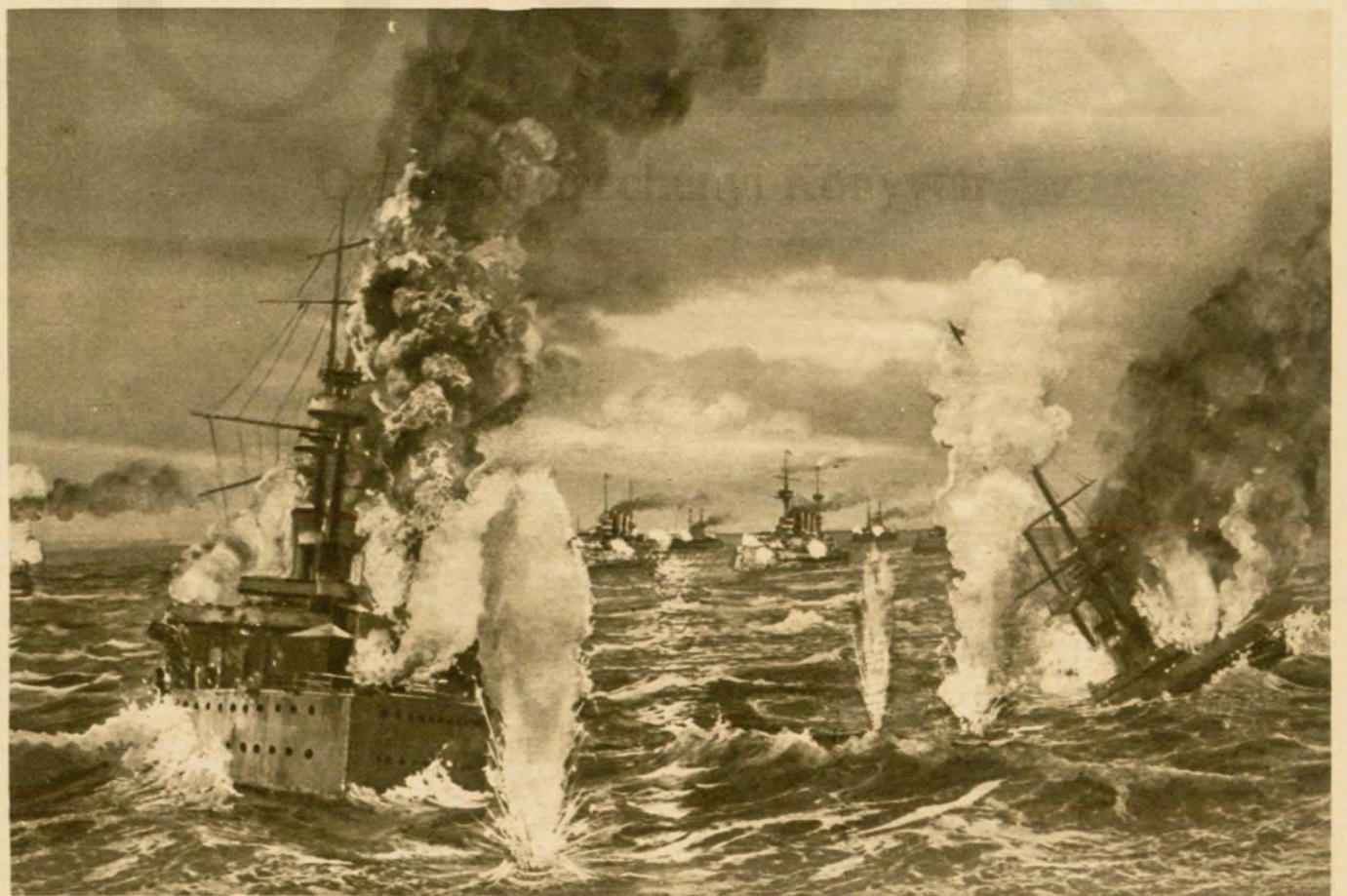
György angol király az admirális hajón

Angol hidroplán és német tengeralattjáró csatája Dovernél

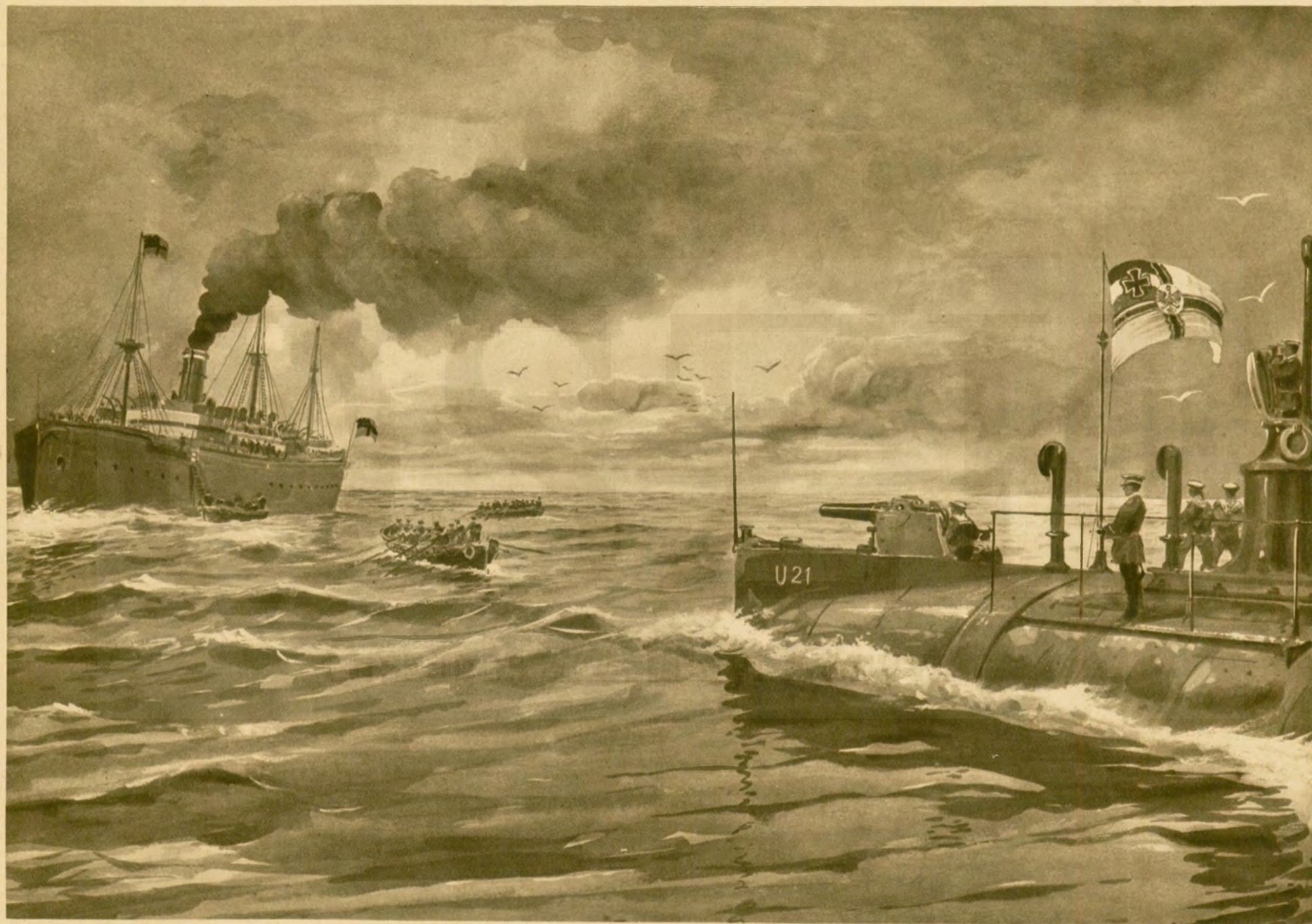

Német tengeralattjáró elsülyeszi a „Hermes“ cirkálót

A coroneli ütközet

Német esatahajók elpusztítják a Monmouth és Good-Hope angol cirkálókat és súlyosan megrongájják a Glasgow-ot

Anglia blokádja

Az Ir-tengeren, az angol tengeri kereskedelem „szívében” egy német tengeralattjáró megállítja a nagy gőzöst, amelynek legénysége mentőcsónakokba száll s aztán elsüllyeszti a hajót

Török szövetségeseink

A dzsihadot (a szent háborút) kihirdetik Kis-Ázsiában

A szultán a kurd törzsfőnökkel

Az angol-francia óriásflotta ostromolja a Dardanellák külső erődeit, amelyek sikeresen viszonozzák a tüzelést

Magyar finálé

C. F. BAVER
1915

Huszárroham...

Életre-halálra...
Kozákok üldözik a magyar jelentésvivőt a Kárpátokban

AMI ÚJ A HÁBORUBAN.

Minden gondolatot, érdeklődést, a várakozás minden lázát, a lelkesedés minden lángját a maga részére kisajátító témája a m á n a k a háboru. És sokáig — amikor már régen elhalt az utolsó ágyuszó és amikor a diplomácia is elkészült a számadásával — még mindig ez a háboru fogja foglalkoztatni a világot. Akkor következik a nagy mérlegcsinálás: a történetírás munkája. Ma még csak az adatok gyűlnek a történelemhez; írni a háborúról csupán bizonyos speciális szempontok szerint lehet. Mindennek be kell végződnie, még sok mindennek ki kell derülnie, a megállapításoknak lehiggadnia, amíg a történetíró hozzányúlhat ehhez a rendkívüli feladathoz. Hiszen jól tudjuk, hogy a német-francia háboru után tiznél több esztendeig még mindig sűrűn jelentek meg a történeti munkák, amelyek a szorosán vett történetírókon kívül a közgazdászoknak, katonai szakembereknek, orvosoknak, pszichológusoknak és a tudományok mindenféle művelőinek adtak dolgot. Mennyivel nagyobb méreteket mutat a mai feladat s mennyire fejlődött és megoszlott a feladat megoldására várakozó tudomány is azóta!

A háboru megörökítésének van azonban egy formája, amely nem követeli meg az idők múlását, sőt egy lépéssel sem maradhat al az események mögött: ez a ké p e s k r ó n i k a. A kép nem szorul olyan mérlegelésre, megfontolásra, mint az írott betű; a kép, amely egy percnek történését rögzíti meg, becses dokumentum a történelem számára, de ö n m a g á b a n i s e g y d a r a b t ö r t é n e l e m. Ezt a módot, a háboru eseményeinek képekben való megörökítését választottuk mi is a jelen műben, hogy a háboru zajlásának közepette a háboru történelmét adhassuk. A szöveg, amely itt a képek mellett ugyszólván meghuzódik, csak a l e g s z ű k s é g e s e b b magyarázatokra szoritkozik, mert szinte önmagától beszél itt s megeleveníti az eseményeket előttünk a kép.

A világ minden részéből szedtük össze ezeket a képeket: délen és északon, keleten és nyugaton készülttek a fényképek albumunk számára. Egyik-másik fölvetel talán fölér egy hőstettel, amikor a veszedelmek tüzzáporában csettintette el gépét a fényképész. A rajzoló-művész ónjához is fordultunk, de valósággal ambíciót helyeztünk abba, hogy a leghitelesebb szem: a fotografáló masina lencséje örökítse meg a legfontosabb dokumentumainkat.

Ez a háboru az új, az ismeretlen, vagy legalább alkalmazásukban új eszközöknek és módszereknek olyan tömegét hozta elénk, hogy arra a legnagyobb fantaszták sem voltak elkészülve. A legbizarrabb álmok valósultak meg s a regényírók legmerészebb kitalálásai öltöttek testet. Megmozgatott ez a háboru akkora embertömegeket, hogy a multak legnagyobb csatái is csak apró ütközeteknek tűnnek föl mellette. Latba kellett vetni akkora gazdasági erőket, amelyeknek ilyen hosszú időn át való feláldozására soha sem hitte képesnek a nemzeteket a kombinálgató tudomány. Mindez szinte kábitóan új, de amiint megdöbbenő nagyságában elvonulnak előttünk a tudomány, technika, a milliárdok, a gazdasági erők, mindezek fölött — megnyugtatóan mély érzéssel szívünkben — ott látjuk mégis az — embert. A modern háborut, így mondták, a pénz mellett a gépek döntik el. Most azonban azt látjuk, hogy a fölkészültségnek és a mindennemű erők igénybevételének soha el nem képzelt arányai között is mekkora szerepe jut az embernek. A bátorság, a hűség, fegyelmezettség, okosság, tanultság, a pillanatnyi elhatározó-képesség döntő jelentőségűek. S nem frázis, hogy „a háboru az idegek mérkőzése”: a jobb idegűek, az intelligensebbek diadala a nyers erő, más részről az enerváltság és a számbeli fölény felett. S ezeket az emberi értékes tulajdonságokat a szervezettség, az előrelátás hozta azután teljes harmóniába.

S amikor az emberről beszélünk, nem legendákon ringatózva s nem csupán a hazafias felbuzdulás mámorában látjuk, hogy a magyar milyen kiváló, mennyire legelső katonája a világnak. Kezdve attól a perctől, amikor énekszóval, virágbokréttán elvonultak itthonról a legények, mennyi megindítóan szép jelét láttuk a mi fiaink mindennemű hadi erényeinek. Hány hősköltevény dobogtatta meg szívünket s a modern époszok hősei a mi k a t o n á i n k voltak. Pedig a háboru igazi fogalmának milyen kevés ismeretével mentek a harcba, mennyi mindent kellett nekik ott a küzdelmek során megtanulni. Hiszen ha csupán az egész háboruban oly nevezetes szerepet játszó lövészárkokról beszélünk, az is elég. Mi történt itt? Először az ellenség lepte meg katonáinkat ezzel a harcmodorral s bár a magyar természetnek semmiképpen sem felelt meg a földalatti bujkálás, oda jutottunk, hogy a magyar huszárok, akik mint „vörös ördögök” rémitették meg halál-száguldásukkal az ellenséget, később a lóról leszállva maguk is árkokban harcoltak és ott is győztek.

S amikor a magyar katona elkápráztatta a világot, a magyar nemzet is örökké emlékezetes eredményeket mutatott. Példás harmóniában támogatta mindenkinek az államot, a hadvezetőséget és eddig rejtvelevő sok érték kért magának szerepet. Az emberek tán közelebb férkőztek egymáshoz idehaza is, de egészen testvérei lettek egymásnak a harctéren. A tényleges tisztak és a tartalékosok, az arisztokraták és a polgárok között leomlottak az elválasztó falak a harctéren. Tudjuk, milyen szolgálatokat tettek, mennyi csodás hősiességet és rátermettséget árultak a tartalékos és népfelkelő katonáink, úgy, hogy elmondhatjuk: a nép hadserege védte meg a nemzetet.

Amikor ezt itt is konstatáljuk, meglepődötten gondolunk arra a csalódásra, amely Magyarország ellenségeit érte ebben a háboruban hazánk nemzetiségeit illetően. Mennyi rosszat jósoltak ezen a téren, sőt mennyit építettek is arra a föltevésre, hogy a nemzetiségek nem maradnak hívek hozzánk a nehéz napokban. S mindez nem vált be, bizonyosságként a magyar nemzet szerves erejének. Bebizonyul ez az együttérzés idehaza és ékes bizonyosságokat szolgáltatott a harctéren. Az okot hiába keressük a katonai fegyelemben; ez magában még nem elég. Hiszen láttuk, hogy az oroszok revolverrel, gépfegyverrel hajsolták a más nemzetiségű katonáikat ellenünk; a mieink legtöbbször pedig önként vetélkedésre kelt a magyarok bátorságával. A jövő történetírás problémája ez, de annyit máris megállapíthatunk, hogy minket büszkeséggel eltöltő erkölcsi eredmény s egyik szép tanulsága a nagy napoknak.

Ezeket a jelenségeket tartjuk legtöbbször ebben a háboruban, de ugyanakkor bámulattal állunk meg az új, vagy alkalmazásában tökéletessé lett eszközök és módszerek előtt, amelyekkel a hadviselő államok meglepték a világot. Ezek közül egyik-másik a véres gyakorlat folyamán fejlődött ki. Ilyen például a lövészárkok, amelynek őse már az ókorból ismeretes, de elmondhatjuk, hogy az évezredek folyamán sem haladt annyit, mint a mostani háboruban. Nagy műszaki tudással, bámulatos furfanggal megkomponált művek ezek, amelyek eljutottak immár oda, hogy földalatti nyulványokat bocsásanak ki magukból az ellenséges lövészárkok alá azok felrobbantására. Megtörtént azután az argonni erdőkben, hogy ezt az árkot, amely az ellenséges állások alá akart nyulni, az ellenség egy még mélyebben fekvő árkokkal ásta alá s ő robbantotta fel. Ez csak egyetlen kitérő a lövészárkok jellemzésére, de lehetne a fejlődésről száz példát is felhozni, amelyből az utolsó, hogy a vízmentes, kipadozott, bebutorozott lövészárkokban vígan lehet füteni s hogy a földalatti unalmat zongora-hangversennyel üzik a lövészárkok „kaszinójában“.

De nézzünk a föld alól — a levegőbe. Ebben a háboruban játszott először komoly, nagy szerepet az aviatika. Félelmetesen dolgoztak a városokat ostromló Zeppelinek s a repülőgépeket nemcsak földterítők szolgálatra és postajáratra alkalmazták, hanem a harcokra is.

Ebben a háboruban derült ki először a tenger-

alattjárók fontossága, ami egytől érdekes és megnyugtató erkölcsi tanulsággal szolgált. Megmutatta, hogy nem mindig a nagy anyagi erő a diadal, hiszen a kis tengeralattjárók a víz kolosszusait súlyesztették el. Ebben a háboruban alkalmazták először óriási mértékben a személy- és teherautókat; most találkozunk először a páncélos autóval és a páncélos vonattal.

A drótnélküli táviró igazi debütálása is most volt, még pedig nemcsak a tengeren, hanem a szárazföldön is.

A háboru újdonságai között valóságos népszerűsége szert a 30,5 centiméteres és 42-es ágyuk. E hőstenórok ércorkát babérral övezte a közhangulat. Van ezenkívül számos alkotás és találmány, amelyről csak utóbb fog tudni a világ. Ezek nem döntő szerepűek, de azért fontosak és érdekesek. Például alig tudja valaki, hogy a periszkopot (a tengeralattjáró hajó „szeméte“) a lövészárkok számára milyen jól alkalmazta egy magyar mérnök találmánya. A periszkoppal az árok mélyéből is jól látni, mi történik az ellenséges állások környékén. Hány embert mentett meg ez a készülék, amely megkíméli a katonát attól, hogy kidugja az árokból a fejét. Vannak értékes találmányok az élelmezés, a ruházat, az egészségügy, sőt a loápolás terén is: szinte mindenütt, ahová csak nézünk.

Hozott a háboru új neveket is, amelyek közül egyiket-másikat a história fogja méltóképpen megörökíteni. Végül hozott és fog hozni új földrajzi fogalmakat. Amint kutató szemünk a mai térképen a jövő határvonalait keresi, pillanatra elszorul a szívünk, ha látjuk, milyen kicsiny az a földdarab, amelyen mi és szövetségeseink vagyunk urak az ellenség területi hatalmához képest. Milyen óriási térségei a földgolyónak, a vízi utak milyen végtelenje, kimeríthetetlennek látszó pénzbányák és mégis... mégis mi vagyunk az erősebbek. Akik ezt tudták produkálni, azok mellett az igazság áll őrt s azok mellett van a pártatlan világ rokonérzése. Ellenfeleink erkölcstelen bázison állanak, amelyet az angol kalóz politika rakott le. Az erkölcsatlenség pedig sohasem tudott tartósan ellentállni a becsületnek és az igazságnak s nem lehet másképpen most sem. Törvényszerűség van abban, hogy nekünk kell győzni.

A MODERN HADVEZÉR.

Egy vezérkari tiszt információja.

Sokszor fölmerül az a kérdés, hogy a hadvezetés nehezebb vagy könnyebb-e manapság, mint azelőtt volt és súlyosabb feladat elé állítja-e a vezért, mint a régi hadjáratok vezetőit. Kétségtelenül nehezebb egy milliós sereget vezetni és irányítani, mint azokat a kisebb csapatokat, amelyek régebben a harcot megvívták. Ha a hadvezetés főszabályai változatlanok maradtak is, mert az ember általában jó és rossz tulajdonságaival együtt minden időben változatlan maradt, a főszabályok alkalmazása állandóan változik. A hadseregek folyton növekvő méretei és a technikai segédeszközök mind nagyobb mértékben való alkalmazása jelentős változtatásokat provokált a

magasabb és alacsonyabb csapategységek vezetésében egyaránt.

A mostani világháboru karakterisztikus vonásai a milliós hadseregek szereplése mellett: a csaták hosszú tartama, a döntés kitolódása és a „pozíció harc” alkalmazása a számbeli túlsúly ellen. A nagy hadseregek vezetését a technikai eszközök, a távbeszélő, a telegraf, a dróttalan táviró, a légi járművek és a motoros kocsik nagyon megkönnyítik. A modern hadvezér állandóan közvetlen összeköttetésben állhat a legtávolabbi csapat-estekkel is. Míg azelőtt egy adjutáns vagy lovas-küldönc csak hosszú idő alatt tudta eljuttatni a parancsokat, addig most a drót és az elektromos szikra néhány pillanat alatt elvégzi ezt a munkát. Éppen oly hamar jutnak el az egyes csapatok jelentései a vezérhez, aki így gyorsan megbízható képet alkothat magának az eseményekről. A földérítő szolgálat is sokkal könnyebb lett a légi járművek alkalmazásával. Másrésztől azonban nehezebb lett a hadi-titkok megőrzése. Az ellenséget meglepni csak igen ritkán lehet, mert minden csapatmozdulatot, azokat is, amelyek a front mögött folynak le és amelyekről a földérítő lovasság nem vehetne tudomást, észrevesznek és megállapítanak repülőgépek és léghajók. Így jelentették Varsó előtt a német pilóták orosz segédcsoportok közeledését és így vonulhattak vissza a németek idejekorán a fenyegető átkarolás elől, sőt még ők ejtettek tizezernél több foglyot.

Nem változott azonban a csapatok teljesítő képessége, különösen a menetelés dolgában. Az idő, amelyre egy csapatnak szüksége van, hogy bizonyos utat megtehessen, ma éppen annyi, mint azelőtt és miután a harc vonal kiterjedésével a távolságok is jelentékenyen nagyobbak lettek, természetesen hosszabb ideig tart, míg a csatát egyik pontjáról nagyobb tömeget lehet vetni a front másik részére. Az átkarolások és egyéb mozdulatok éppen ezért jóval hosszabb ideig tartanak. A vezér kénytelen a terveit sokkal előbb megcsinálni, mint a régi hadjáratok vezetői. Míg azelőtt a haditervet többnyire az ütközet előtt való estén készítette el a vezér és a következő nap már meghozta a döntést is, most több napig, sokszor hetekig tart, míg egy hadművelet a döntést meghozza. Ez sokkal nagyobb mértékben megerőlteti a vezér idegeit és képességeit, mint a régebbi hadjáratok. Ki kell tartania az egész hosszú idő alatt, míg az operációk folynak, a megállapított terv mellett és napokon, heteken át kell folytatnia a nehéz küzdelmet a háboru minden eshetősége és a külső hatások ellen, figyelembe kell venni azt is, hogy éppen az operációk hosszú ideje miatt egészen más mértékben kell számolni külső hatásokkal és eshetőségekkel, mint a gyorsan végetérő küzdelmeknél. Így senki nem gondolhatott arra, hogy tél közepén, januárban esős, nedves idő lesz, a várt erős fagy és a szigorú hideg helyett. Este még a vezér előre számíthat arra, hogy milyen idő lesz a következő napon és ennek megfelelően állapíthatja meg terveit. De, hogy hetek múltán miképp fog alakulni az időjárás, nem tudhatja senki és ezért jatszik a modern háboruban az időjárás nagyobb és fontosabb szerepet, mint a régebbi idők hadjárataiban.

A vezérben meg kell, hogy legyen a szellemi rugékonyság, hogy a helyzet hirtelen változásainak megfelelő ellenintézkedéseket idejében megtehesse és villámsebessen átláthassa az események következéseit. A milyen fontos, hogy a vezér kitarson elhatározása mellett, épp olyan fontos, hogy ez a szilárdság ne fadjuljon a változott helyzettel nem számoló makacssággá. Ha tehát a technikai segédeszközök alkalmazása némely tekintetben meg is könnyíti a hadvezér feladatát, másrészt a hadvezér személyét és fizikumát sokkal nagyobb és nehezebb próbára teszi a modern háboru, mint a régebbi hadjáratok.

A 42-ES MOZSÁRÁGYU.

Az első nagy „szenzációja” a világháborunak: a 42 es ágyu volt. Hiteles fénykép azonban máig sem jelent meg a 42 cm.-es mozsár-ágyukról; csak fantasztikus, vagy naiv rajz. Hiteles leírás sem, ami pontos részletekkel szolgált volna. Azt hisszük, leginkább jellemző egy ellenséges hozzáértő: Irvin S. Cobb angol tiszt leírása, amelyet az Evening Post közölt s amely egyben izgalmas olvasmány is:

— Mióta a harctérről visszakerültem, többektől hallottam kétségbe vonni, hogy az ugynevezett negyvenkettes mozsarak csakugyan léteznek. Némelyek azt hiszik, hogy az erre vonatkozó híreket csakis a németek terjesztik, azzal a célzattal, hogy ellenségeiket megfélemlítsék. Én azonban személyes tapasztalásom folytán tudom, hogy ezeket a mozsarakat a németek valóban használták, még pedig oly eredménnyel, amelyet leírni egyszerűen lehetetlen. Ha e mozsarak tüzelésének halását magam nem láttam volna, soha se képzeltem volna, hogy ilyesmi lehetséges. Soha sem hittem volna, hogy az emberi elme ily alkotásra képes legyen, emberi kezek ily alkotással bánni tudjanak, emberi mű ily ördögi pontossággal működhessek s ily tökéletes pusztítást végezhesen.

Azt kellett gondolnom, hogy nem emberi kéz műve, hanem valami elemi erő lehetett, ami a Loncin-erődöt úgy a fejetetejére állította és ezt a bevehetetlennek tartott erősséget néhány óra alatt tökéletesen rommá ronsolta. S ugyanaz a sors, ami a Fort Loncin-nak Lüttichnél osztályrészül jutott, elérte a Des Sarts nevű erősséget is Maubeugenél.

A németektől hallottam, hogy mikor az első 42-est Essenből elszállították, a vontatásához harminc lóra volt szükség, felállítására és kezelésére pedig egész sereg gépészt és mérnököt osztottak be.

Nagy súlya miatt a mozsarat külön épített beton-alapra kell helyezni. Az eddig használt betonnak néhány heti időre van szüksége, hogy kellően megszáradjon, a midőn azonban „Berta kisasszony” a harctéren utazott, a mérnökök már oly nyersanyagot vittek magukkal, a mely 48 órával a keverés után a használatra teljesen alkalmas volt.

Egy ily mű alkotásához természetesen óriási szellemi és anyagi töké szükséges, nem kevesebb zsenialitás kellett ama módszer megállapításához, hogy egy

ilyen művet a gyakorlatban alkalmazni lehesen. És a németek minderre képesek voltak s az eredmény igazolja, hogy a mű megalkotására fordított költség és fáradság kifizette magát, mert szinte azt lehet mondani, hogy ahol egy ilyen mozsár lövedéke a földre ér, nemcsak az egész környéket változtatja meg, hanem megváltoztatja az egész környék földrajzát is.

A 42-ES ISZONYU HATÁSA.

Hogy a gyakorlatban mily bámulatos eredménnyel alkalmazzák a németek ezeket a mozsarakat, arról egy német törzstiszt beszélte el nekem, hogy pld. Manonwiller-nél egy mozsár 147-szer tüzelt egy 14.000 méter távolságban levő erősségre, amely 600 méter hosszúságú és 400 méter széles volt. Tehát — ily távolság mellett — mindenestre elég csekély területű cél. Az erőd elfoglalása után a vizsgálat megállapította, hogy a 147 lövés közül egyetlen egy sem tévesztette célját.

Jártam az említett Des Sarts nevű erődnél, ahol a németek először próbálták ki a 42-es mozsarak erejét francia földön. Egy templomnál, a melynek tornya le volt löve, soffőrünk megállt, mert egy törzstisztre kellett várunk, aki a látnivaló körül vezetőnek volt kijelölve. Kölcsönös bemutatkozás után azonnal munkához látott.

— Ott — mondta jobbra mutatva — esett le az első lövedékünk, amidőn a tüzelést megkezdtük. Mozsárunk mintegy nyolc vagy kilenc kilométerre volt a céltől s kezdetben kissé messzire lőttünk, de később már eltaláltuk a helyes távolságot, amint mindjárt látni fogjuk.

KRÁTEREK, ROMOK.

Gépkocsinkat hátra hagytuk s gyalog mentünk tovább. Alig haladtunk 150 méterre, amidőn kráter alakú mélyedések és emelkedések egész sorozatát láttuk, szinte egészen sima falakkal, körülbelül olyan alakkal, mint egy kémény.

Mindegyik kráter csucsán üreg, melynek átmérője átlag ötven-hatvan láb, mélysége körülbelül tizen-nyolc láb lehetett. Természetesen nem csekély mértékben csodálkoztunk, hogy egy gránát, amelynek súlya csaknem egy tonnára rug, olyképp legyen konstruálva, hogy a szilárd talajban explozió nélkül ily mélyre fúródhassék, az explozió megtörténtével pedig ily hatalmas lyukat furjon. Ezt a csodálkozást észrevette vezetőnk is.

Erős munka, ugy-e? — mondta. — De várjanak csak, majd megmutatom, hogy mi maradt meg az egykori erődből s még jobban fogják a mozsár értékét méltányolni!

A Des Sarts erőd 1883-ból származott. Azért mondom ezt mult időben, mert a németek gondoskodtak róla, hogy az erőd a multhoz tartozzék. Mint erőd, vagy ehhez hasonló ma már nincs többé. Az erőd alsó részei — a földalatti helyiségek, raktárak stb. — még az 1883. év felfogásában épültek, de 1913. nyarán átépítették modern típusu erődítéssé. A mikor tehát a németek jöttek, egy meglehetősen modern erőd állott itt s a védelmet ellátó katonák teljes biztonságban érezték

magukat. Szegény ördögök! Az a reményük éppugy összeomlott, mint az erődítmény falai, a midőn a 42-ek megkezdték munkájukat.

Az erőd külső falának egy nyílásán mentünk be a romba s egy omladékkal félig megtelt sáncon át bejutottunk az erőd szívébe. Ha nem lett volna már fogalmam a 42-ek pusztító erejéről, azt hittem volna, hogy számos órának, sőt hónapnak munkája az, amit látok, hogy a bombák százai érthették ezt a helyet. Így azonban hinnem kellett a vezetőnk állításának, hogy legfőlegb öt vagy hat lövedék érte ezeket a falakat. Mondjuk, hogy hat volt. De, hogy ez a hat lövedék micsoda rettentő pusztítást végzett, az leirhatatlan!

FÖLDALATTI BORZALMAK.

Beszélték nekünk, hogy amidőn a külső falak szét voltak rombolva, a várvédők megmaradt része a földalatti helyiségeiben keresett menedéket. De a mindent összeromboló bombák ott is ugyszólván valamennyit elérték s ott a hol meghaltak, már el is voltak temetve a lábunk alatt levő sirban, amelynél rettenetesebbet talán még sohasem ástak. És sajnos még a mai napig sem volt lehetséges őket ebből a sirból a felszínre hozni.

Amikor az erőd hátulsó részén ismét a szabadba jutottunk, egy alagut szájánál a következőket mondotta a vezető törzstiszt:

— Ezen a helyen láttam a legszörnyűbbet, amit az egész hadjárat folyamán átéltem. Midőn az ostromot átélt védelmezők a fehér zászlót már kitűzték s mi befelé vonultunk, itt megállást vezényeltem a katonáimnak. Nem volt tanácsos tovább haladni, mert az erődből még egyes robbanások voltak hallhatók. Vastag füst gomolygott kifelé s szinte lehetetlennek látszott, hogy odabent még élő emberek lehessenek. Egyszerre azonban egy raj ember tódult ki az alaguton. Lehettek vagy kétszázan, mindnyájan francia tartalékosok. Valamennyi meg volt örülve. Abban a pillanatban valamennyien és legtöbben tán ma is. Jöttek kifelé támolyogva, lélekzet után kapkodva; elestek, majd újra felugrottak; idegzetük teljesen bomlott volt. A füst, a gázok, a robbanások zaja, a tűz és mindaz, amit odabent átéltek, elvette az eszüket. Egyesek táncoltak, daloltak, mások sirtak, vagy nevettek, értelmetlenül ordítottak, míg csak össze nem estek. Olyanok is voltak közöttük, a kiknek szeme kiégett s tapogatózva jöttek ki az alagut szájánál... Nem folytatom a borzalmak leírását, csak annyit mondhatok: nem szeretném ezt az életben még egyszer látni. Őszintén megvallom: még az ellenségnél sem.

A 30¹/₂-ES MOZSARAK.

Obermayer Albert vezérőrnagy leírása.

harminc és feles mocsarak, amelyekkel a monarchia olyan hathatósan támogatta a németeket már belgiumi előnyomulásuk alatt a legnehezebb fájtáju ostromágyuk közé tartoznak. Noha csak mintegy három méter hosszú a csövük és a lövedékük sebessége kisebb, mint a hasonló nagy-

ságu ágyuké, a belőlük 75 fokos szög alatt kilőtt 380 kilogrammos lövedékek négyezer méter magasra röpködnek és ebből a magasságból zuhannak le megsemmisítő hatással a célpontra.

A lövedékek csak akkor robbannak föl, amikor már befuródtak az akadályba: földbe, falba stb. és a gyújtókészülékük ez által működésbe jön. Azután ugy működnek, mint az a k n á k. A fojtó gázok, amelyek a robbanásnál kifejlődnek, széles területen elpusztítanak minden életet.

Mozsarakat már 1325-ben is gyártottak. Akkor készült az a mozsár is, amely a bécsi arzenálban látható. III. Albrecht herceg ezzel ostromolt egy híres rablóvárat: Leonsteint és meg is hódította. Ez a mozsár hétszáz kilogrammos kőgolyókat röpitett nyolcszáz méter távolságra.

Az osztrák-magyar mozsarakkal szemben elvesztették értéküket a modern páncélkupolás erődök, mint Antwerpen és Maubeuge. Mozsaraink lövedékei az erődök 15 és 12 centiméteres ágyukkal felszerelt kettős páncélzatu tornyait egyszerűen kivágták a helyükről és a főszereléssel együtt elseperték. Három méter vastag betonfödözéken is átfuródnak ezek a lövedékek és azután még három kazamata-falon is keresztül törnek. Az egyik például teljesen szétrombolta a Kessel-erőd páncélkupoláját.

Vilmos császár a kupola roncsait elküldte Ferencz Józsefnek ajándékba s ezt őfelsége az arzenál hadi muzeumában helyeztette el.

Nagy előnyük a mozsaraknak, hogy eltérően a többi nehéz ostromágyutól: aránylag könnyen szállíthatók.

Az ágyu alkotórészeit teherautomobilokon viszik. Egy-egy ágyu alkotórészei számára háromszáz lóerős autó kell. A mozsarakat vasuton szállították Belgiumba. Ott átrakták alkotórészeit teherautomobilokra, amelyek az első nap harminc, a második nap pedig husz kilométeres utat tettek meg, amíg odaértek Namur elé. A vár a mozsarak megérkezésétől számitott harmadik napon elesett. A motoros-ágyukat aztán tovább vitték és három nap mulva, augusztus hó 30-ikán már a hatvan kilométerre fekvő Maubeugenál dolgoztak tüzeink. A vár szeptember hó 8-ikán kapitulált.

Az ágyuk kezelése és helyváltoztatása is egyszerű és gyors. Anyaguk szerencsés összeállítása folytán rendkívül nagy az ellenállóképességük.

A pilseni Skoda-gyár mozsarainak csudás sikerében nagy részük volt a monarchia kitűnően képzett tüzeinek is.

A GÉPFEGYVER.

Ebben a háboruban nagy szerepet játszik egy eddig alig ismert harceszköz; a gépfegyver. Ennek a fogalmát gyakran tévesen értelmezik és összetévesztik a gyorstüzelő ágyuval. A kettő közt az a különbség, hogy míg a gyorstüzelő ágyu tüzérégi fegyver, addig a gépfegyvert a gyalogság használja. A gyorstüzelő ágyu rövid idő alatt nagy tömeg könnyű lövedéket lö ki. A gépfegyvert ezzel szemben közönséges gyalogsági fegyvermuniccióval (puskagolyóval)

töltik és a gépfegyver ezt sokkal gyorsabban lövi ki, mint a gyalogsági fegyver.

A gépfegyvert az a tehnikában mindenütt uralkodó elv hozta létre, hogy az emberi kéz munkáját mindenütt géppel kell elvégeztetni. A gépfegyver tulajdonképpen az emberi kéz és a közönséges gyalogsági fegyver munkáját pótolja. Főltalálója az amerikai Hiram Maxim, akinek más téren is sok fontos találmányt köszönhetünk. Több hadseregben Hiram Maxim eredeti gépfegyvertípusát alkalmazzák, más államok saját konstrukcióikat vezették be, de az alapelv mindig ugyanaz.

Ez az elv a következő: ha egy fegyvert elsütnek, akkor a lőpor-gáz nyomása egyrészt a lövedékre hat, amelyet a csőből kiröpit, másrészt pedig a cső alsó elzárt végére. Ez a nyomás a fegyvert hátrataszítja: beáll az ugynevezett „visszalökés“. A visszalökést közönséges fegyvernél egyáltalán nem használják ki és a lökés a fegyver konstrukciója szerint többé kevésbé kellemetlenül érezhető. Maxim volt az első, aki nem engedte a visszalökésben rejlő erőt haszontalanul elveszni, hanem fölhasználta a gépfegyver töltő-szerkezetének mozgására. A visszalökés egy gépezetet hoz mozgásba, amely önállóan elvégzi mindazokat a mozgásokat, amelyekkel a fegyver megtöltése jár.

A gépezet felnyitja tehát a závarzatot, eltávolítja a kilőtt patron hüvelyét, egy ujat tesz helyébe, megint elzárja a závarzatot és elsüti a fegyvert. Amilyen bonyolultnak látszik a különböző mozdulatoknak ez az egymásutánja, olyan egyszerű ez az egész mechanizmus alap-gondolata.

A töltés és tüzelés egyes mozzanatai nagyon gyorsan következnek egymás után. A tüzelés gyorsasága rendkívül nagy; egy modern gépfegyverből percenként ötszáz golyót lehet kilőni.

Ennek következtében a hatás is félelmetes. Egy jól kiképzett lövész egyetlen jól beállított gépfegyverrel egész zászlóaljot söpörhet el hihetetlenül rövid idő alatt. Amikor Hiram Maxim gépfegyverét először bemutatta, egy bádglapot állított föl és ebbe belelőtte a nevét. Az egyes golyóütötte lyukak, amelyekből a név betűi képződtek, olyan közel estek egymáshoz, hogy tökéletes betűk keletkeztek. A gépfegyver egész kiállítása természetesen ehhez a nagy lövés-gyorsasághoz alakul.

A patronokat egy bőr-övré erősítik; egy-egy övszija hétszázötvenet. A töltény-öveket szekrénybe zárva szállítják.

Miután a robbanás után keletkező lőpor-gázok hőmérséklete mintegy 2000 fok, a gépfegyver csöve erősen felmelegszik. A cső rövid idő alatt izzásba jönne, ha megfelelő hűtésről nem gondoskodnának. A hűtést a csövet körülvevő, vízzel töltött köpeny végzi.

A gépfegyvert legtöbbször két ember kezeli; egyik a töltény-övet tartja, a másik pedig a célzást és a kilövést végzi. Némely hadseregnél a gépfegyver legénygényisége három vagy négy emberből áll.

Ha a gépfegyvert el akarják sütni, a töltényövet beteszik a töltés előkészítőbe és azután a kezelő leadja az első lövést. A további lövések önműködően következnek, amint a visszalökés működésbe hozza a fegyver mechanizmusát

A TŰZÉRSÉGI LÖVEDÉKEK.

A hadijelentések, amelyek velünk, itthonmaradtakkal a harctér eseményeit tudatják, teli vannak olyan kifejezésekkel, amelyeknek az értelmét csak úgy körülbelül tudjuk és amelyek közül sokat a laikus publikum egyáltalában nem ért meg.

Egy gránát — olvassuk — egyszer becsapott az ellenséges tüzérség pozíciójába és harcképtelenné tett több ágyút . . . A lövészárkokat srapnelekkel söpörték végig, a földzégeket átütötték és magukban az árkokban is nagy károkat okoztak . . . Máskor azt halljuk, hogy kartáccsal tüzeltek és hogy a repülőgépek és Zeppelinek bombái házakat borítottak lángba és embereket öltek meg. Hogyan különböznek egymástól ezek a különféle lövedék-nemek, milyen a hatásuk, mikor használják őket: azt a laikus alig tudja. Még a nevetek is fölcserélik. Tehát először is: a löveg — az ágyu s a lövedék — amit az ágyuból kilőnek, vagyis srapnel, gránát stb.

A tüzérségnek mindenekelőtt azt kell megállapítania, hogy milyen céllal áll szemben. Ha ugynevezett födetlen célról van szó, amelynek az ellenálló ereje csekély, vagyis az ágyuk tüze:ését olyan tárgyakra kell irányítani, amelyek sik talajon állnak, leghatásosabban az ugynevezett síkpályájú ágyukat lehet felhasználni. Ezekből többnyire srapneleket lőnek ki.

Ha a földzégek mégé rejtett célpontot kell elérni, akkor a síkpályájú ágyuk lövedékei vagy a földzékbe csapnának bele, vagy a földzék mellett találnának, de céljukat semmiesetre sem érhetnék el. Ilyenkor használják azokat az ágyukat, amelyeknek lövedékei éles ívben hagyják el az ágyu csövét és nagy magasságban meredeken csapnak le a földzék mögé. Tábortüzérségünk többnyire „művészi“ földzékek és sáncok mögött elhelyezett ellenségre tüzel, tehát igen gyakran kénytelen használni a meredek pályájú lövedéket. Erre a célra szolgál a 10·5 cm.-es könnyű ha u b i c. De miután a nagy háboruban mind erősebb és szilárdabb földzégeket építettek az ellenfelek, a könnyű haubic nem volt többé megfelelő, mert lövedékei nem tudták átütni az erős beton- és páncél-építményeket. Ezért az utóbbi időben a tábori tüzérséget 15 centiméteres haubicokkal látták el.

A különböző ágyuk persze különböző lövedékeket használnak. Leggyakoribb a srapnel (főltalálója Shrapnell angol tiszt) és a gránát.

A SRAPNEL.

A srapnel elsősorban födetlen élő célpontok ellen használják. A srapnel vékony köpenyegbe takart lövedék, amely sok apró golyóval van megtöltve. Alján van elhelyezve a robbanó töltés, amely gyújtó-szerkezettel van kapcsolatban. Ha ez a töltés fölrobban, szétveti a köpenyegét, a golyók kiszabadulnak és azzal a gyorsasággal, amellyel a lövedék a robbanás pillanatában mozgott és ugyanabban az irányban repülnek tovább. A sok apró golyó szétszóródik és egy kup-alakot képez, amelynek csúcsa az a pont, ahol a lövedék szétrobban. A srapnel nagy hatással használják főképp a mélyen

elhelyezett célpontok ellen és különösen nagy jelentősége van akkor, ha egy ütegnek előbb fel kell kutatnia az ellenséget, hogy „belőhesse magát“. Ha ugyanis a tüzérség srapnellel dolgozik, nem kell pontosan megállapítania a célpont távolságát. A golyók elég erővel söprik végig a célpontot akkor is, ha a lövedék ötven méterrel előbb vagy hátrább robban fel. A sok golyónak egy része majdnem mindig megtalálja áldozatát.

A GRÁNÁT.

A gránát a srapneltől már abban is különbözik, hogy a köpenyeg sokkal erősebb. A gránát belsejében robbanó töltés van elhelyezve, amely gyújtószerkezettel áll összeköttetésben. Ha nagyon ellenállóképes célra tüzelnek, akkor mint „tele-lövedéket“ használják, különösen ha földzégeket kell átütni, vagy ellenséges ütegeket kell szétrombolni. Ha földzékek mögött elhelyezett élő célpontokra kell tüzelni — a srapnel ilyen esetben lapos löpályája miatt nem használható —, akkor a gránátot pikrinporral, vagy más erős robbanó anyaggal töltik meg, amely a lövedéket számtalan apró darabra szaggatja és a robbanás erejével még fokozza a lövedék végső sebességét. A gránát darabjai minden irányban szétszóródnak és így eléri a földzék mögött meghúzódó ellenséget is. Természetesen a gránátnak is vannak hátrányai. Hatása csak akkor van, ha a robbanás közvetlenül a célpont fölött vagy amellett következik be.

AZ EGYSÉGES LÖVEDÉK.

A modern hadi technika megkísérelte már egységes lövedék előállítását, amely egyesítené a srapnel és a gránát előnyeit. Konstruáltak olyan lövedéket, amelynek a köpenyeg középerős golyókkal van töltve és robbanó anyag is van a belsejében. Ha rendes löpor-töltéssel látják el, akkor a lövedék srapnelként működik. Ha azonban a lövedék hegyén elhelyezett gyújtó erősebb robbanó-anyagot borít lángba, akkor a lövedék robbanó gránátként hat. Világos, hogy az ilyen egységes lövedék hatása a speciális lövedékeké mögött marad. Nagy előnye azonban az, hogy az utánszállítást lényegesen megkönnyíti és ezért gyakran használják.

Mióta a repülőgépek és léghajók veszedelmes fegyverré fejlődtek, persze igyekeztek ezekkel szemben is megfelelő fegyvert találni. A különböző léghajó-ágyuk egész sorozatát állították elő, amelyekhez külön gránátokat is készítettek. Ezek külön füstképző készülékkel vannak felszerelve, amely a lövedék útját világosan mutatja a levegőben, ami nagyon megkönnyíti a célzást.

Az angolok az utóbbi időben világító gránátokat is gyártottak, amelyeket különösen éjjel lehet sikerrel alkalmazni.

A KARTÁCS.

Keveset beszéltek ebben a háboruban a kartácsról. Ez lényegében egy bádogdobozból áll, amely már az ágyucsőben szétszakad; a cső torkolatát nem egységes lövedék hagyja el, mint a gránátnál vagy a srapnelnél, hanem számos kisebb golyó. Ezek a golyók közvetlenül a cső elhagyása után szétszóródnak és ezáltal nagyobb területet söpörnek végig. Azelőtt gyakran használta a

kartácsot a tábori tüzérség is, most már majdnem kizáróan az erődök ágyú tüzének vele.

Lényeges különbség az egyes lövedékek között, hogy robbanó anyaguk a levegőben gyulad-e meg (mint a srappnel.) vagy csak akkor, ha a lövedék a földre lecsap. Minden lövedék gyújtószerkezettel van ellátva. A gránátnál ez a gyújtószerkezet csak akkor okoz robbanást, ha a lövedék már lecsapott. Ha a robbanásnak még repülés közben, a céltól bizonyos távolságra, kell bekövetkeznie, ezt a gyújtószerkezet beállításával lehet meghatározni.

Amennyire különböző szituációk állhatnak be a harctéren, annyira különbözők az eszközök, amelyeket a különböző helyzetekben fel lehet használni. A tüzérség szerepe és fontossága a modern háborúban föltétlenül nagyobb lett. A technikusok folyton új védő- és támadó-fegyvereket konstruálnak és a különböző metódusok között állandó a verseny. Hogy melyiké lesz az utolsó szó, azt még ma nem lehet tudni.

A LÖVÉSZÁROK TITKAI.

A

mostani háborúban sokszor volt szó — igazán pontos leírás nélkül — amaz ostromműveletekről, melyet a franciaországi, de később más harcok is magukra öltöttek s amelyet — nem egészen ráillőn — lövészárók-módszernek neveztek el. Ma már mindenki tudja: a katonák legtöbbször úgy harcolnak, hogy kivájt üregekben fődözik magukat (lövészárkokkal, különböző mélységű sáncokkal, földönfekvő, ülő, térdeplő vagy lábukon álló lövészek számára). Az orosz-japán háború óta csaknem valamennyi állam hadserege kiképzést nyert az ásóval és a kapával való munkában. De a németek az egyetlen vonalból alkotott, egyszerű lövészárkok helyett a mostani háborúban rendkívül komplikált és tökéletes rendszert alkottak, amely egyaránt alkalmas a védekezésre és a támadásra. Alig-hogy kilátás nyílik ütközetre, a német vonal elrejtőzik s alighogy megkezdődik a harc, gondoskodik a visszavonulásról — erősebb állásokba, amelyek lehetővé teszik a gyülekezést, a végtelenségig való védekezést és végül az ellentámadást. Ezekkel az elvekkel összhangzásban szervezték a német árok rendszerét, amelynek típusa nagyon keveset változik.

Lényegében egy, két vagy három párhuzamos árok-rendszerrel van szó gyalogos lövészek számára, derékszögű formában, amelyek szélessége 0·50—0·60 méter, mélysége pedig 1·50 méter. Ehhez a mélységhez járul az árok előtt fölemelt földréteg, amelyet az árokból kiástak s amely ugyszólva külső védőművet is alkot; ennek magassága 0·20 méter. A mély árokokban a gyalogosok hátukat kissé meghajtva, hogy lövés közben támaszkodhassanak, teljesen eltűnnek. Ez a helyzet azért is kedvező, mert a katonák elég jól meg vannak védve a srappnelek és a gránátok ellen. Az árok vonala nem egyenes, hanem helyel-közzel kanyarulatokat alkot; a védővonala hol magasabb, hol alacsonyabb, hogy így a lövészek meg legyenek védve az oldalról jövő golyók ellen. A különböző árokvonalak egymás között közlekedő-árkokkal vannak összekötve.

Külön üregek készülnek az altisztek számára a katonák árcai mögött és mindegyik csapat középpontja mögött van egy üreg a vezénylő tiszt számára. Az utóbbi árkok fölött fából-földből való tetőt raknak s ezt a középponti üreget is közlekedő-árkok kötik össze a többi árkokkal.

Az utolsó lövészárók végül egybe van kötve egy megerősített árokkal, amey hasonló az előbbiekhöz, de sokkal jobban van kidolgozva s amelynek szintén tetőzete van. Ez lényegében arra való, hogy a katonák állva löhessenek és hogy bent szabadon mozoghassanak. Ez az árok 1·90 méter mély. Az árok védelmi párkánya itt 25 centiméter magas és téglából vagy kőből való falak rövid közökben biztosságot nyújtanak a magasabbra tartott puskáknak. Ezeket a téglákon, vagy köveken nyugszik visszafelé hajolva az árok tetőzete, amelyet apró faágakból való réteggel alkotnak s e fölött van 30 vagy 40 centiméter vastagságú réteg földből. Ez a védekezés majdnem teljes biztosságot nyújt a puskák, a golyószorók golyói és a srappnelek ellen. Az árok elülső falába két üreg van vájva; a felső a munició számára, az alsó pedig az eleség számára. Blockhausok a golyószorók részére úgy vannak elhelyezve, hogy jó teret nyújtsanak a lövés számára. Megfigyelőhelyek egészítik ki az árokrendszert. Helyel-közzel összhangzásban a megfigyelő pontokkal fedett folyosókon pihenőkamarák vannak, amelyekben a katonák fölváltva alaposan pihenhetnek.

A harciárkok kimagasló sáncái és az árok tetőzetei mindenféle zöld és sárga füvekkel vannak burkolva, vagy pedig úgy vannak beültetve, mintha művelt földek volnának. Háromszáz méter távolságban az árok egyáltalában láthatatlanok. A távolság az egyes árok között 100 méter.

A megerősített árok, amely a védelem utolsó visszavonuló helyeül szolgál, egytall alapja a támadásnak és az ellentámadásnak. Az ilyen árokrendszernek megépítése persze rendkívüli munkát követel, amelyet rendszerint éjjel végeznek, még pedig nemcsak közönséges kézi eszközökkel — amelyek ilyen munkához nem volnának elégségesek —, hanem sokkal súlyosabb gépekkel is. A háború első idejében mindegyik gyalogrezd mellé műszaki tiszteket, altiszteket és katonákat adtak, akik az óriási munkát megmagyarázták és begyakoroltatták a katonákkal.

SZÁRAZFÖLDI HARC A VIZBEN ÉS A — VIZZEL

E

gész különös részleteket közölt a Times a Flandriában folyó szinte titokzatos harcokról. A leírás a fronton tartózkodó egyik tudósítójától való, aki Eye Witness (szemtanu) név mögé rejtőzött s akiről tudni kell, hogy az angol vezérkar egyik nagyragu tisztje. Eye Witness elmondta, hogy a nappali tüzérségi harcok után rendszerint éjjel következnek a rohamok, amely alkalommal azonban egyetlen puskalövés sem esik. Az egyik angol éjszakai támadást, amelyben számos katona esett el vagy sebesült meg, így mondta el:

— Az a lövőárok, amelyet megtámadtak, az egyik német aknasornak mintegy a bejárata volt és meg lehetős messze esett a német árokrendszerrel. Valami huszonöt német katona volt az árokban. Ezt a különálló előőrsi pozíciót támadták meg az éjszaka leple alatt és nagy esőben az angolok, akik mintegy kétszáz méternyire levő lövőárkaikból osontak a német hadállás felé. A német őrtálló katonák a vak sötétségben mit sem láthattak és csak akkor vették észre az angolokat, amikor azok már a lövőárok peremén voltak. Egyetlen puskalövés sem hangzott el és az egész munkát a hideg acél végezte el. A huszonöt német katona közül ötven megmenekültek, a többi megsebesült vagy elesett.

Kiderült, hogy ez a német lövőárok több láb magasságban vízzel volt tele és szinte csodálatos volt, hogy a német katonák oly hősiességgel tartották a vízzel telt árokban.

A víz óriási szerepet játszik a flandriai harcokban, nemcsak azért, mert megnedvesíti és kinossá teszi a küzdelmet, hanem azért is, mert a németek, akik minden elképzelhető eszközt a legnagyobb zseniálitással fordítanak a saját javukra, — a vízből is harci eszközt formáltak.

— Egy szép napon — írja az angol szemtanú — sajtószerű hangja érkezett a német lövőárkok tájékról. Eleinte nem tudták elképzelni sem, hogy mi az, de csakhamar kiderült, hogy a németek hatalmas szivattyukat és fecskendőket állítottak be hadállásaikba és ezek segítségével vonták el a vizet lövőárkaikból és földalatti hajlékaikból. De nem csak ezt cselekedték, hanem az eltávolított vizet ügyesen alkalmazott árkok útján bevezették az angol hadállásokba, ahol kezdetben nem tudták, honnan érkezik a rengeteg víz.

A legérdekesebb, hogy a németek szivattyúik és fecskendőik működésben tartására a lillei elektromos művekből kábeleken áramot vezettek egészen a hadállásaikig.

Mindkét harcoló tábornak óriási nehézségeket okoz a lövőárkokból és földalatti üregekből a sáros víz eltávolítása. Ezen éjjel-nappal szakadatlanul dolgoznak.

De még más érdekes részletet is közölt a Times tudósítója a flandriai harcokból. Miután a rengeteg nedvességben igen sok katona megfázik és közhűyes, meg csúszos fájdalmat érez, tehát aránylag igen sok a beteg, aki különös kezelésre szorul. Ezeket nem szállítják el a harctérről, hanem ott gyógyítják őket teljesen modern alapon. A német főhadiszálláson óriási fürdőt rendeztek be egy új szövőgyárban, amelyet ipari célokra nem is használtak s ahol egyszerre ezer német katona részeseülhet gőzfürdőben, iszapkurában és a modern orvosi tudomány minden gyógyító eljárásában. Ez a nagyszzerűen berendezett gyógyítótelep óriási szolgálatot tesz és általában elegendő néhány nap, hogy onnan mintegy újjászületve kerüljenek vissza a német katonák a harcterre. De a német hadvezetőség a kura után sohasem küldi a katonákat rögtön a lövőárkokba, hanem a lábadozás idején még néhány napig könnyebb munkákat végeztet velük.

DRÓTSÖVENYHARC.

Valamennyi ellenség több száz, sőt ezer kilométeres drótsövenyt vont a hadállásai körül. A drótsövény a mostani háboruban rendkívül hatásos védőeszközzé fejlődött, amelynek legyőzésére a haditechnika minden lehető módját és fogását alkalmazza. Amikor annak idején az angolok Délafrikában Devett bur generálist drótsövennyel akarták elfogni, mindig keresztül tudta törni az akadályt. Marhacsordát hajtott ugyanis maga előtt, a csorda letaposta a drótkerítést s az út szabaddá lett. De a mai drótsövényakadály ellen ez a fogás keveset használna, mert a mostani drótsövényeket több méter mélységre beásott cölöpökre feszítik ki; ezenkívül a drótkerítés között farkasvermeket és aknagödröket ásnak, nem is szólva arról, hogy a sövények közelében még gyalogság is örködik.

Sem a lovasság, sem a gyalogság nem tudja pusztán fegyverrel ezt az akadályt leküzdeni. Különös erővel kell az akadályt az utból elhárítani.

Rendszerint nagy harapófóggóval vágják keresztül a drótot, még pedig — mivel sokszor villámáram fut keresztül a dróton — elszigetelt ollóval vagy keztyűvel kell hozzányulni. Különben élet veszedelmessé válik a támadás, kivált a németek ellen, mert ők a drótsövényre csengőket akasztanak, amelyek azonnal elárulják az ellenség jelenlétét.

Ilyformán nagy veszteséggel jár mindenkor a drótsövény elpusztítása és a sikerért ugyancsak meg kell fizetni.

Mindenféle módot megkíséreltek s a többi közt sokáig acélhorgot találtak ki, melyet a sövényre vetnek, hogy egészen kiszakíthassák a földből. De ha nagyon szilárdan alkották meg a sövenyt, akkor ez a kísérlet is sikertelen marad.

Arra is gondoltak hogy a drótsövény fölött valamilyen hidat verjenek: a csapatok létrákat hoznak, amelyekről hidszerű alkotmányt dobnak a sövényen keresztül, továbbá szalmazsákot és derékaljakat. De az ilyen hidon csak egyenként juthatnak át rohamban a harcosok. Nagyon sok, ha tíz-husz ember haladhat át a veszedelem pillanataiban; már pedig elképzelhető, hogy mit jelent ez, amikor a közelben lévő egyetlen gépfegyver percenkint több száz lövést adhat le.

A franciák megkísérik a drótsövenyt a levegőbe röpteni. Ez sem oly egyszerű dolog, mert rendkívül nehéz a robbanó anyagot a helyszínére juttatni. A franciák hosszú farudakat is használnak, amelyek végére erős robbanó anyagot, melinitet vagy dinamitot alkalmaznak. A robbanó anyagra hosszú gyújtószinórt kötnek, meggyújtják, a támadó csapat visszavonul és ötven-száz méter távolságban várja az eredményt. És három-négy kilogrammnyi robbanóanyag kell, hogy a francia akna két-három méternyi területen szétrobbantsa a cölöpöket és a drótsövenyt.

A legtekélyesebb drótsövény-rendszer mostanig talán Przemyslnél alkalmazták, ahol föltűnően sok orosz pusztult el a támadások alkalmával.

A KÖZELRŐL VALÓ HARC.

Hej de régen volt, amikor a szakértők még arról vitatkoztak, hogy gyalogságunknak a tüzelést ezerkétszáz vagy ezernégy száz méterről kell-e megkezdeni, hogy a messzehordó ismétlő-fegyverek tűzhatása jól kihasználható legyen. A jelenlegi háborúnak már első eseményei megtanítottak arra, hogy az egészen hatásos fegyvertűz csakis a közeli távolságokon belül érvényesíthető. Gyakran megtörtént, hogy egy hidegvérű századparancsnok derék legényeivel a tizszeres tulerejű, hevesen tüzelő ellenséget négyszáz méter közelségre is engedte, hogy azután sortűzzel és gyors-tüzeléssel a támadást teljesen összeroppantsa. Négyszáz méter: ez már alig nevezhető távolságnak és mégis számos harctéren az ellenfelek még ennél is jóval közelebb kerülnek egymáshoz.

A mai modern földvédművekkel szemben, amelyeket acéllemezekkel és homokzsákokkal erősítenek meg, a gyalogsági tűz majdnem teljesen hatástalannak mondható, bár katonáink a háboru folyamán szinte mesterlövökké képezték ki magukat. Az ellenfelek közelségénél fogva az ágyutűz sem használható ilyenkor, mert a lövedékek természetes szóródásánál, a kisebb lőpályaelteréseknél és a lövedékeknek a kemény talajon nagyon is tértfoglaló robbanó hatásánál fogva a saját állások veszélyeztetése is könnyen megtörténhetik.

A modern közlőről való harcban tehát részben a régi várharc modorához kellett visszatérni, részben pedig új harci eszközöket kellett kitalálni. Ilyen új harci eszközök az akna, a futóárok és a kézigranát.

Amint katonáink olyan távolságra jutnak az ellenséghez, ahonnan az ostrom is megindítható, a vezetőség megállapítja, hogy az ellenséges lövészárkot futóárok, vagy aknával, vagy mind a kettővel kívánja-e elfoglalni. A legénység ilyenkor lázas gyorsasággal áll neki az aknamentek ásásának és ez a gyorsaság helyén is való, mert gyakran az ellenség is aknamentekkel igyekszik közeledni lövészárkainkhoz. Sokszor megtörtént például, hogy a szivósabban dolgozó erőteljes németek a franciákat huszonnégy órával is megelőzték az ellenséges sáncok megközelítésében és a német akna már fel is robbant, amikor a francia aknament még jókora távolságban volt a német lövészárktól.

Ha a futóárokkal való megközelítésre készülnek, akkor a futóárok menetét az ellenséges álláshoz lehetőleg közel vezetik. Gyakran megtörténik, hogy több futóárkot vezetnek egy és ugyanazon lövészárk ellen. Természetes, hogy a franciák ezt a munkát mindenképpen meggátolni igyekezzenek és néha éjjeli támadással próbálnak a német futóárkba jutni: épen ezért a futóárok élét gépfegyverekkel is felszerelik. A futóárok fejtől gyakran kézigranátokat is vetnek az ellenséges lövészárkba, de ezek korántsem olyan hatásosak, mint a röpitő-akna, amelyeknek egyenesen pusztító hatásuk van. Ahol ez az ekraziitő meg felrobban, ott százméternyi lövészárkban nem marad élőlény, maga a lövészárk pedig romhalmas és egyuttal védőinek sirja.

Ha az ellenséges lövészárkot szabályos futóárk-támadással akarják elfoglalni, akkor pontosan meg-

állapítják a támadás idejét és a futóárkokban valamint a lövészárkokban és a közlőárkokban a rohamra készülő csapatokat felállítják. Kézigranátokkal és az új gyújtóbombákkal ellátott pionirok vannak a csapatok élén; ezeket követik a rohamra induló csapatok, míg végül árkászok következnek, akiknek feladata az elfoglalt állás átalakítása lesz. A gépfegyvereket a támadásnál is magukkal viszik.

Amikor a támadás megtörtént, mindenki az ellenséges lövészárkba hatol és arra törekszik, hogy az ellenséges közlőárkok bejáratát birtokba kerítse s így az ellenséges megerősítések odaözönlését megakadályozza. Ha a roham sikerült, a védők meghaltak, megsebesültek vagy foglyokká lettek, akkor a lövészárkot gyorsan ki kell építeni és a mellvédet az ellenséges irányban felállítani. Ezek kritikus pillanatok, minthogy az ellentámadás rendszerint ebben az időben szokott bekövetkezni, mielőtt az elfoglalt lövészárk még a védelemre alkalmassá tételre volna. Erre való tekintettel a gépfegyvereket is gyorsan felállítják, hogy segítségükkel az esetleges támadás könnyebben visszautasítható legyen.

Magában a lövészárkokban a küzdelem szuronnal, puskatussal, kézigranátokkal stb. megy végbe. A németek például, ha már az ellenséges lövészárkoknál vannak, férfi férfival szemben, akkor fölényes testi erejük véres diadalt arat a gyöngébb franciákkal szemben. De az oroszokkal szemben is pusztító virtussal győztek ilyen helyzetben a magyar legények.

A SZÁRAZFÖLDI TORPEDÓ.

Przemysl védelmében szerepeltek leginkább az aknák, amelyek az ellenség alatt iszonyu hatással robbantak föl. Maga az aknalerakás aránylag igen egyszerű művelet. A kiszemelt helyen a földet kiássák s az így támadt verem fenekére elhelyezik a robbanó töltetet tartalmazó dobozt, amely gyutaccsal van ellátva. A gyutacs fölött egy szeg van, amely messze kiér a dobozból. A vermet azután megtöltik kövekkel, szikladarabokkal és az egész fölé hajlékony deszkát tesznek, amelynek egyik pontja a gyutacs szegére támaszkodik. A deszka fölé homok vagy gyep jön, aszerint, milyen a környezet.

Ha az ellenség rálép a deszkára, a szeg benyomul a gyutacsba s az aknát felrobbantja.

Sokszor az aknát ferdén, széles ágyutorokhoz hasonló alakban ássák ki s a robbanó töltetű dobozt vastag deszkával fedik le. A robbanás alkalmával a kődarabok az aknából egy irányban löknek ki.

A szárazföldi torpedó szintén akna, amely nagyobb mennyiségű robbanó töltetet és még puskaort is tartalmaz.

A gyújtás is többféle módon történik. Néha a deszkát billenő helyzetben helyezik el, úgy hogy rálépéskor lebillen és egy drótot ránt meg, amely a gyutacsot elszüti. Sokszor a talaj közelében karókra drótokat feszítenek ki. Egy-egy ilyen drótból való belebotlás megindítja a gyutacs működését. Elektromos gyújtószerkezetek alkalmazása esetén a deszka, vagy a drót megmozgatása egy áramkört zár, amelynek egyik része izzásba jön és

felrobbantja a puskaport. Sokszor maga a védősereg robbantja fel az aknát alkalmasnak vélt pillanatban és pedig vagy elektromos uton, vagy gyújtózsínórral.

Újfajta a Zubovich-féle szárazföldi torpedó, amely nagy szerepet játszik a Kárpátokban. Zubovich Fedor huszárkapitány legénysége elsőrendű és kipróbáltkatonák közül van kiválasztva, akik igazán rászolgáltak, hogy Tell Vimos brigádjának diszes nevével ruházzák fel őket. Azok a pusztítások, amelyeket a szárazföldi torpedók a rohamra induló ellenséges csapatok közt véghezvisznek, egyenesen borzalmasok.

A robbanás drót nélkül történik s ez a mód a hadvezetés szigorúan őrzött titka. A levegőn át egy Marconi-féle módszer segítségével, csálhatatlan biztonsággal történik a robbantás. A kísérleteket, amelyeket láttam, maga a parancsnok intézte s ő robbantotta fel a folyékony állapotból fagyasztott dinamitot egy szempillantás alatt gyilkos pontossággal.

Ez a borzasztó új fegyver, amelyhez drótsövény-akadályok és a terep természetes nehézségei járulnak, sokszor bevehetetlenné teszi hadállásunkat.

Milyen egy aknamező? . . . Amikor az oroszok Jakobéni felé közeledtek, egy népfölkelőmérnök, Rédlich Artur készítette el azoknak az aknáknak villamosvezetékét, amelyeket Pozsorita községtől a Mesty Kanestre hegy felé vezető uton helyeztek el. Az aknamező hat szakaszra oszlott és minden szakasznak külön kapcsolója volt a közeli hegytetőn. A parancsnokság a magaslatokon figyelte az oroszok jövetelét. Mikor az ellenség az aláaknázott területre ért, vezényszóra lenyomták a megszámozott billentyűket. Először a középső aknasorokat robbantották föl. Iróztató detonáció után lángnyelvek csaptak elő a földből és a levegőt betöltötte a haldoklók jajgatása. Az ellenség soraiban felbomlott a rend, ki előre, ki hátra szaladt, De elől is, hátul is újabb aknasorok robbantak s így semerre sem volt menekülés. Akik előre törtek és kiszabadultak az aknamezőről, azok nekiszaladtak a drótsövényvel és farkasvermekkel védett lövészárkainknak s gépfegyvereinknek. Végül pedig megszólaltak a hegytető ágyui és rengeteg orosz pusztult el ezen a szakaszon. Csupán a halotakról lehuzott használható kőpönyegeket nyolc hatalmas, — szénásszekérnyi magasságban megrakott, — kocsin szállították el.

Hasonló, de még sokkal nagyobb arányu pusztulást okozott az aknamező Przemyslnél.

AZ ÚJ HUSZÁRBRÁVUR.

Mozdonyunk zihálva vonszolja maga után a hosszú kocsisort. Az ablakok előtt végtelen hómező csillog. Lassan marad el mellettünk egyik község a másik után. A napfény mosolyogva csillog a havas háztetőkön. Mintha soha sem lett volna háboru, olyan minden. És mégis, minden állomásnév, amelyet a kalauz álmosan kiált be a kocsiba, nemrég vívott véres csaták emlékét idézi föl. Jordanov . . . innen indult ki az előrenyomulás, hogy megghiusítsa az oroszoknak Krakó bevételére írá-

nyuló terveit. Tym b a r k . . . a bátor átkaroló támadás itt vetette vissza több napos kemény küzdelem után Dimitriev tábornok hadseregét a Dunajec vonalánál. Limanova . . . ott, annál a lombtalan erdőcskénél mentek rohamra Muhr ezredes és vitéz magyar huszárjai . . .

Közeledünk a Dunajechez. Mint valami középkori német város, úgy tűnik fel Neu-Sandec a síkságon. Még egy pár helység és azután autón folytatjuk az utazást. A völgy összeszűkül. A fenyőerdő fatörzsei között hideg szél süvölt. Leszállunk az autóról és gyalog megyünk tovább. Egy magaslatra akarunk följutni. A hegy csúcán hirtelen huszárok tűnnek föl — g y a l o g. Ásót és szuronyt visznek magukkal. Ők ásták, ők építették a hosszú védelmi vonalat, amely keresztül húzódik az egész völgyön. Ők a vonal védelmezői is, ők biztosítják az osztrák-magyar harcvonal oldalába nyíló völgyet. Olyan biztosan, gyorsan dolgoznak, mintha mindig a lövészárkokban való harcra képezték volna ki őket. Mind jókedvű, még az előőrsök is, akik az ellenség szemé előtt állnak. Sokan fehér hóköpenyeget viselnek. Redős tógájú rómaiakhoz hasonlítanak, csak a köpenyeg alól néha kipirosló nadrág zavarja az illuziót.

Csodálatosan rövid idő alatt átalakultak a lovas csapatok harcképes gyalogsággá, olyan gyorsan és olyan sikeresen, hogy azt a háboru előtt senki sem sejtette volna.

A háboru nagy mértékben igénybe vette a lóanyagot. Először a határbiztosító szolgálat és a földérintő lovaglások, a gyors lengyelországi offenzíva és a tomasovi előretörés. Azután kemény harcok következtek az ellenséges országban. Később a galícia visszavonulása, az esős időszak kezdete és az új előretörés Lengyelország és Galícia uttalan — útjain. Mindezek a nagy megerőltetések elpusztították a lóállomány jelentékeny részét.

És eljött az idő, mikor sok délceg lovasvitézből gyalog-lovas lett. Mindig több és több gyalog-huszár és dragonyos lépett akcióba, a San mentén, Nyugat-Galiciában, a Kárpátokban. És mindenütt kitűnően beváltak a gyalogharcban is.

Hosszu menetelésekben, amelyek a gyalogságot is a legnagyobb mértékben megerőltették volna, a tüzharcban, kizitusában — mindenütt beváltak. Amit Muhr ezredes kiáltott katonáinak, mikor rohamra vezette őket, általános igazsággá lett:

— A lovasságot gyalogharcban sem mulhatja felül senki!

A limanovai erdőben ezerkétszáz orosz vertek agyon puskatussal a Nádasdy-huszárok s azóta is nem egyszer történt hasonló véres bravur. Satanovtól Limanováig teljesen átalakult a lovasság; vörös ördög nincs már; igazibb név a c s u k a s z ü r k e ö r d ö g. Már a háboru előtt akadt néhány kiváló hozzáértő, aki új irányba óhajtott a lovasság fejlődését terelni, de ezeket nem szerették.

Közjük tartozott elsősorban Tersztyánszky Károly lovastábornok; borzalmas áron kapott fényes elg-tételt a budapestieknek ez az éleseszü hadtestparancsnoka . . .

A CSATAHAJÓK.

Nálunk aránylag csekély érdeklődés volt a tengeri dolgok iránt azóta is, hogy kezdtünk építeni egyet-kettőt az acélszörnyetegekből, amelyeknek elsejével Anglia lepte meg a világot 1906. őszén, amikor Portsmouthban vízrebocsátotta a 18 200 tonnás dreadnought-ot. Ne félj semmitől! ezt a nevet kapta az új hajó-mammuth, a maga idejében a világ legnagyobb csatahajója. Azóta már Amerika 39.220 tonnás hadihajókat épít s ki tudja, hol lesz a határa ezeknek az óriásoknak, melyek részére már 36—38 cm-es ágyukat öntenek.

A DREADNOUGHT.

Minden flottának magvát a sorhajók teszik. Még pedig ma már, lehet mondani kizárólag a dreadnoughtok és superdreadnoughtok, azaz a 18.000 tonnás s még annál is nagyobb páncélhajók. Az ennél kisebb sorhajókat ma már inkább csak partvédelmi célokra használják. A sorhajók (Linien-schiffe, battleships, cuirassés d'escadre, navi di battaglia) oly módon vannak fölfegyverezve és páncélozva, hogy bármilyen ellenséggel szembeállhassanak. Ideáljuk: oly erős páncélzattal birni, hogy senki se árthasson nekik; oly nagy ágyukkal birni, hogy senki ne védekezhessen ellenük; oly gyorsaknak lenni, hogy minden ellenséget beérhessenek.

A hajónagyság szempontjából mellékes: sok kis ágyut, vagy kevés nagy ágyut építenek-e beléje, de ha a páncélsúly és a gépház-súly megtartása mellett sok nagy ágyut akarunk, akkor természetesen növelni kell a hajó nagyságát, azaz tonnatartalmát. S mikor a tengerészeti szakkörökben az a nézet vergődött tulsúlyra, hogy a tengeri csatát mégis csak a nehéz tüzérség mennyisége fogja eldönteni, — keletkezett a dreadnought-típus.

De azért az ily hajón szükség van a közép-, sőt a könnyű-tüzérségre is. Kicsi, gyors, páncélozatlan célokra a nehéz tüzérség részben esetlen volna, részben pazarlás volna velök pld. kis cirkálókra, torpedócsónakokra, buvárhajókra, léghajókra, repülőgépekre lövöldözni. Ezekre a hajón levő könnyű ágyuk, leginkább 8-8 cm-ek valók, meg a középnehéz a 15 cm-es ágyuk. Az ennél nagyobb ágyuk a nehéz tüzérséghez számítanak.

Még 10 év előtt legfőlebb 28 cm-ek voltak; ma már a legmodernebb sorhajókon 38 cm-ek. Körülbelül 12-14 kilométerig lőnek. Állítólag az olaszok próbálnak ki most hajóágyukat, amelyek 20 kilométerre visznek.

A sorhajók ezenkívül torpedókat is lőnek, amelyek ma már 10 kilométerre repülnek. Erre azonban ritkán kerül a sor, mert a sorhajók ugyan óvakodnak attól, hogy ily közelre jussanak egymáshoz és kitegyék magukat a torpedó veszélyének. Ők elsősorban tüzérségükkel akarnak harcolni a s o r b a n.

A CIRKÁLÓ.

Éppen úgy, mint a szárazföldi hadseregnek, a flottának is földérintő szolgálatra van szüksége. Főadata: észrevenni és jelenteni az ellenséget; viszont az ellenség földérintő-szolgálatát megakadályozni. Erre való a cirkáló. Mivelhogy a sorhajókat akarják fölfedezni, vagy viszont földözni: szükséges, hogy gyorsabbak legyenek

mint a sorhajók. Feladatukat harc nélkül csak a legtrikább esetben teljesíthetik. A földérintő szolgálatban nem harcolnak sorhajók ellen, tehát nem is kell velük egyértékű módon fegyverezve és páncélozva lenniök. Elég, ha az ellenséges földérintő-hajókkal képesek a siker kilátásával megütközni. Sok ilyen földérintő-hajó többet lát, mint kevés, tehát sokat kell belőlük építeni s épp azért költségkimélés okából oly kicsire építik őket, amennyire csak lehetséges. Közelfekvő dolog: e könnyű földérintő hajókhöz adnak néhány épp olyan gyors, de jobban fölfegyverezett és kiadósabban páncélozott, tehát jóval nagyobb hajót abból a célból, hogy az ellenség könnyű hajóival szemben a vonal valamelyik pontján t u l e r ő v e l lehessen fellépni.

Igy épültek a nagy (5500 tonna fölött) és a kis (5500 tonna alatt) cirkálok. A nagy cirkálóknak, ma tehát főleg a dreadnought cirkálóknak ezenkívül még feladatuk, — gyorsabbak lévén, mint a sorhajók, de éppen a nagyobb gépház miatt gyöngébb tüzérségük — hogy egy tengeri csatában gyorsaságuknál fogva valamelyik szárnyon beleszóljanak az ütközetbe, mert hiszen az ellenséges sorhajó, amelyet megtámadnak, már küzdelemben áll a vele szemben álló sorhajóval és teljesen azzal kell, hogy elfoglalva legyen. Ezért ezeket csata-cirkálóknak is nevezik (Schlachtkreuzer, battlecruiser). Ilyen hajók csak az angoloknak meg a németeknek vannak (két japán hajón kívül) s ezek a hajók ütköztek meg Helgoland előtt.

De a kis cirkálóknak is van még a földérintésen kívül feladatuk. A torpedócsónakok persze legszívesebben a sorhajókat támadják és ha a sorhajó maga szállna velök szembe, vagy üldöznék őket, az értékes hajó fölösleges veszedelemnek tenné ki magát a harcban, a kockázat igen egyenlőtlen volna, nem is tekintve azt, hogy a nagyobb tüzérsége miatt lassabb járásu hajó erre kisebb gyorsaságánál fogva nem alkalmas és elvonatnék főcéljától. Erre való a kis cirkáló, mely éjjel-nappal a sorhajó körül kering, torpedócsónakokra vadászik és azokat megsemmisíti.

TÜZÉRSÉG ÉS PÁNCÉLZAT.

Persze azért a sorhajó is el van készülve fogadásukra, mert a legéberebb cirkálót is kijátszhatja torpedócsónak. Erre való a sorhajón a már említett könnyű tüzérség, a torpedó-háló és a hajófenéknek a sorhajónál különös gonddal épített vízmentesítő osztagerendszere. A cirkáló az idegen torpedócsónakok ellensége, a sajátjának a barátja. Védi és kíséri őket s az ellenséget részünkre kikémeleli. Ezért az ő tüzérsége csak hasonló cirkálok és a torpedócsónakok ellen jó, tehát legfőlebb közép-nehéz tüzérsége lehet; mert különben szenvedne a gyorsasága; hiszen már könnyű oldalpáncélja is sebességének a rovására épült. Nála nagyobb ellenség ellen rendelkezésére állanak a torpedólövő csövei.

A védőpáncélzat szempontjából megkülönböztetünk még páncélos-cirkálót (amelyeknek u. n. víz-vonalát páncél földi), védett cirkálót (amelyeknek csupán földérintése van páncélozva) és védetlen cirkálót (amelyeknek egyáltalán nincsen páncéljuk.)

A segéd-cirkálók gyorsabb járásu kereskedelmi, leginkább személyszállító gőzösökből alakulnak, amelyeket néhány ágyuval szerelnek föl. Ezek csakis kereskedelmi hajók ellen operálnak.

AZ AKNAHAJÓ.

Az aknahajók speciális módon készülnek, részint abból a célból, hogy az ellenség útjában (különösen üldöztetés alkalmával) aknákat szórjanak el, részint pedig, hogy a saját flottájuk előtt haladva, ellenséges aknákat halásszanak ki.

A FLOTTA-BEOSZTÁS.

Három, vagy négy egymáshoz tartozó hajó osztályt (divízió) képez, rendszerint egy ellen-tengernagy parancsnokságával. Két osztályból alakul a hajóraj (altengernagy), két hajórajból egy flotta (tengernagy). A cirkálók külön hajóznak és több földerítő csoportra oszlanak egy-egy altengernagy vagy ellentengernagy parancsnokságával. Négy torpedócsónak egy vezérhajóval fél-flottilát alkot, két flottila még egy vezető flottila-hajóval egy flottilát (Korvetkapitány.)

A TENGERALATTJÁRÓ.

Ez a háború a tengerészeti szakértők számára is sok váratlan eseményt hozott. A haditengerészet jövő fejlődésének képe hirtelen és csodásan megváltozott. A messzehordó ágyukkal és a legnehezebb lövedékeknek is ellenálló páncélzattal felszerelt nagy hajók hirtelen, szinte misztikusan a mélybe süllyednek egyetlen, a vízvonal alatt találó jövés következtében és sokszor velük pusztul az egész legénység. Az 50–60–80 millió korona költséggel épült dreadnoughtok ki vannak téve annak a veszedelemnek, hogy olyan ellenség támadja meg őket, amely ellen védekezni alig tudnak.

A szakértők közül némelyek már azt hiszik, hogy a nagy csatahajók helyett a tengeralattjárók fogják eldönteni a jövő nagy tengeri csatáit.

A dreadnoughtok gyorsasága nem nagyobb, mint a kis cirkálóké. Páncélzatuk csak a víz fölötti támadás kivédésére van szánva és a tengeralattjárókkal szemben épp oly tehetetlenek, mint a kisebb hajók. S meg kell gondolni, hogy azon a pénzen, amelybe egy dreadnought kerül, 30–40 tengeralattjárót lehet előállítani.

A tengeralattjárók keletkezését és tökéletesítését az egyes államok mindig féltékenyen titkolták egymás előtt. Még a naszádok száma sem ismeretes pontosan. A haditengerészeti kimutatásokban megtalálhatjuk minden hajó tonnatartalmát és fegyverzetét, kivéve a tengeralattjárókéit. Még kevésbé kerülhetnek nyilvánosságra a naszádok gyorsaságáról és akció köréről szóló adatok.

Amikor pár éve az utolsó tengerészeti statisztikát kiadták, mintegy 260 tengeralattjáróval rendelkezett a világ nyolc legnagyobb tengeri hatalma: Anglia, Németország, az Egyesült Államok, Franciaország, Japán, Oroszország, Olaszország és Ausztria-Magyarország. Továbbá megállapították, hogy mintegy 120 hajó épül. 1913. december 1-én az említett nyolc hatalom valamennyi, — háboruban használható — hajójának tonna-

tartalma 5.660,309 tonna volt. Ebből az óriási summából mindössze 92.414 tonna jutott a tengeralattjárókra. Az épülők tonnatartalma 82.546 tonna volt. Azóta persze az épülő naszádok mind elkészültek, úgy, hogy ma kb. 400 hajó lehet használatban, összesen 200.000 tonnatartalommal.

A tengeralattjárók építése az utóbbi években igen nagy változásokon ment át. Tonnatartalmuk eleinte mindössze 250 volt, csak nagyon rövid ideig tudtak a víz alatt maradni és akciókörük olyan kicsi volt, hogy csak a partok előtt operálhattak. Eleinte csak a part- és kikötő-védelem céljaira szánták őket. Most egyes nagyhatalmak már 1200 tonnás naszádokat építenek, amelyek minden nagyobb nehézség nélkül át tudnának kelni akár az Atlanti Oceánon is. Együtt operálnak a csatahajókkal, vagy ami még fontosabb, egyedül működhetnek a tengeren, a nagy hajóktól távol és azoknak a segítségével nélkül. Valóságban már nem segédhajók többé, mert teljesen önállóan operálhatnak.

Angol szakértő írta meg a Daily Mail-ben, hogy a német tengeralattjárók akciói még sokkal sikeresebbek lesznek, mind eddig. Az eddig leginkább szerepelt vizalattjárók az „U. 17” és az „U. 24” csoportjához tartoznak. Ezek hét-nyolcszáz tonnások. A gyorsaságuk víz felett 14–15 csomó, víz alatt 9–10 csomó. (Egy csomó = 1,85 kilométer óránként.) Fegyverzetük egy 8 centiméteres ágyu, egy léghajó-ágyu és négy torpedó-lancirozó-cső. Legénységük 25–30 ember. Akció-körük mintegy 2000 tengeri mérföld. Ötven-hatvan méter mélységbe süllyedhetnek a tenger színe alá és huszonnégy óráig maradhatnak a víz alatt. De a legújabb típusoknál már 72 órától beszélnek.

A német vizalattjárók használhatósága és akcióköre nagyobb, mint azt eddig hitték. Bizonyos, hogy az „U. 27”-csoport néhány hajója, amelyek Anglia körül sok hajót elsüllyesztettek, egy hónapnál tovább távolmaradtak bázispontjuktól. De egész sor, ezeknél tökéletesebb hajó készült a német kikötőkben. Ilyen az „U. 26”, amely a „Pallada” orosz páncéloscirkálót elpusztította. Már az ilyen hajók gyorsasága a víz fölött 18 csomó, a víz alatt 10 csomó. Kielben pedig már kipróbálták egy nagyszerű, 2000 tonnás új típust is. Ezek aknákat is helyezhetnek el és 10*2 centiméteres ágyuval vannak felszerelve. Azt mondják, hogy ötven hasonló hajót építettek Németországban.

A TENERI TORPEDÓ.

Ágyu volt a tengeri csaták egyetlen fegyvere, míg a múlt század hatvanas éveiben Luppis osztrák fregattkapitány és Whitehead angol származású fiúgyáros egy új félelmes fegyvert találtak föl a hadihajók részére a torpedót.

Az első torpedó 1866-ban készült el s már az orosz-török és a francia-chinai háborúban működött is, de nem nagyon vált be, mert csak kisebb távolságból lehetett kilőni és irányát sem tudta megtartani. A fiúgyáros Whitehead-gyár azonban tökéletesítette. Az orosz-japán háborúban már a japánok sok százat lőttek el: Port-Arthur mellett a legtöbb orosz hajó torpedótól pusztult el. A csuzimai ütközetben a döntés az ágyutűz

következménye volt, de az ütközet végén a végső pusztulást a torpedók csinálták meg. Azóta a torpedónak majd minden alkatrészén történt javítás. Megnagyobbították térfogatát, növelték sebességét, javítottak az irány megmaradását garantáló készüléken stb.

A torpedó tulajdonképp egy kis tengeralatti hajó, amelyet egy csavar hajt előre. A csavar hajtására szükséges mechanikai erőt sűrített levegő szolgáltatja. Ez 150 atmoszférás nyomású és a csavarral kapcsolt turbinát 100 lóerős hatásképességgel látja el. Az újabb torpedókon ezt a levegőt megfelelően elhelyezett légszuszánkok melegítik. A melegítésnek kettős a célja. Egyrészt növeli a sűrített levegő nyomását és ez által energiakészletét, másrészt elhárítja a hátrányos következményeket, melyekkel a régebbi — nem melegített — levegő járt. A nagy nyomás alul kiszabaduló levegő ugyanis tágulása közben sokszor a fagypontra alá hűlt le és fagyasztó hatásával a gép alkatrészeinek működésében lényeges zavarokat okozott. A melegítés óta ilyen zavar nincs.

Az egyenes vonalú pályát biztosító készülék is igen nagy változáson ment keresztül. E célra a fiumei gyár Obry nevű munkása a pörgettyűt (gyroskopot) alkalmazta. A gyorsan forgó gyroskop megtartja a forgási sík irányát. Ha külső erő a torpedót irányának megváltoztatására akarja kényszeríteni, akkor egy ellenerő ébred föl a gyroskopban, amely a torpedó kormánylapját úgy fordítja, hogy ismét abba az irányba tér vissza, melyet neki a kilövés pillanatában adtak.

A gyroskopot eredetileg egy felhuzott rugó tartotta forgásban, majd pedig egy kis turbinával hozták kapcsolatba, melyet a sűrített levegő hajtott. Mindezeknek a módszereknek az volt a bajuk, hogy a gyroskop forgási sebessége a távolsággal arányosan kisebbedett, amivel együtt járt az iránymegtartási képesség kisebbedése. De már a legújabb Obry-féle készüléken a gyroskopot egy kis elektromotor forgatja, melyet a torpedóban elhelyezett akkumulátorok táplálnak árammal.

Egy harmadik készülék gondoskodik arról, hogy a torpedó mindig kellő mélységben (mondjuk például 4 méternyire a tenger színe alatti) maradjon. Ez a készülék a hidrosztatikus nyomás elvén alapszik. Ha például a torpedó mélyebben jár, mint amennyire be van állítva, akkor a megnagyobbodott hidrosztatikus nyomás egy vízszintesen fekvő kormányzó-felületét úgy fordítja, hogy a torpedó a víz felszínéhez közeledik.

A torpedót külön e célra készült, ágyúcsőhöz hasonló szerkezettel az ugynevezett lancirozó-készülékkel lökik ki a vízbe. A lökőerőt sűrített levegő szolgáltatja.

A nagy csatahajók dróthálóval védekeznek a torpedótámadások ellen. De haladás közben a dróthálót alig lehet leereszteni, mert különben a hajó sebessége nagyon csökkenne. Különben is az újabb torpedók föl vannak szerelve hálótépő szerkezettel is.

Egy torpedó átlagos ára 20 000 korona körül van.

A céltévesztett s így nem explodált torpedó a saját hajók épségét is nagy mértékben veszélyeztetné. Ezért a torpedók föl vannak szerelve egy szeleppel, amely csak addig marad zárva, míg a torpedó megáll. A céltévesztett torpedó tehát megtelik vízzel és robbanó anyagával együtt lesüllyed a tengerfenékre.

HARC A LEVEGŐBEN.

Léghajók és repülőgépek.

Napról-napra olvashatunk a légi járművek szerepléséről s ezek a konkrét esetek már eléggé bizonyítják az új „háborus eszközök“ nagy jelentőségét. Most a kevésbé ismert technikai adatokat vesszük sorra. Legnépesebb ellenségünk: Oroszország kormányozható léghajói egynek kivételével Franciaországban készültek: az az egy pedig németországi Parseval-rendszerű gyártmány. Az orosz repülőgépek kivétel nélkül francia gyártmányok. Leginkább a Lemberg és Przemysl körüli csatákban szerepeltek. Minthogy Oroszországban csak egy repülőgépgyár van és az is csak a szárnyfelületek és a váz készítésével foglalkozik, motorait ellenben külföldről hozatja, alig van mód arra, hogy a megsemmisült és megrongált gépek pótoltsanak. Így az orosz gépek napról-napra kevesebb szerepet játszottak.

Az angolok csak a legutóbbi években határozták el magukat arra, hogy — idegen szabadalmak megszerzésével — kormányozható léghajót gyártsanak. A Vickers Sons and Maxim cég Parseval-rendszerű és egy merev rendszerű léghajó gyártására rendezkedett be, az Armstrong cég pedig az olasz Forlanini-féle merev rendszerű léghajók gyártását kezdte meg. De ezek a léghajók még nem szerepeltek a háboruban, aminek főokául azt mondják, hogy a léghajók nincsenek kipróbálva és nincs hozzájuk elég képzett személyzet. Hogy a léghajó használható legyen, ahhoz hosszú és körülményes tapasztalat szükséges: Anglia pedig nincs bővebben olyan embereknek, akik ezzel a tapasztalattal rendelkeznek.

Az angol repülőgépek Blériot-rendszerűek és a Blériot-cég kapta az engedélyt, hogy Hendonban repülőiskolát állítson.

A szárazföldi hadsereg kevés repülni tudó tiszttel rendelkezik, de a haditengerészet gépekkel és gyakorolt személyzettel is bőven el van látva.

A francia hadseregnek a némethez képest kevés kormányozható léghajója van és ezek alig szerepelnek eddig. Annál fejlettebb a repülőgépipara és képzett hadipilótája több van, mint bármelyik más hadviselő félnek. Tavalay kipattant a nagy titok: mintegy 6000 francia repülő ember szövetséget kötött, hogy a német-francia háboru esetében elpusztítsák a német fontosabb vasúti vonalak hidjait, bombavetésekkel megakadályozzák a német hadsereg felvonulását, Berlin bombázásával demoralizálják az egész birodalmat és megsemmisítik a Zeppelineket. A laikus is tudhatja: mennyire sikerült a terv.

A francia hadsereg nagyon is sok rendszerű repülőgépet szerzett be. A tulajdonképeni hadi repülőgép a Farman-rendszerű volna, de a hadvezetőség minden félig-meddig bevált más rendszerű gépet is megvásárolt, amelyeknek kezeléséhez a rendes pilóták nem értenek. A különböző rendszerek alkatrészei pedig nem voltak készletben és a képzett monteurok is hiányoztak. Ha tehát ilyen gépben valami hiba esik, vagy megsérül, többé nem használható, mert a harctéren nem tudják a javítást elvégezni.

Sajnos a franciák hibájában részben az osztrák-magyar hadi repülőgépek is szenvednek. Itt is több rendszer van használatban.

Ezzel szemben a német hadi léghajózás és repülés teljesen egységes elvek szerint van szervezve. A Zeppelin, Schütte-Lanz és Parseval-féle léghajók hosszú időkre terjedő gyakorlattal ki vannak próbálva, minden eshetőségre van tapasztalati adat, hogy számbavehető legyen. Bőségesen van képzett ember. Azonkívül már az előző években beszerezték az alkatrészeket, a motorokat, a vázakat, a burkolószöveteket stb. A léghajók minden kis alkatrésze készen áll arra, hogy a sérült alkatrész kicserélhető legyen.

Ez az egységes rendszer és előrelátó gondoskodás még nagyobb mértékben megtörtént a repülőgépeknél. Csak egy fajta repülőgép van a német hadseregénél, tehát minden pilóta minden körülmények között tud repülni a hadi repülőgéppel. Ezenkívül minden csapatlest, melyhez repülőgép be van osztva, bőségesen el van látva pótló alkatrészekkel.

A LÉGITORPEDÓ.

Az entente sajtója sokat foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a német hadsereg egy új, légitorpedónak nevezett fegyvernemet alkalmaz. Az új fegyverről hivatalosan persze semmiféle adat nem került nyilvánosságra. Angol közvélemény szerint a Zeppelin-léghajók a többi között olyan lövedékekkel is lőnek, amelyek annyiban hasonlítanak a vizitorpedókhoz, hogy kilövésüknél „irányíthatnak“, de azután saját erejükkel szállnak a levegőn át. A vízben a legnagyobb pontossággal dolgozó oldalmélységi kormánykészülék a légitorpedónál hiányzik, szóval alapjában olyan bomba-fajtáról van szó, amelyet fokozott lebegő-képességgel bizonyos irányban a magasból lefelé lehet lőni.

Az angol ismertetések arra a légitorpedó-kísérletre emlékeztetnek, amelyet már évekkal ezelőtt Unge svéd őrnagy partvédelmi fegyverül ajánlott. Azt állítják, hogy a Krupp-gyárban ezt a svéd találmányt kipróbálták és tovább fejlesztették.

Az Unge-féle légitorpedónak olyan volt a lövedéke, hogy csucsán helyezték el a robbanótöltést, mögötte pedig a lassu égésre készített égőanyagot, melynek gázterméke hajtotta a gázturbinát. Az égőanyag úgy volt megválasztva, hogy a gáznyomás a levegőn való keresztülrepülés tartama alatt egyenletes maradt, vagy fokozódott. Maga a robbanás ütődés, vagy időre beállított gyújtó által történt. A kísérleteknél három kilogrammnyi robbanóanyaggal töltött torpedókat négy-öt kilométernyi távolságra lőttek ki a levegőn keresztül. Unge nagyobb-méretű légitorpedót is tervezett, amely 150—200 kilogramm robbanóanyag fölvetelére alkalmas és amelynek nyolc-tíz kilométer utat kellett volna a levegőn át megtenni. Hogy ez a terv megvalósult-e, az titok.

Az angolok szerint az új német légitorpedó hasonlít az Unge-féléhez; hossza ötven, átmérője pedig tíz centiméter, robbanóanyaga állítólag trinitroluol, hajtó-égőanyagja pedig — a régi fekete lőporhoz hasonlóan — kénből, salétromból és faszénből áll, amely azonban valamely terpetinszerű folyadékkal van átítatva, úgy

hogy a légitorpedó lőpályáját fekete füstszál jelzi. A légitorpedó kilövése állítólag tűzfejlesztés nélkül történik, légnyomással vagy villamos uton.

A REPÜLÉS IGAZI JÖVŐJE.

Az aviatika igazi, pozitív jövőjét legjobban egy kitűnő magyar hozzáértő, Petrőczy százados rajzolta meg a következőkben:

— A mostani háboruban még a Zeppelineké az elsőség. Tovább tudnak a levegőben maradni, mint mi, több embert, nagyobb súlyt bírnak el, jól föl vannak szerelve minden eszközzel s a kormányzóságuk is megbízható, pontos. De a jövő mégis az aeroplánoké, még pedig a nagy súly szállítására alkalmas repülőgépeké. Félek, hogy a háboru után mi tulságosan rá fogunk feküdni a Zeppelinek gyártására — pedig az aerobuszoké lesz a jövő. Ezen nem is lehet vitatkozni. Az aviatika mai formája önként megadja az utat, amelyen haladnunk kell.

Most minden repülésnél két ember száll föl. Egy pilóta és egy megfigyelő. Az elsőnek tulsok munkát ad a vezetés. Ennek az ereje tehát teljesen le van foglalva s mindazok a feladatok, amiket még el kell végeznie, a vezetés rovására mennek. Képzeld el, a pilótának minden légáramlatot, a gépnek minden billenését a magassági és oldalkormányokkal kell ellensúlyoznia, nem is szólva a motor kezeléséről és arról, hogy az alulról jövő ellenséges tüzelést is ki kell kerülnie. Erről tehát ne beszéljünk. Maradna a megfigyelő tiszt. Lássuk csak, mi dolga van ennek? A magasban való tájékozódást, az ellenséges hadállások és mozdulatok megfigyelését, rajzok, vázlatok készítését és a fényképfölvételeket nem említem, mert hisz ez a speciális föladatuk, amért tulajdonképpen fölszállnak s aminek az elvégzése a képzettségüktől és ügyességüktől függ.

Van azonban a repüléskor egy csomó mechanikai tennivaló is. Így bombákat, nyílászöveget kell ledobni az ellenség fölött, azután jelentést kell írni, zászlókkal jelt adni, éjjel fényjelekkel beszélgetni, magasságot mérni. Újabbán már drótnélküli táviró-állomást is föl lehet szerelni az aeroplánra s ennek a kezelése is egész embert igényel. És mindezen felül harcolnia is kell a repülőknél más légi járművel vagy esetleg géppuskával a földiek ellen.

Nyilvánvaló tehát, hogy két ember alig végezhet el ennyi mindent. El kell jönni az időnek, amikor mindezt külön ember fogja csinálni. S ehhez kellene majd a gépek, amelyek öt-hat embert bírnak fölvenni a magasba s a melynek épp olyan fűthető kamrája lesz, mint van a Zeppelinek.

Hogy lehet-e ilyen építeni? Az eddig tapasztalatok nem mondják az ellenkezőjét. Sőt miután a motornak, a hajtórörnek a problémája immár nem tartozik a megoldatlanok közé, valószínű, hogy mi még megéljük az aerobuszok fölszállását.

És ebből a szempontból talán kár, hogy a francia hadiaviatika egy megbukott. Mert lehetséges, hogy ez a kudarc el fogja venni kedvüket a további kísérletezéstől. Majd megint attól félnek, hogy az ő ötletüket

a német szorgalom vlszi át a reális életbe, ahogyan most történt.

Olyan ez a két nemzet az aviatika terén, mint a bűvész, az akrobata. Zsonglörködni, könnyed mosollyal, elegáns meghajlással halálugrásokat csinálni a levegőben: ezt tudják a franciák. De százötvenkilós vassulyt becsületesen fölemelni, órákig ellenséges tűzben repülni, dacolni széllel-viharral és elemekkel, megtagadni a multat, a jövőt, a szerelmet és az életet, azt viszont a szövetséges hadsereg pilótái tudják . . .

A MAGYAR AVIATIKUSOK.

Mese és valóság talán sehol érdekesebben nem találkozott, mint a magyar repülők fantasztikus történetében.

Szegénység, guny és hitetlenség nyomasztotta őket, még a világháboru előtt rövid idővel is tragikomikus esetek jellemezték például a „rákosi Robinsonokat“, akik varjuhuson tengődtek. S ugyanazok, mihelyt jó gépet és egyebet kaptak, a legcsodásabb bravurokat hajtották végre. Egyben a leghasznosabb bravurokat!

A varjuevő Kvasz Andrásról egész kis háborus regényeket meséltek, amíg Szibériába nem került. Dobos István fölrobbantotta a cettinjei arzenált. Milár Gyula a Kárpátok közt, Tóth József Hindenburg csapatainál, Lányi Antal a török hadseregben, főképp a Szezei-csatornánál tűnt ki. Tauszig Aladár főhadnagy, aki az első légipostát vitte Przemyslbe, fagyott, bénult lábbal került a pécsi kórházba. Takács Béla Ungvár közelében zuzta magát halálra. Rosenthal kapitány Przemyslnél egy orosz pilótával vívott iszonyu harcban zuhant le az orosz századossal együtt. Alexy főhadnagyt Oroszországban találta egy puskagolyó, úgy hogy lezuhant és mindkét lába eltört. Gerda főhadnagy halálos sebbel még hetven kilométerre kormányozta gépét a szerb harctér fölött. Átadta jelentését s azután meghalt. Losonczy főhadnagyt Volbromnál lőtték le.

A legnagyobb fontosságú megfigyelő és földterítő szolgálatban, aminek eredménye nem egyszer milliós csaták sorsát döntötte el, kockáztatták számtalanszor életüket az aviatikusok. Legkiválóbb hőseink, a szó legnemesebb értelmében.

A NŐK ÉS A HÁBORU.

Nagyon-nagyon régen volt már, néhányan azért még emlékeznek rá. Amikor tavaly, az augusztusi napfényben a világ békés ábrázatát hirtelen a háboru zivatara szántotta végig, a sok nagy és kicsiny változás között a bámulásban elfáradt szemünk még valamilyen nagy különlegességet vett észre. Egy asszony sétált megfontolva az utca közepén, kezében hatalmas seprő volt, amelyet szabályosan ide-oda járatott. Fején az utcaseprők lapos sapkája ült. Az emberek megállottak és rája bámészkodtak:

— Nini, női utcaseprő . . .

Azután tovább mentek. Hat vagy tiz utcával odább ismét megpillantottak egy női utcaseprőt.

Mikor az idő őszbe fordult, a seprős asszonyok lassanként eltűnedeztek az utcáról. Ma már nem látni közülük egyet sem.

Az utcaseprőnő nem tudta az utcaseprő helyét megállni. És ez csak egy példa; más hasonló foglalkozás körében is így történt.

A háboru kitörésekor, ahogy a férfiak sorsa megiritkult, így gondolhatták a vállalatok:

— A férfiaknak hadba kell vonulniok. De azért az itthoni életnek sem szabad megszűnnie. Ennélfogva a férfiak helyére nőket állítunk. Ezzel kettős célt érünk el. Nem vonjuk el a tűzvonalától azokat a férfiakat, akik odavalók és azután megélhetési alkalmat nyújtunk az itthon támasz nélkül maradt asszonyoknak.

A kísérlet azonban nem sikerült. A férfi karját, kitarását, munkaképességét nem tudta pótolni az asszony karja, kitarása és munkaképessége. Az igazi férfifoglalkozásokat a nő keze sehol sem tudta megmarkolni. A háboru tehát a szélső feministák agitációjára is adott választ, holott ők aligha gondoltak erre. Váltig azt hirdették, hogy a nő minden tekintetben egyenrangú a férfival, amire a férfi képes, arra képes a nő is.

De a háborunak néhány ilyen kis epizódja nemcsak azt mutatta meg, mire nem való a nő, hanem azt is, mire alkalmas igazán. Rengeteg varrni való akadt a katonaság részére. Ruha, fehérnemű és még száz kellék vaggonszámra készült, töméntelen sok üzlethelyiséget varróműhelyé alakítottak át. Ezekben a műhelyekben majdnem mindenütt csak asszonyok és lányok dolgoznak. Tehát a varrás az, amelyet igazán foglalkozásának tekint a nő. Ez a par excellence házimunka évezredek óta a nő kezén pereg le. Annyira vérében, lelkében van már, hogy semmi más foglalkozás nem tud mellette megállni. Az utcai seprőt letette hát az asszony, hogy a tű után nyuljon.

Hozzáértők azt állítják, hogy a mezőgazdaságban ugyanilyen módon üt ki a próba, ha az asszonyokat a férfiak munkájára fogják. A falusi asszony számtalan nehéz gazdasági munkát képes elvégezni. Markot szed, gereblyél és kapál, töltőget, ültet, tisztogat kifogástalanul. Még szántani is képes, ha arra kerül a sor. Vetni, aratni, kévét adogatni, csépelni, kazlat rakni, zsákot cipelni azonban már nem. Itt-ott akad férfias erejű asszony, aki játszva elvégzi ezeket a munkákat, de a legtöbbje mégis képtelen rá.

Lehetne még aztán beszélni a fantasztikus esetekről: a harctérre vonult nőkről is. Akadt odakivánczó leány és asszony is, de hogy milyen állapotban kerültek vissza, arról már jobb hallgatni.

Magától értődik, épeszü ember nem azt a következtetést vonja le, hogy a nő alsóbbrendű és a férfi fölötte áll. A háborunak ez a piciny hullámgyűrűcskéje csak azt bizonyította be, amit már régóta tudunk — azt, hogy az asszony a maga körében az emberiségnek éppen olyan hasznos tagja, mint a férfi a magáiban. A mostani világdramában is az asszony épen olyan nélkülözhetetlen a varróműhelyben és kórházban, az iskolában, irodában, a ki nem aludt tüzhelynél, mint a férfi a lövészárookban.

A HÁBORÚ FORRADALMA.

Blokád: ez a hatalmas és kegyetlen fegyver tudvalevően válasz volt Anglia embertelen intézkedésére, amely Németországot már korábban zárta el a behozattól, mintsem hogy a német buvárhajók igazi működésüket megkezdtek volna. A vízi küzdelem, amely mindkét fél részéről a szállítóhajók ellen is irányul, a fegyverek, a kard, a sziv küzdelme mellé még egy küzdelmet állított be s ez a gyomor küzdelme. Ma már nemcsak arról van szó, hogy ki bírja tovább fegyverrel, municióval, bátorsággal, hanem arról is, hogy ki győzi tovább takarékosággal, több beosztással, gyomorral. Anélkül, hogy ezt a változást külsőleg is nyomban észrevettük volna, a világnak és a háborus életnek valóságos forradalma alakult ki körülöttünk. A stratégiának szinte forradalomszerű változása az, ami történt és amit röviden talán így lehet kifejezni: az ostromlott várak és ostromlott városok helyébe az ostromlott országok és ostromlott birodalmak léptek.

Azt láttuk, hogy egy győzelmesen előrehaladó birodalomban, mint Németországban, kenyérjegyeket osztogat a hatóság. Hasonló óvatossági intézkedések történtek Angliában és Franciaországban is, sőt ott a szükség által megokolt fokozottabb mértékben. Azt láttuk tehát, hogy ily nagy, sőt veretlen bircdalmak egész polgári lakossága óvatosságból ugyan, de mégis olyan életre készül és rendezkedett be, amilyent a korábbi kisebb és partikuláris háborúkban, amikor csak egyik-két ország állt egymással szemben és a behozatai korlátlanul lehetséges volt, csak az ostromlott városok lakosai folytattak. A kenyér problémája talán csak a napoleoni háborúk alatt tornyosult fel annyira, mint most, — amikor egész Európa szinte egyetlen csatá-térré vált.

És akkor is a fegyvereken kívül a gazdasági kényszerűség döntötte el a háborút. Akkor is voltak ostromlott országok, mint vannak ma is. Igaz: ez ostromlott országokon belül folynak egyes, erősített helyek külön ostromai is; de joggal kérdezzük, hogy a jövő történetírója a mostani világháborúról írván: mit fog fontosabbnak találni, Anglia ostromát-e vagy pedig Przemysl városát? Melyik lesz a harcdöntő?

Nagy ostromlott országok állnak egymással szemben és az ágyuparkok jelentősége nem nagyobb a magtárakénál. A jövő háborújában az lesz a fontos, hogy melyik ország tudja belterjes mezőgazdasággal tovább élelmezni és tovább eltartani magát. A földmives munkája éppen olyan hadiszolgáltatás lesz talán, mint ma a vasutasé és minden ország éppen úgy fog kenyérmagvakban hadikincset gyűjteni, ahogy eddig aranyban halmozott fel ilyent.

Az egész gazdasági berendezkedésnek valóságos forradalma lesz ez. Megfogjuk látni, hogy nagy ipari államok mint térnek át belterjes mezőgazdasági termelésre. A mostani magas behozatali vámok helyébe kiviteli tilalmak és behozatali premiumok fognak lépni és meg fog ismétlődni talán az, ami a klasszikus ókorban volt, amikor — és erről a legkevesebb mai embernek van ismerete — a gabonakivitel büntetés terhe alatt tilalmas volt. A régiek nem ismerték a nemzetközi gabonakereskedelmet és külső országból csak a meghódított vagy hűbéres tartomány szállított gabonát. A római köztársaság mindazoktól az ázsiai és afrikai országoktól például, amelyeket pártfogása alá vett és amelyeket „a római szenátus és nép barátja” címmel ruházott fel, gabonát követelt elsősorban, rendes évi gabonapausalét s Sziciliáért és Egyiptomért például azért folytak a nagy hódító hadjáratok, hogy e tartományok állandó magtárai legyenek a világ nagy városának, ahol a lakosság élelmezése mindig a leggyötrelmesebb államférfiúi gond volt. Mily szélső távlatai a világ politikai és gazdasági életének! A régiek azért folytattak háborút, hogy birtokukban legyen egy olyan tartomány, ahonnan honi törvények tiltják a gabonakivitel, a mai háboru egyik gazdasági rugója pedig a többiek közt az is volt, hogy a nyerstermelő Oroszország minél több gabonát, minél alacsonyabb vámtételek mellett akart az iparos Németországba szállítani.

Vissza fogunk-e térni az antik világ gazdasági berendezkedéséhez ezután a háboru után, amelyben a lövőárkok rendszere a primitív ember harcmódorát támasztotta fel: olyan kérdés ez, amely már most foglalkoztatja nemcsak a táborno-kokat, hanem a kormányokat és a nemzetgazdákat is.

1914

1915

PESTI NAPLÓ

földes

OSPK

Országos Széchényi Könyvtár